

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

INFORMACIJA

O SUBJEKTIMA BANKOVNOG SUSTAVA FEDERACIJE BOSNE I
HERCEGOVINE SA STANJEM NA DAN 30. 9. 2019.

Sarajevo, prosinac 2019. godine

IZDAVAČ

AGENCIJA ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Zmaja od Bosne 47b
71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Tel. +387 33 72 14 00
Faks +387 33 66 88 11
Web site: www.fba.ba
e-mail: agencija@fba.ba

Pri korištenju podataka iz ove Informacije korisnici su obavezni navesti izvor.
Ova Informacija izrađena je na temelju podataka koje su subjekti bankovnog sustava Federacije Bosne i Hercegovine dostavili Agenciji za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine, tako da isti odgovaraju za izvještajne podatke korištene u ovoj Informaciji. S obzirom na informativnu namjenu ovog dokumenta, svi zaključci koje korisnici ove Informacije izvedu na temelju danih informacija i podataka, vlastiti su zaključci korisnika.

Za sve informacije kontaktirati:
AGENCIJU ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Skraćenice i termini:

AOD	Agencija za osiguranje depozita Bosne i Hercegovine
BD	Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
CAMELS	Jedinstveni interni sustav za procjenu banaka koji uključuje osnovne komponente: kapital, kvalitetu aktive, upravljanje i rukovođenje, profitabilnost, likvidnost i osjetljivost na tržišne rizike
CBBiH	Centralna banka Bosne i Hercegovine
CEDB	Council of Europe Development Bank (Razvojna banka Vijeća Europe)
CRK	Centralni registar kredita u BiH
DEG	Deutsche Investitions - und Entwicklungsgesellschaft (Njemačko društvo za investicije i razvoj)
EBA	European Banking Authority (Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo)
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development (Europska banka za obnovu i razvoj)
ECB	European Central Bank (Europska središnja banka)
EFSE	European Fund for Southeast Europe (Europski fond za Jugoistočnu Europu)
EIB	European Investment Bank (Europska investicijska banka)
EKS	Efektivna kamatna stopa
EU	Europska unija
FBA	Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMF	Federalno ministarstvo financija/finansija
FSAP	Financial Sector Assessment Program (Program procjene financijskog sektora)
FX rizik	Foreign Exchange Risk (Devizni rizik)
LCR	Liquidity Coverage Ratio (Koeficijent pokriva likvidnosti)
MKD	Mikrokreditno društvo
MKF	Mikrokreditna fondacija
MKO	Mikrokreditna organizacija
MMF	Međunarodni monetarni fond
MRS	Međunarodni računovodstveni standardi
MSFI	Međunarodni standardi financijskog izvještavanja
NKS	Nominalna kamatna stopa
NPL	Non performing loans (Nekvalitetni krediti)
OKR	Opći kreditni rizik
PKG	Potencijalni kreditni gubici
RKG	Rezerve za kreditne gubitke
RS	Republika Srpska
SB	Svjetska banka
SBS	Subjekti bankovnog sustava FBiH: banke, bankarske grupe, razvojne banke, MKO, leasing društva, faktoring društva, mjenjači i druge financijske organizacije čije poslovanje nadzire FBA
SREP	Supervisory Review and Evaluation Process (Supervizorski pregled i proces procjene)
UBBiH	Udruga banaka Bosne i Hercegovine
UDLBiH	Udruga društava za leasing BiH
UO	Upravni odbor Agencije za bankarstvo FBiH
ZoA	Zakon o Agenciji za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine
ZoB	Zakon o bankama
ZoF	Zakon o faktoringu
ZoL	Zakon o leasingu
ZoMKO	Zakon o mikrokreditnim organizacijama

SADRŽAJ:

Skraćenice i termini:	3
Popis tablica:	6
Popis grafikona:	8
UVOD	9
SAŽETAK	10
1. BANKARSKI SEKTOR	14
1.1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA U FBiH	14
1.1.1. Status, broj i poslovna mreža	14
1.1.2. Struktura vlasništva i tržišni udjel	14
1.1.3. Kadrovska struktura	16
1.2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	17
1.2.1. Bilanca stanja	17
1.2.2. Obveze	21
1.2.3. Kapital i adekvatnost kapitala	23
1.2.4. Aktiva i kvaliteta aktive	26
1.2.5. Profitabilnost	31
1.2.5.1. Razina, kvaliteta i trend zarade bankarskog sektora u FBiH	32
1.2.5.2. Ukupni prihodi bankarskog sektora u FBiH	34
1.2.5.3. Ukupni rashodi bankarskog sektora u FBiH	35
1.2.5.4. Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja bankarskog sektora u FBiH	36
1.2.6. Ponderirane NKS i EKS	36
1.2.7. Likvidnost	37
1.2.8. Devizni (FX) rizik	40
1.3. PREPORUKE ZA BANKARSKI SEKTOR	41
2. SEKTOR NEDEPOZITNIH FINANCIJSKIH INSTITUCIJA	44
2.1. MIKROKREDITNI SEKTOR	46
2.1.1. STRUKTURA MIKROKREDITNOG SEKTORA U FBiH	46
2.1.1.1. Status, broj i poslovna mreža	46
2.1.1.2. Struktura vlasništva	46
2.1.1.3. Kadrovska struktura	46
2.1.2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	47
2.1.2.1. Bilanca stanja	47
2.1.2.2. Kapital i obveze	48
2.1.2.3. Aktiva i kvaliteta aktive	49
2.1.2.4. Profitabilnost	52
2.1.3. PREPORUKE ZA MIKROKREDITNI SEKTOR	54
2.2. LEASING SEKTOR	56
2.2.1. STRUKTURA LEASING SEKTORA U FBiH	56
2.2.1.1. Broj leasing društava	56
2.2.1.2. Struktura vlasništva	56
2.2.1.3. Kadrovska struktura	56
2.2.2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	57
2.2.2.1. Bilanca stanja	57
2.2.2.2. Kapital i obveze	59
2.2.2.3. Aktiva i kvaliteta aktive	60
2.2.2.4. Profitabilnost	62
2.2.2.5. Struktura plasmana prema predmetu i vrsti leasinga	64
2.2.3. PREPORUKE ZA LEASING SEKTOR	65
2.3. FAKTORING SEKTOR	65
2.3.1. Karakteristike faktoring sektora u FBiH	65
2.3.2. Opseg, struktura i trend faktoring poslovanja u FBiH	66
2.3.3. PREPORUKE ZA FAKTORING SEKTOR	68
ZAKLJUČAK	69
PRILOZI ZA BANKARSKI SEKTOR	70

Prilog 1-Osnovni podaci o bankama u FBiH na dan 30. 9. 2019.	70
Prilog 2-Bilanca stanja banaka u FBiH po shemi FBA (aktivna podbilanca)	71
Prilog 3-Pregled aktive, kredita, depozita i finansijskog rezultata banaka u FBiH-30. 9. 2019.....	72
Prilog 4-Klasifikacija aktive bilance banaka u FBiH-30. 9. 2019.	73
Prilog 4a-Klasifikacija aktive izvanbilančnih rizičnih stavki banaka u FBiH-30. 9. 2019.	74
Prilog 5-Račun dobiti i gubitka banaka u FBiH po shemi FBA-30. 9. 2019.....	75
Prilog 6-Ponderirane prosječne NKS i EKS na kredite i depozite sa 30. 9. 2019.	76
Prilog 6a-Ponderirane prosječne NKS i EKS na kredite i depozite po razdobljima.....	77
PRILOZI ZA MIKROKREDITNI SEKTOR.....	78
Prilog 7-Osnovni podaci o MKO u FBiH na dan 30. 9. 2019.	78
Prilog 8-Pregled ponderiranih NKS i EKS za MKO sa sjedištem u FBiH za isplaćene	79
mikrokredite za razdoblje 1.1.-30.9.2019.	79
Prilog 8a-Pregled ponderiranih NKS i EKS za MKO iz RS-a koje posluju u FBiH za isplaćene	80
mikrokredite za razdoblje 1.1.-30.9.2019.	80
Prilog 8b - Usporedni pregled prosječnih ponderiranih EKS za MKO sa sjedištem u FBiH za	81
isplaćene mikrokredite.....	81
Prilog 9-Zbirna bilanca stanja MKF - 30. 9. 2019.....	82
Prilog 10-Zbirna bilanca stanja MKD - 30. 9. 2019.	83
Prilog 11-Pregled osnovnih finansijskih pokazatelja MKO - 30. 9. 2019.	84
Prilog 12-Zbirni račun dobiti i gubitka MKF - 30. 9. 2019.....	85
Prilog 13-Zbirni račun dobiti i gubitka MKD - 30. 9. 2019.	86
PRILOZI ZA LEASING SEKTOR	87
Prilog 14-Osnovni podaci o leasing društvima na dan 30. 9. 2019.	87
Prilog 15-Pregled ponderiranih NKS i EKS za ugovore o finansijskom leasingu za razdoblje 1.1.-	
30.9.2019.	88
Prilog 15a-Pregled ponderiranih NKS i EKS za ugovore o finansijskom leasingu po razdobljima.....	89
Prilog 16-Pregled vlasničke strukture leasing društava - 30. 9. 2019.	90
Prilog 17-Zbirna bilanca stanja leasing društava - 30. 9. 2019.....	91
Prilog 18-Pregled aktive, potraživanja po finansijskom leasingu i neto stanja sredstava danih u operativni	
leasing i finansijskog rezultata leasing društava na dan 30. 9. 2019.	92
Prilog 19-Pregled osnovnih finansijskih pokazatelja leasing društava i banaka koje obavljaju poslove	
finansijskog leasinga - 30. 9. 2019.	93
Prilog 20-Pregled rezervi za finansijski leasing - 30. 9. 2019.....	94
Prilog 21-Pregled rezervi za zajmove - 30. 9. 2019.....	95
Prilog 22-Zbirni račun dobiti i gubitka leasing društava - 30. 9. 2019.	96
PRILOZI ZA FAKTORING SEKTOR	97
Prilog 23-Osnovni podaci o društvu za faktoring i pregled vlasničke strukture na dan 30. 9. 2019.	97

Popis tablica:

Tablica 1:	Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu.....	15
Tablica 2:	Struktura vlasništva prema udjelu državnog, privatnog i stranog kapitala.....	15
Tablica 3:	Kvalifikacijska struktura zaposlenih u bankama FBiH.....	15
Tablica 4:	Ukupna aktiva po zaposlenom.....	16
Tablica 5:	Bilanca stanja.....	16
Tablica 6:	Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi.....	17
Tablica 7:	Udjel grupa banaka u ukupnoj aktivi kroz razdoblja.....	18
Tablica 8:	Novčana sredstva banaka	19
Tablica 9:	Ulaganja u vrijednosne papire prema vrsti instrumenta.....	19
Tablica 10:	Vrijednosni papiri entitetskih vlada BiH.....	20
Tablica 11:	Sektorska struktura depozita.....	21
Tablica 12:	Štednja stanovništva po razdobljima.....	21
Tablica 13:	Ročna struktura štednih depozita stanovništva po razdobljima	22
Tablica 14:	Izvešće o stanju regulatornog kapitala.....	23
Tablica 15:	Struktura izloženosti riziku.....	24
Tablica 16:	Pokazatelji adekvatnosti kapitala.....	24
Tablica 17:	Stopa financijske poluge.....	25
Tablica 18:	Aktiva (bilanca i izvanbilanca), RKG po regulatoru i ispravke vrijednosti po MSFI.....	26
Tablica 19:	Ukupna aktiva, bruto bilančna aktiva, rizične i nerizične stavke aktive.....	26
Tablica 20:	Sektorska struktura kredita.....	27
Tablica 21:	Ročna struktura kredita.....	27
Tablica 22:	Klasifikacija aktive, OKR i PKG.....	28
Tablica 23:	Klasifikacija kredita danih stanovništvu i pravnim osobama.....	29
Tablica 24:	Granska koncentracija kredita.....	30
Tablica 25:	Ostvareni financijski rezultat: dobit/gubitak.....	32
Tablica 26:	Struktura ukupnih prihoda.....	33
Tablica 27:	Struktura ukupnih rashoda.....	34
Tablica 28:	Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti po razdobljima	35
Tablica 29:	LCR	37
Tablica 30:	Ročna struktura depozita po preostalom dospijeću.....	37
Tablica 31:	Koeficijenti likvidnosti.....	37
Tablica 32:	Ročna usklađenost financijske aktive i obveza do 180 dana.....	38
Tablica 33:	Devizna usklađenost financijske aktive i obveza (EUR i ukupno).....	40
Tablica 34:	Bilanca stanja mikrokreditnog sektora.....	46
Tablica 35:	Ročna struktura uzetih kredita.....	47
Tablica 36:	Struktura kapitala mikrokreditnog sektora.....	48
Tablica 37:	Neto mikrokrediti	49
Tablica 38:	Sektorska i ročna struktura mikrokredita na dan 30. 9. 2019.....	49
Tablica 39:	RKG sa stanjem na dan 30. 9. 2019.....	50
Tablica 40:	Zbirni račun dobiti i gubitka mikrokreditnog sektora.....	52
Tablica 41:	Struktura potraživanja po financijskom leasingu - 30. 9. 2019.....	57
Tablica 42:	Struktura potraživanja po financijskom leasingu - usporedni pregled.....	57
Tablica 43:	Struktura neto bilančnih pozicija aktive.....	58
Tablica 44:	Formirane rezerve leasing sektora za financijski leasing po kategorijama kašnjenja.....	59
Tablica 45:	Izuzeti predmeti sektora leasinga.....	60
Tablica 46:	Financijski rezultat.....	61
Tablica 47:	Struktura ukupnih prihoda.....	61
Tablica 48:	Struktura ukupnih rashoda.....	62
Tablica 49:	Struktura iznosa financiranja leasing sustava.....	63
Tablica 50:	Struktura zaključenih ugovora.....	63
Tablica 51:	Nominalni iznos otkupljenih novčanih tražbina na razini faktoring sustava FBiH, prema vrsti faktoringa i domicilnosti.....	66

Popis grafikona:

Grafikon 1:	Struktura stranog kapitala po zemljama, udjel u %.....	14
Grafikon 2:	Struktura stranog kapitala po zemljama - sjedištu grupe, udjel u %.....	14
Grafikon 3:	Herfindahlov indeks koncentracije u aktivi, kreditima i depozitima.....	17
Grafikon 4:	Koncentracijske stope za pet najvećih banaka-CR5: aktiva, krediti i depoziti.....	18
Grafikon 5:	Struktura ulaganja u vrijednosne papire prema kriteriju države emitenta	20
Grafikon 6:	Štednja stanovništva po razdobljima.....	22
Grafikon 7:	NPL-ovi.....	29
Grafikon 8:	Ročna usklađenost financijske aktive i obveza do 180 dana.....	39
Grafikon 9:	Struktura pasive.....	58

UVOD

FBA je osnovana 1996. godine kao neovisna i samostalna institucija koja izvršava nadležnosti sukladno odredbama ZoA, međunarodnim standardima i načelima supervizije i pravilima struke. UO obavlja opći nadzor poslovanja FBA, te sukladno zakonom propisanim nadležnostima poduzima mjere za efikasno obavljanje poslova iz djelokruga FBA i za svoj rad odgovara Parlamentu FBiH. U okviru redovnog izvršavanja zakonom propisanih nadležnosti, FBA sačinjava i na internetskoj stranici javno objavljuje kvartalne informacije o SBS, koje odobrava UO FBA. Sukladno navedenom, Informacija o SBS sa stanjem na dan 30. 9. 2019. sačinjena je korištenjem referentnih izvora, koje su činili obrađeni izvještajni podaci koje SBS dostavljaju FBA u propisanim formatima i rokovima, te drugi podaci i informacije koje su SBS FBiH dostavili FBA i koji se koriste u redovnom nadzoru SBS.

Sadržajno, Informacija je podijeljena u dva dijela.

Prvi dio obuhvaća detaljnu analizu bankarskog sektora FBiH, u pogledu bankarske supervizije, njegove strukture, finansijskih pokazatelja poslovanja, opreznosne regulative i preporuka FBA za bankarski sektor u FBiH. Pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS na odobrene kredite i primljene depozite prezentira se s ciljem veće transparentnosti i lakše usporedivosti za korisnike finansijskih usluga kroz priloge, koji su sastavni dio ove Informacije.

Drugi dio odnosi se na detaljnu analizu sektora nedepozitnih finansijskih institucija, kao i usklađenosti poslovanja istih sa zakonskom i podzakonskom regulativom u okviru koje su kao zasebni segmenti obrađeni mikrokreditni, leasing i faktoring sektor u FBiH, s pripadajućim preporukama FBA prema pojedinačnim sektorima. U ovom dijelu Informacije dani su pregledi prosječnih ponderiranih NKS i EKS za mikrokreditni i leasing sektor u FBiH, kroz priloge koji su sastavni dio ove Informacije. Pružatelji usluga faktoringa obvezni su dostavljati FBA propisana kvartalna izvješća o kamatnim stopama i naknadama, prema kojim se podaci o kamatnim stopama, naknadama i administrativnim naknadama unose prema visini koja je vrijedila na zadnji dan izvještajnog razdoblja, te su ti podaci prezentirani u pripadajućem dijelu Informacije.

Mikrokreditni sektor u FBiH u skladu s propisima čine MKF i MKD, te su podaci u pripadajućim dijelovima Informacije prezentirani za mikrokreditni sektor kao cjelinu, te za MKF i MKD u zavisnosti od konteksta, sadržaja i važnosti iznesenih pokazatelja i segmenata poslovanja i/ili nadzora. U dijelu Informacije koji se odnosi na nadzor poslovanja leasing društava u FBiH koriste se termini leasing sustav i leasing sektor, pri čemu leasing sustav podrazumijeva zbirne podatke o leasing sektoru (podaci leasing društava u FBiH koja posjeduju dozvolu za obavljanje poslova leasinga izdanu od strane FBA) i podatke iskazane u izvješćima jedne banke u FBiH koja u svom portfelju ima potraživanja po osnovi finansijskog leasinga. U dijelu informacije koja se odnosi na nadzor faktoring sektora u FBiH, izneseni podaci odnose se na banke koje obavljaju poslove faktoringa i društvo za faktoring, koje je u srpnju 2019. godine podnijelo zahtjev FBA za ukidanje odobrenja za obavljanje poslova faktoringa, koji je u postupku rješavanja.

Podaci izraženi u postotcima u Informaciji iskazani su u pravilu s jednim decimalnim mjestom, izuzev podataka o visinama NKS i EKS kod SBS-a FBiH i drugim podacima u kojima je to relevantno.

SAŽETAK

Osnovni pokazatelji poslovanja bankarskog sektora u FBiH

U FBiH na dan 30. 9. 2019. poslovalo je 15 komercijalnih banaka, sa 539 organizacijskih dijelova, u kojima je bilo zaposleno ukupno 6.745 osoba.

Ukupna neto aktiva na razini bankarskog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. iznosi 23,7 milijardi KM i za 1,6 milijardi KM ili 7,5% je veća u odnosu na 31. 12. 2018.

Kreditni, s udjelom od 62,8% u strukturi ukupne aktive, zabilježili su rast u odnosu na kraj 2018. godine u iznosu od 580,9 milijuna KM ili 4,1%, tako da na dan 30. 9. 2019. iznose 14,9 milijardi KM. Rast kredita sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine ostvaren je kod kredita odobrenih stanovništvu, privatnim poduzećima, nebankarskim financijskim institucijama i ostalim sektorima, a smanjeno je kreditiranje vladinih institucija, bankarskih institucija i javnih poduzeća.

Kreditni odobreni pravnim osobama ostvarili su rast za 111,2 milijuna KM ili 1,5%, tako da na dan 30. 9. 2019. iznose 7,6 milijardi KM, s udjelom u ukupnim kreditima od 50,9%. Kreditni dani stanovništvu u istom razdoblju imaju rast za iznos od 469,7 milijuna KM ili 6,9%, s udjelom u ukupnim kreditima od 49,1% i na dan 30. 9. 2019. iznose 7,3 milijarde KM.

Udjel NPL-ova je smanjen sa 8,5% na 7,6%, kao rezultat kreditnog rasta i aktivnosti na naplati. Udjel NPL-ova pravnih osoba u odnosu na ukupne kredite pravnim osobama iznosi 9,4%, što je za 1,2 postotna boda manje u odnosu na kraj 2018. godine, a udjel NPL-ova kod stanovništva u odnosu na ukupne kredite stanovništvu iznosi 5,8%, što je za 0,4 postotna boda manje u promatranom razdoblju.

Novčana sredstva iznose 7,6 milijardi KM ili 32,0% ukupne aktive i veća su za 1,0 milijardu KM ili 15,3% u odnosu na kraj 2018. godine.

Ulaganja u vrijednosne papire sa 30. 9. 2019. iznose 1,4 milijarde KM, s udjelom u aktivima od 5,9%, povećana su u odnosu na kraj 2018. godine za 6,8%.

Depoziti su dostigli iznos od 19,0 milijardi KM, uz ostvareni rast u iznosu od 1,4 milijarde KM ili 7,7% i ostali su najznačajniji izvor financiranja, s udjelom od 79,9% u ukupnoj pasivi. Štedni depoziti, kao najznačajniji i najveći segment depozitnog i financijskog potencijala banaka, povećani su za 517,8 milijuna KM ili 5,9% i iznose 9,3 milijarde KM.

Uzeti krediti iznose 797,2 milijuna KM, s udjelom od 3,4% u ukupnoj pasivi i smanjeni su za 65,8 milijuna KM ili 7,6% u odnosu na kraj 2018. godine.

Ukupni kapital banaka u FBiH na dan 30. 9. 2019. iznosi 3,2 milijarde KM, što je za 188,0 milijuna KM ili 6,3% više u odnosu na kraj 2018. godine, od čega dionički kapital iznosi 1,3 milijarde KM. Udjel ukupnog kapitala u izvorima na razini bankarskog sektora FBiH iznosi 13,3%. Regulatorni kapital iznosi 2,7 milijardi KM i povećan je za 201,5 milijuna KM ili 8,1% u odnosu na kraj 2018. godine. Temeljni kapital povećan je za 199,0 milijuna KM ili 8,5%, dok je dopunski kapital povećan za 2,5 milijuna KM ili 1,9%.

Stopa regulatornog kapitala bankarskog sektora FBiH na dan 30. 9. 2019. iznosi 18,0% i veća je od zakonom propisanog minimuma od 12%. Ista je za 0,5 postotna boda veća u odnosu na kraj 2018. godine. Na razini bankarskog sektora FBiH iskazane su veće i ostale stope kapitala (stopa redovnog temeljnog kapitala i temeljnog kapitala) u odnosu na propisane minimume.

Stopa financijske poluge na razini bankarskog sektora FBiH na dan 30. 9. 2019. iznosi 10,3% (propisani minimum 6%) i veća je za 0,2 postotna boda u odnosu na kraj 2018. godine.

Promatrajući osnovne pokazatelje likvidnosti, kvalitativne i kvantitativne zahtjeve, kao i druge faktore koji utječu na poziciju likvidnosti banaka, može se zaključiti da je likvidnost bankarskog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. zadovoljavajuća.

Na razini bankarskog sektora u FBiH, prema izvještajnim podacima banaka sa 30. 9. 2019., iskazan je pozitivan financijski rezultat - dobit u iznosu od 250,9 milijuna KM, što je za iznos od 4,3 milijuna KM ili 1,7% više u odnosu na isto razdoblje 2018. godine.

Osnovni pokazatelji poslovanja mikrokreditnog sektora u FBiH

U FBiH sa 30. 9. 2019., dozvolu za rad FBA ima 14 MKO koje čine mikrokreditni sektor u FBiH, od toga 11 MKF (neprofitne organizacije) i tri MKD (profitne organizacije), od kojih jedno MKD koje je dozvolu dobilo u trećem kvartalu 2019. godine još uvijek nije počelo s radom. U prvih devet mjeseci 2019. godine broj organizacijskih dijelova MKO sa sjedištem u FBiH je povećan za 12 ili 3,3% u odnosu na kraj 2018. godine. MKO sa sjedištem u RS-u nisu imale promjena u broju organizacijskih dijelova u promatranom razdoblju. Sa 30. 9. 2019. u mikrokreditnom sektoru FBiH zaposleno je 1.510 osoba, što je u odnosu na 31. 12. 2018. više za 47 ili 3,2%.

Ukupna aktiva mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. iznosi 622,6 milijuna KM i za iznos od 42,3 milijuna KM ili 7,3% je veća u odnosu na stanje na dan 31. 12. 2018. U promatranom razdoblju stopa rasta ukupne aktive MKD je 5,7%, a MKF 7,8%.

Ukupni neto mikrokrediti iznose 493,4 milijuna KM, što čini 79,3% ukupne aktive mikrokreditnog sektora u FBiH i veći su za 39,4 milijuna KM ili 8,7% u odnosu na 31. 12. 2018. Stopa rasta neto mikrokredita u MKD je 3,1%, dok je na razini MKF stopa rasta 11,0% u odnosu na 31. 12. 2018.

Ukupne obveze po uzetim kreditima mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. iznose 299,2 milijuna KM, s udjelom od 48,1% u ukupnoj pasivi i veće su za iznos od 19,5 milijuna KM ili 7,0% u odnosu na 31. 12. 2018. U promatranom razdoblju rast kreditnih obaveza MKD je 1,6%, a MKF 10,0%.

Ukupni kapital na razini mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. iznosi 289,1 milijun KM ili 46,4% ukupne pasive i veći je za iznos od 16,2 milijuna KM ili 5,9% u odnosu na kraj 2018. godine, pri čemu je stopa rasta ukupnog kapitala MKD 11,1%, a MKF 5,1% u promatranom razdoblju.

Na razini mikrokreditnog sektora u FBiH na kraju trećeg kvartala 2019. godine iskazan je pozitivan financijski rezultat u iznosu od 16,0 milijuna KM, što je neznatno manje u odnosu na isto razdoblje 2018. godine, kada je iznosio 16,2 milijuna KM. MKD su iskazala neto dobit u iznosu od 3,8 milijuna KM, što u odnosu na isto razdoblje prethodne poslovne godine predstavlja smanjenje za 7,7%. MKF su iskazale višak prihoda nad rashodima u ukupnom iznosu od 12,2 milijuna KM, što u odnosu na isto razdoblje 2018. godine predstavlja povećanje za 1,4%.

Operativna efikasnost poslovanja mikrokreditnog sektora FBiH sa 30. 9. 2019. je 18,3%, što je u okviru propisanog pokazatelja (do 45%), a iskazani povrat na aktivu, prilagođen za inflaciju, tržišnu cijenu kapitala i donacije je pozitivan i iznosi 3,30%, što je u skladu s propisanim.

Osnovni pokazatelji poslovanja mikrokreditnog sektora FBiH ukazuju na rast ukupne aktive, mikrokreditnog portfelja, broja zaposlenih i ukupnog kapitala. Nastavljeno je poslovanje s

pozitivnim finansijskim rezultatom, koji je neznatno smanjen u odnosu na 30. 9. 2018. za 0,9%. Pokazatelji kvalitete mikrokreditnog portfelja na razini sektoru su u okviru propisanih ograničenja i nisu se značajnije mijenjali.

Osnovni pokazatelji poslovanja leasing sektora u FBiH

Leasing sustav u FBiH sa 30. 9. 2019. čini pet leasing društva (leasing sektor) i jedna komercijalna banka koja obavlja poslove finansijskog leasinga. U leasing sektoru FBiH je sa 30. 9. 2019. zaposleno ukupno 127 osoba.

Ukupna aktiva leasing sektora u FBiH na dan 30. 9. 2019. iznosila je 334,2 milijuna KM i veća je za 37,1 milijun KM ili 12,5% u odnosu na 31. 12. 2018.

Neto potraživanja po osnovi finansijskog leasinga, kao najznačajnija stavka u strukturi ukupne aktive, iznose 246,1 milijun KM ili 73,6% ukupne aktive i u odnosu na 31. 12. 2018. veća su za iznos od 31,5 milijun KM ili 14,7%. U pogledu kvalitete aktive leasing sektora u FBiH u prva tri kvartala 2019. godine uočen je porast rezervi za gubitke po finansijskom leasingu za 141,6% u odnosu na 31. 12. 2018., kao i porast dospjelih neizmirenih potraživanja za 61,6% u istom razdoblju. Ukupan broj i vrijednost novozaključenih leasing ugovora (finansijski i operativni leasing) u promatranom razdoblju bilježe rast za 41,7%, odnosno 10,6%.

U strukturi ukupne pasive leasing sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. najveću stavku predstavljaju obveze po uzetim kreditima u iznosu od 298,3 milijuna KM, koje su u cijelosti dugoročnog karaktera i čine 89,2% ukupne pasive. U odnosu na 31. 12. 2018. ove obveze su povećane za iznos od 45,9 milijuna KM ili 18,2%.

Ukupni kapital leasing sektora u FBiH na dan 30. 9. 2019. iznosi 27,9 milijuna KM, što čini 8,4% ukupne pasive leasing sektora FBiH i u usporedbi sa 31. 12. 2018. smanjen je za ukupan iznos od 8,8 milijuna KM ili 24,1%.

Na razini leasing sektora u FBiH u razdoblju 1.1.-30.9.2019. iskazana je neto dobit u iznosu od 1,5 milijuna KM, koja je u odnosu na isto razdoblje prethodne poslovne godine smanjena za iznos od 1,9 milijuna KM ili 56,1%, što je rezultat povećanih kamatnih rashoda, uslijed porasta kreditnog zaduženja leasing društava i porasta troškova rezervi za gubitke u promatranom razdoblju.

Osnovni pokazatelji faktoring sektora u FBiH

Faktoring sustav u FBiH sa 30. 9. 2019. čine jedno registrirano društvo za faktoring (faktoring sektor) i četiri komercijalne banke, koje obavljaju poslove faktoringa, od kojih su tri banke članice međunarodnih bankarskih grupa sa sjedištem u zemljama članicama EU, a jedna je u pretežno domaćem vlasništvu. Društvo za faktoring početkom srpnja 2019. godine podnijelo je zahtjev FBA za ukidanje odobrenja za obavljanje poslova faktoringa, koji je u postupku rješavanja sukladno zakonskim propisima i podzakonskim aktima FBA.

Na razini faktoring sustava FBiH ukupan volumen (nominalni iznos) otkupljenih novčanih tražbina u razdoblju 1.1.-30.9.2019. iznosi 139,1 milijun KM, od čega se iznos od 138,5 milijuna KM ili 99,5% odnosi na banke i u odnosu na isto razdoblje 2018. godine povećan je za iznos od 47,1 milijun KM ili 51,2%. U promatranom razdoblju ukupan broj zaključenih ugovora o faktoringu povećan je za 21,1%.

Ukupni prihodi pružatelja usluga faktoringa na razini faktoring sustava u FBiH za razdoblje 1.1. - 30.9.2019. iznose 1,7 milijuna KM, od čega ostvareni prihodi banaka čine 98,2% ukupno iskazanog prihoda faktoring sustava u FBiH. U usporedbi s istim razdobljem 2018. godine ukupni prihodi pružatelja usluga faktoringa na razini faktoring sustava u FBiH su veći za 42,7%.

1. BANKARSKI SEKTOR

1.1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA U FBiH

1.1.1. Status, broj i poslovna mreža

Na dan 30. 9. 2019. u FBiH bankarsku dozvolu ima 15 komercijalnih banaka. Broj banaka je isti kao i 31. 12. 2018. Sve banke u FBiH su članice AOD.

Posebnim zakonskim propisom regulirano je osnivanje i rad Razvojne banke Federacije BiH, koja je pravni sljednik Investicijske banke Federacije BiH d.d. Sarajevo, od 1. 7. 2008., a njen nadzor se obavlja sukladno Uredbi o kriterijima i načinu vođenja nadzora nad poslovanjem Razvojne banke FBiH, te podaci o njenom poslovanju nisu uvršteni u ovu Informaciju.

U Prilogu 1. daju se osnovni podaci o bankama u FBiH na dan 30. 9. 2019.

Banke iz FBiH su sa 30. 9. 2019. imale ukupno 539 organizacijskih dijelova, što je manje za deset organizacijskih dijelova ili 1,8% u odnosu na 31. 12. 2018.

Na području FBiH nalazi se 480 organizacijskih dijelova banaka. Šest banaka iz FBiH imale su 49 organizacijskih dijelova u RS-u, a devet banaka deset organizacijskih dijelova u BD-u.

Tri banke iz RS-a imaju organizacijske dijelove u FBiH. Broj organizacijskih dijelova banaka iz RS-a u FBiH je 26 i veći je za jedan organizacijski dio u odnosu na 31. 12. 2018.

1.1.2. Struktura vlasništva i tržišni udjel

Vlasnička struktura banaka¹ u FBiH na dan 30. 9. 2019., na temelju raspoloživih informacija i uvida u samim bankama, je sljedeća:

- u privatnom i pretežno privatnom vlasništvu - 14 banaka,
- u državnom i pretežno državnom vlasništvu² - jedna banka.

Od 14 banaka u pretežno privatnom vlasništvu, četiri banke su u većinskom vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih osoba (rezidenata), dok je deset banaka u većinskom stranom vlasništvu.

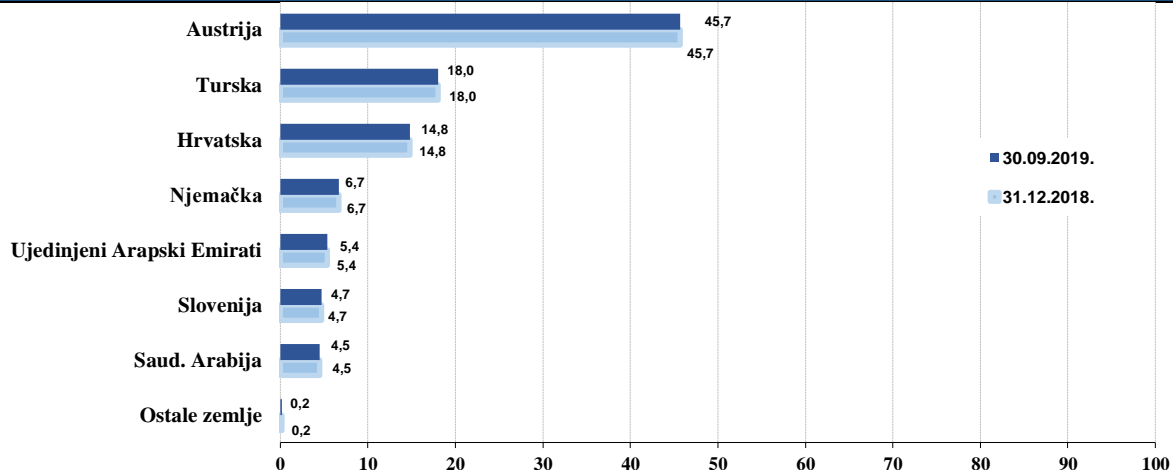
Ako se analizira samo strani kapital, prema kriteriju zemlje porijekla dioničara, na dan 30. 9. 2019. stanje je nepromijenjeno u odnosu na kraj 2018. godine, s obzirom da najveći udjel i dalje imaju dioničari iz Austrije, zatim Turske i Hrvatske, dok ostale zemlje nemaju značajniji pojedinačni udjel (ispod 7%).

Struktura stranog kapitala po zemljama daje se u sljedećem grafikonu:

¹ Kriterij podjele banaka je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka

² Državno vlasništvo se odnosi na državni kapital FBiH

Grafikon 1: Struktura stranog kapitala po zemljama, udjel u %

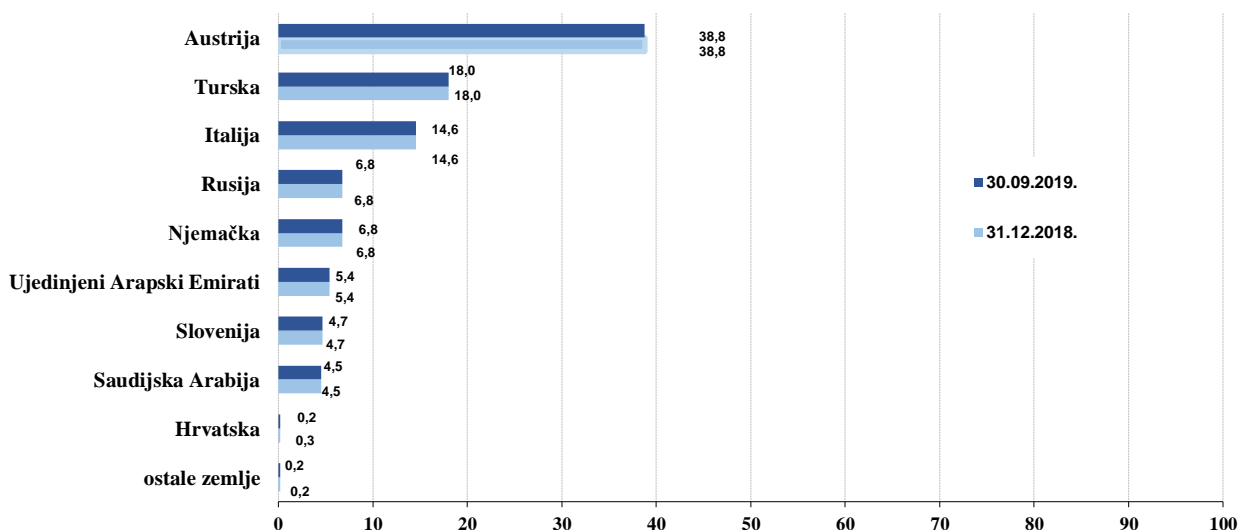

Ako se uzmu u obzir kapitalne veze, struktura stranog kapitala može se promatrati i po kriteriju zemlje sjedišta majke-matice, odnosno bankarske grupe u čijem su većinskom vlasništvu (direktno ili indirektno preko članica iz bankarske grupe) banke u FBiH.

Prema ovom kriteriju stanje je također nepromijenjeno u odnosu na kraj 2018. godine, s obzirom da najveći udjel imaju bankarske grupe i banke iz Austrije, zatim iz Turske i Italije, dok bankarske grupe i banke iz ostalih zemalja nemaju značajniji pojedinačni udjel (ispod 7%).

Struktura stranog kapitala po zemljama – sjedištu grupe daje se u sljedećem grafikonu:

Grafikon 2: Struktura stranog kapitala po zemljama - sjedištu grupe³, udjel u %

Struktura vlasništva prema vrijednosti ukupnog kapitala daje se u sljedećoj tablici:

³ Pored zemalja sjedišta matice-bankarske grupe čije su članice banke iz FBiH, uključene su i zemlje iz kojih su svi ostali strani dioničari banaka iz FBiH

-u 000 KM-

Tablica 1: Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu

Banke	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	8 (4/2)	9 (6/4)
1	2	3	4	5	6	7	8 (4/2)	9 (6/4)
Državne banke	53.507	1,9%	61.488	2,1%	68.793	2,2%	115	112
Privatne banke	2.811.542	98,1%	2.909.598	97,9%	3.090.336	97,8%	103	106
Ukupno	2.865.049	100%	2.971.086	100%	3.159.129	100%	104	106

Ukupan kapital bankarskog sektora u FBiH sa stanjem na dan 30. 9. 2019., povećan je za 6,3% u odnosu na kraj 2018. godine i iznosi 3,2 milijarde KM.

Povećanje ukupnog kapitala za 188,0 milijuna KM ostvareno je kao neto efekt: povećanja iz osnove ostvarenog tekućeg financijskog rezultata od 250,9 milijuna KM i povećanja vrijednosti vrijednosnih papira koji se klasificiraju po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit u iznosu od 21,3 milijuna KM i smanjenja iz osnove prijenosa na obveze za isplatu dividendi kod dvije banke u ukupnom iznosu od 81,2 milijuna KM i prijenosa na obveze za obračunati porez kod četiri banke na prenesene RKG formirane iz dobiti u temeljni kapital u iznosu od 3,0 milijuna KM.

Promatrano kroz udjel državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka dobije se detaljniji analitički pregled o strukturi vlasništva kapitala banaka u FBiH, što je prikazano u sljedećoj tablici:

-u 000 KM-

Tablica 2: Struktura vlasništva prema udjelu državnog, privatnog i stranog kapitala

Dionički kapital	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	(4/2)	(6/4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državni kapital	31.619	2,6%	41.619	3,2%	41.619	3,2%	132	100
Privatni kapital (rezidenti)	142.109	11,6%	139.637	10,7%	139.691	10,7%	98	100
Strani kapital (nerezidenti)	1.052.061	85,8%	1.118.444	86,1%	1.118.390	86,1%	106	100
Ukupno	1.225.789	100%	1.299.700	100%	1.299.700	100%	106	100

Ukupan dionički kapital banaka, kao i udjel državnog kapitala, privatnog kapitala (rezidenti) i stranog kapitala (nerezidenti) sa 30. 9. 2019. ostao je na istoj razini u odnosu na kraj 2018. godine.

1.1.3. Kadrovska struktura

Na razini bankarskog sektora na dan 30. 9. 2019. broj zaposlenih je 6.745 i veći je za šest zaposlenih ili 0,1% u odnosu na kraj 2018. godine. Povećanje broja zaposlenih prisutno je kod osam banaka, dok je kod sedam banaka došlo do smanjenja broja zaposlenih.

Pregled kvalifikacijske strukture zaposlenih na razini bankarskog sektora u FBiH, daje se u sljedećoj tablici:

Tablica 3: Kvalifikacijska struktura zaposlenih u bankama FBiH

Stupanj stručne spreme	Broj zaposlenih				Indeks			
	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.			
1	2	3	4	5	6	7	8 (4/2)	9 (6/4)
Visoka stručna sprema - VSS	3.970	59,7%	4.102	60,9%	4.169	61,8%	103	102
Viša stručna sprema - VŠS	525	7,9%	520	7,7%	501	7,4%	99	96
Srednja stručna sprema - SSS	2.149	32,3%	2.108	31,3%	2.069	30,7	98	98
Ostali	11	0,2%	9	0,1%	6	0,1	82	67
Ukupno	6.655	100%	6.739	100%	6.745	100%	101	100

Povećanje broja zaposlenih u bankarskom sektoru FBiH sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine, prisutno je kod zaposlenih s visokom stručnom spremom, koja je i najviše zastupljena u ukupnoj kvalifikacijskoj strukturi zaposlenih u bankama u FBiH.

Jedan od pokazatelja koji utječe na ocjenu performansi poslovanja pojedinačne banke i bankarskog sektora je omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom, pri čemu je veći omjer pokazatelj bolje efikasnosti poslovanja banke i ukupnog sektora.

U sljedećoj tablici daje se pregled ukupne aktive po zaposlenom u bankarskom sektoru FBiH po razdobljima:

-u 000 KM-

31.12.2017.		31.12.2018.			30.9.2019.			
Broj zaposl.	Aktiva	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva	Aktiva po zaposl.
6.655	20.209.851	3.037	6.739	22.094.135	3.279	6.745	23.741.900	3.520

1.2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA

1.2.1. Bilanca stanja

U prezentirane pokazatelje poslovanja banaka u FBiH i analize bankarskog sektora uključeni su pokazatelji iz aktivne podbilance jedne banke s većinskim državnim kapitalom⁴, a sukladno odredbama Zakona o početnoj bilanci stanja poduzeća i banaka FBiH, prema kojim su banke s većinskim državnim kapitalom obvezne izvješćivati FBA na bazi „ukupne“ bilance stanja, raščlanjene na: pasivnu, neutralnu i aktivnu podbilancu.

S tim u vezi su iskazani podaci u Prilogu 2. ove Informacije - Bilanca stanja banaka u FBiH po shemi FBA (aktivna podbilanca). U Prilogu 3. daje se pregled aktive, kredita, depozita i financijskog rezultata banaka u FBiH na dan 30. 9. 2019.

U sljedećoj tablici daje se pregled bilance stanja bankarskog sektora:

-000 KM-

O p i s	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	8=(4/2)	9=(6/4)
1	2	3	4	5	6	7	8=(4/2)	9=(6/4)
AKTIVA (IMOVINA):								
Novčana sredstva	5.794.664	28,7	6.591.117	29,8	7.602.038	32,0	114	115
Vrijednosni papiri	1.228.432	6,1	1.304.626	5,9	1.392.740	5,9	106	107
Plasmani drugim bankama	350.980	1,7	270.604	1,2	128.252	0,6	77	47
Kredit	13.178.860	65,2	14.325.634	64,8	14.906.519	62,8	109	104
Ispravka vrijed.	1.166.804	5,8	1.190.760	5,4	1.152.636	4,9	102	97
Kredit-neto (kredit minus isp. vrij.)	12.012.056	59,4	13.134.874	59,5	13.753.883	57,9	109	105
Posl. prostor i ostala fiksna aktiva	529.941	2,6	531.767	2,4	593.998	2,5	100	112
Ostala aktiva	293.778	1,5	261.147	1,2	270.989	1,1	89	104
UKUPNA AKTIVA	20.209.851	100	22.094.135	100	23.741.900	100	109	107
PASIVA (OBVEZE):								
Depoziti	15.814.723	78,3	17.604.487	79,7	18.965.184	79,9	111	108
Uzete pozajmice od drugih banaka	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0
Obveze po uzetim kreditima	835.667	4,1	862.931	3,9	797.155	3,4	103	92
Ostale obveze	694.412	3,4	655.631	3,0	820.432	3,4	94	125
KAPITAL								
Kapital	2.865.049	14,2	2.971.086	13,4	3.159.129	13,3	104	106
UKUPNO PASIVA (OBVEZE I KAPITAL)	20.209.851	100	22.094.135	100	23.741.900	100	109	107

Ukupna neto aktiva na razini bankarskog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. iznosi 23,7 milijardi KM i za 1,6 milijardi KM ili 7,5% je veća u odnosu na kraj 2018. godine. U okviru aktive bilance banaka najveći udjel imaju neto krediti banaka (57,9%), zatim slijede novčana sredstva (32,0%), vrijednosni papiri (5,9%), fiksna aktiva (2,5%), ostala aktiva (1,1%) i plasmani drugim bankama

⁴ Banke u većinskom državnom vlasništvu u "ukupnoj" bilanci iskazuju pasivne i neutralne stavke, koje će po izvršenju programa privatizacije preuzeti država i one iznose 715,6 milijuna KM

(0,6%). U okviru pasive bilance banaka najveći udjel imaju depoziti (79,9%), zatim slijede kapital (13,3%), te obveze po uzetim kreditima i ostale obveze (po 3,4%).

Sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine zabilježen je rast novčanih sredstava za 1,0 milijardu KM ili 15,3%, vrijednosnih papira za 88,1 milijun KM ili 6,8%, kredita za 580,9 milijuna KM ili 4,1%, poslovnog prostora i ostale fiksne aktive za 62,2 milijuna KM ili 11,7%, kao i ostale aktive za 9,8 milijuna KM ili 3,8%. U promatranom razdoblju u pasivi bilance banaka prisutan je rast depozita za 1,4 milijarde KM ili 7,7%, ostalih obveza za 164,8 milijuna KM ili 25,1%, kao i ukupnog kapitala za 188,0 milijuna KM ili 6,3%.

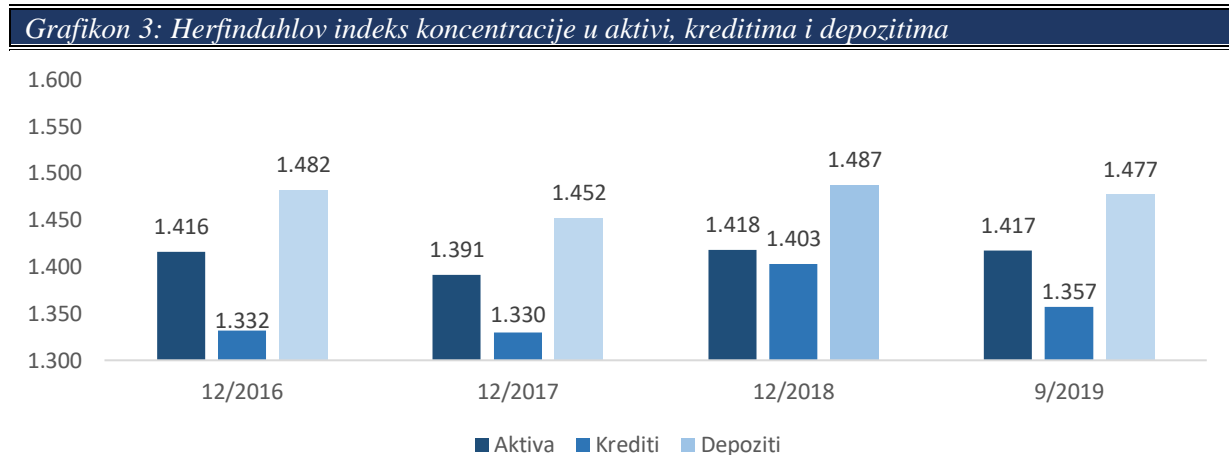
U sljedećoj tablici daje se pregled aktive banaka prema vlasničkoj strukturi:

-000 KM-

Tablica 6: Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi											
Banke	31.12.2017.			31.12.2018.			30.9.2019.			Indeks	
	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Udjel %	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Udjel %	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Udjel %	11=(6/3)	12=(9/6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Državne	1	654.373	3,2%	1	775.490	3,5%	1	843.852	3,6%	119	109
Privatne	14	19.555.478	96,8%	14	21.318.645	96,5%	14	22.898.048	96,4%	109	107
Ukupno	15	20.209.851	100%	15	22.094.135	100%	15	23.741.900	100%	109	107

U aktivi banaka bankarskog sektora FBiH prema vlasničkoj strukturi sa 30. 9. 2019., neznatno je povećan udjel banke s državnim kapitalom za 0,1 postotni bod, dok je za isti postotni bod smanjen udjel banaka s privatnim kapitalom.

Pokazatelj koncentracija u tri najznačajnija segmenta bankarskog poslovanja: u aktivi, kreditima i depozitima je vrijednost Herfindahlova indeksa⁵. Pregled istog po razdobljima daje se u sljedećem grafikonu:

Sa 30. 9. 2019. Herfindahlov indeks koncentracije u odnosu na kraj 2018. godine je smanjen za aktivu za jednu jedinicu, kredite za 46 jedinica i depozite za deset jedinica. Herfindahlov indeks

⁵ Naziva se još i Hirschmann-Herfindahlov indeks ili HHI, a izračunava se po formuli $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, a predstavlja zbroj kvadrata

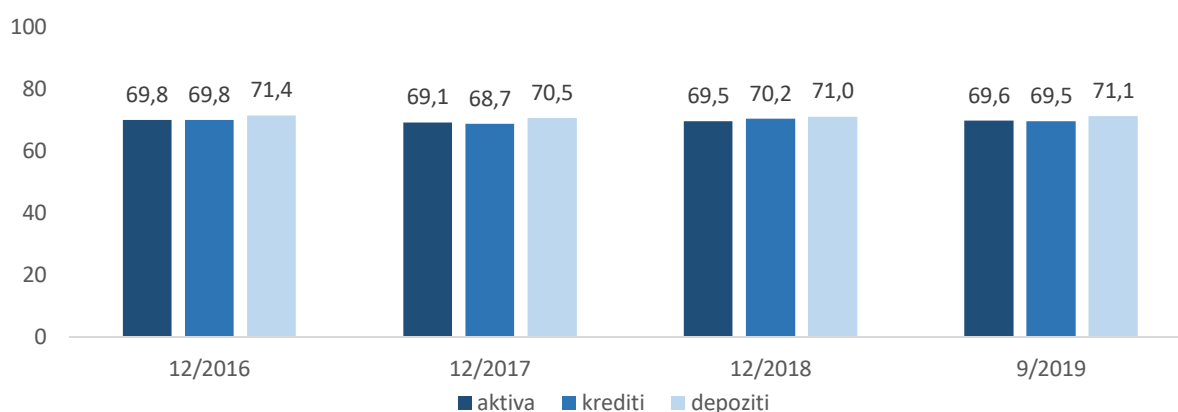
postotnih udjela konkretne veličine (npr. aktive, depozita, kredita) svih tržišnih sudionika u sustavu. Treba napomenuti da indeks ne raste linearno, te da vrijednost od npr. 3000 ne znači da je koncentracija u sustavu 30%. U hipotetičnom slučaju postojanja samo jedne banke u sustavu, HHI bi bio maksimalnih 10000.

koncentracije za promatrano razdoblje pokazuje umjerenu koncentraciju⁶ u sve tri relevantne kategorije (aktivni, kreditima i depozitima).

Drugi pokazatelj koncentracije u bankarskom sektoru je omjer tržišne koncentracije, odnosno koncentracijska stopa⁷ (u daljnjem tekstu: CR), koja pokazuje ukupan udjel najvećih banaka u sektoru u odabranim relevantnim kategorijama: u aktivni, kreditima i depozitima. Ako se promatra ukupno udjel pet najvećih banaka u sektoru - CR5 sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine, neznatno je povećan za kategorije tržišnog udjela i depozita za 0,1 postotni bod, dok je prisutno smanjenje udjela za kredite za 0,7 postotnih bodova. Dvije najveće banke u sektoru čine 46,5% tržišta (aktiva 46,8%, krediti 44,3% i depoziti 48,3%).

Pregled koncentracijskih stopa za pet najvećih banaka u sektoru daje se u sljedećem grafikonu:

Grafikon 4: Koncentracijske stope za pet najvećih banaka - CR5: aktiva, krediti i depoziti

Bankarski sektor može se analizirati i po kriteriju pripadnosti grupama, formiranih prema veličini aktive⁸. Sa 30. 9. 2019. u bankarskom sektoru FBiH, prema veličini aktive, izdvajaju se tri banke s udjelom od 56,4%, koje čine I. grupu banaka s aktivom preko 2,0 milijarde KM.

Promjena u strukturi, odnosno udjelu grupa banaka u odnosu na ukupnu aktivu bankarskog sektora FBiH sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine nastala je kod III. grupe banaka (povećanje udjela za 2,2 postotna boda) zbog prelaska jedne banke iz IV. grupe banaka u III. grupu banaka. U promatranom razdoblju nijedna banka nema aktivu manju od 100 milijuna KM.

U sljedećoj tablici daje se pregled iznosa i udjela grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz razdoblja:

-000 KM-

Tablica 7: Udjel grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz razdoblja									
Iznos aktive	31.12.2017.			31.12.2018.			30.9.2019.		
	Iznos	Udjel %	Broj banaka	Iznos	Udjel %	Broj banaka	Iznos	Udjel %	Broj banaka
I. (preko 2 milijarde KM)	9.404.805	46,5	2	12.456.111	56,4	3	13.382.990	56,4	3
II. (1-2 milijarde KM)	6.626.507	32,8	5	6.075.157	27,5	5	6.601.723	27,8	5
III. (0,5-1 milijarda KM)	2.465.564	12,2	3	2.168.293	9,8	3	2.842.280	12,0	4
IV. (0,1-0,5 milijarde KM)	1.613.136	8	4	1.394.200	6,3	4	914.907	3,8	3
V. (ispod 0,1 milijarde KM)	99.839	0,5	1	0	0,0	0	0	0,0	0
Ukupno	20.209.851	100	15	22.093.761	100	15	23.741.900	100	15

⁶Ako je vrijednost HHI manja od 1000, smatra se da na tržištu nije prisutna koncentracija, za vrijednost indeksa između 1000 i 1800 jedinica na tržištu je prisutna umjerena koncentracija, ako je vrijednost HHI iznad 1800, to je pokazatelj postojanja visoke koncentracije.

⁷ Engl.: concentration ratio (CR), označava se prema broju banaka koje se uključuju u izračun.

⁸ Banke su podijeljene u pet grupa u zavisnosti od veličine aktive.

Novčana sredstva na razini bankarskog sektora FBiH sa 30. 9. 2019. iznosila su 7,6 milijardi KM i pregled istih kroz razdoblja daje se u sljedećoj tablici:

-u 000 KM-

Novčana sredstva	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(4/2)	(6/4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gotov novac	800.215	13,8	910.481	13,8	941.867	12,4	114	103
Račun rezervi kod CBBiH	3.823.980	66,0	4.002.281	60,7	4.246.422	55,9	105	106
Računi kod depoz.inst.u BiH	41.411	0,7	38.746	0,6	38.652	0,5	94	100
Računi kod depoz.inst.u inoz.	1.127.877	19,5	1.639.544	24,9	2.374.992	31,2	145	145
Novč. sred. u procesu naplate	1.181	0,0	65	0,0	105	0,0	6	161
Ukupno	5.794.664	100	6.591.117	100	7.602.038	100	114	115

Sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine prisutno je povećanje novčanih sredstava u okviru svih računa, izuzev računa kod depozitnih institucija u BiH (smanjenje za 94,0 tisuće KM ili 0,2%). Najznačajnije povećanje novčanih sredstava prisutno je kod sredstava banaka na računima kod depozitnih institucija u inozemstvu, povećanje za 735,4 milijuna KM ili 44,9%.

U valutnoj strukturi novčanih sredstava sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine, udjel domaće valute smanjen je sa 71,3% na 65,6%, uz istodobno povećanje udjela sredstava u stranoj valuti sa 28,7% na 34,4%.

Portfelj vrijednosnih papira na dan 30. 9. 2019. iznosio je 1,4 milijarde KM, što je za 6,8% više u odnosu na kraj 2018. godine, uz udjel u aktivni od 5,9%.

U sljedećim tablicama daje se pregled portfelja prema vrsti instrumenata i emitentu:

- 000 KM -

Ulaganja u VP	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vlasnički vrijednosni papiri	1.773	0,1	5.281	0,4	8.957	0,6	298	170
Dužnički vrijednosni papiri:	1.226.659	99,9	1.299.345	99,6	1.383.783	99,4	106	106
- VP svih razina vlasti u BiH	751.163	61,2	619.536	47,5	696.021	50,0	82	112
- Državni VP (druge zemlje)	400.855	32,6	533.666	40,9	537.642	38,6	133	101
- Korporativne obveznice ⁹	74.641	6,1	146.143	11,2	150.120	10,8	196	103
Ukupno	1.228.432	100	1.304.626	100	1.392.740	100	106	107

U okviru ulaganja u dužničke vrijednosne papire najznačajnija stavka su vrijednosni papiri entitetskih vlada i to vrijednosni papiri koje je emitirala FBiH¹⁰ ukupne vrijednosti 483,7 milijuna KM, te vrijednosni papiri emitenta RS u iznosu od 197,7 milijuna KM. Prisutan je trend porasta ulaganja u obveznice entitetskih vlada.

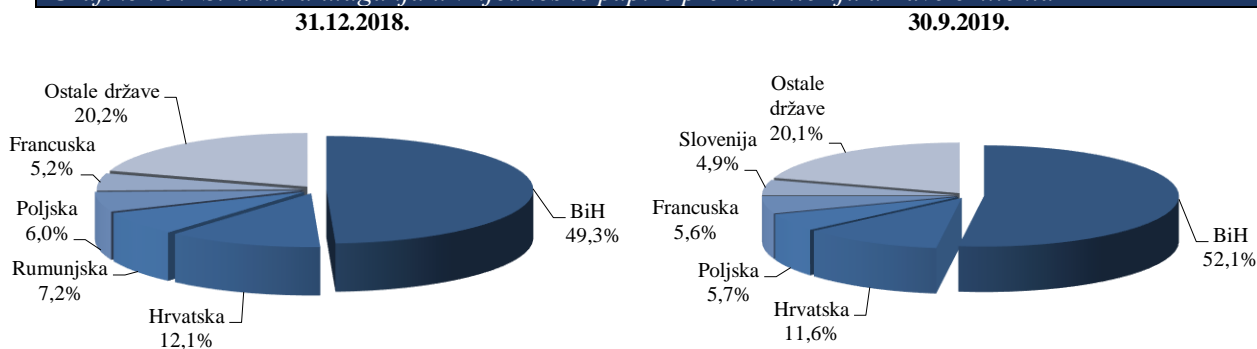
⁹ Najveći dio, od cca. 77%, odnosi se na obveznice banaka iz EU i SAD, a preostali dio na obveznice kompanija iz EU i BiH.

¹⁰ Sve vrste vrijednosnih papira emitenta FBiH.

Ulaganja u VP	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dužnički vrijednosni papiri emitenta FBiH:	587.687	78,9	436.164	73,2	483.714	71,0	74	111
- Trezorski zapisi	99.949	13,4	35.179	6,1	0	0,0	35	0
- Obveznice	487.738	65,5	400.985	67,1	483.714	71,0	82	121
Dužnički vrijednosni papiri emitenta RS:	157.353	21,1	175.395	26,8	197.744	29,0	111	113
- Trezorski zapisi	65.848	8,8	0	0,0	3.000	0,4	0	n/a
- Obveznice	91.505	12,3	175.395	26,8	197.744	29,0	192	113
Ukupno	745.040	100	611.559	100	681.458	100	82	111

Ako se ukupna ulaganja u vrijednosne papire analiziraju prema izloženosti po zemljama, najveći udjel od 52,1% je prema emitentima iz BiH, a zatim slijede Hrvatska s udjelom od 11,6%, Poljska 5,7%, Francuska 5,6%, Slovenija 4,9%, itd.

Grafikon 5: Struktura ulaganja u vrijednosne papire prema kriteriju države emitenta

1.2.2. Obveze

Sa 30. 9. 2019. udjel depozita, kao najznačajnijeg izvora financiranja banaka, povećan je na 79,9% (za 0,2 postotna boda), dok je smanjen udjel kreditnih obveza na 3,4% (za 0,5 postotnih bodova).

Kreditne obveze banaka s iznosom od 797,2 milijuna KM i udjelom od 3,4%, imaju trend smanjenja od 65,8 milijuna KM ili 7,6% u odnosu na kraj 2018. godine. Ako se kreditnim obvezama dodaju i subordinirani krediti u iznosu od 203,7 milijuna KM, ukupna kreditna sredstva u izvorima imaju udjel od 4,3%.

Banke su na dan 30. 9. 2019. imale najveće obveze prema sljedećim kreditorima, na koje se odnosi 94,5% ukupnih kreditnih obveza: EIB, TC Ziraat Bankasi a.s., Procredit Holding AG, European Fund for Southeastern Europe, Procredit Bank AG Frankfurt, EBRD i Nova Ljubljanska banka dd Ljubljana.

Depoziti su zabilježili rast u odnosu na kraj 2018. godine od 1,4 milijarde KM ili 7,7%, i na dan 30. 9. 2019. iznose 19,0 milijardi KM. Prema dostavljenim podacima banaka, od ukupnog iznosa depozita na kraju promatranog razdoblja, 5,8% odnosi se na depozite prikupljene u organizacijskim dijelovima banaka iz FBiH u RS-u i BD-u.

U sljedećoj tablici dan je prikaz sektorske strukture depozita:

-u 000 KM-

Tablica 11: Sektorska struktura depozita

Sektori	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(4/2)	(6/4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	1.482.708	9,4	1.778.835	10,1	2.179.096	11,5	120	122
Javna poduzeća	1.310.610	8,3	1.538.501	8,7	1.675.614	8,8	117	109
Privatna poduzeća i druš.	2.612.441	16,5	2.834.717	16,1	3.056.717	16,1	109	108
Bankarske institucije	847.965	5,4	1.215.334	6,9	1.241.175	6,6	143	102
Nebankarske financ.instit.	655.360	4,1	746.690	4,3	742.187	3,9	114	99
Stanovništvo	8.500.668	53,8	9.071.061	51,5	9.605.643	50,6	107	106
Ostalo	404.971	2,6	419.349	2,4	464.752	2,5	104	111
Ukupno	15.814.723	100	17.604.487	100	18.965.184	100	104	108

Sa 30. 9. 2019. zabilježene su promjene u sektorskoj strukturi depozita. Najveći udjel u sektorskoj strukturi depozita imaju depoziti stanovništva sa 50,6% u odnosu na ukupne depozite bankarskog sektora FBiH i smanjeno je za 0,9 postotnih bodova u odnosu na kraj 2018. godine. Depoziti stanovništva na dan 30. 9. 2019. iznose 9,6 milijardi KM.

Rast depozita sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine ostvaren je kod: depozita vladinih institucija za 400,3 milijuna KM ili 22,5%, depozita javnih poduzeća za 137,1 milijun KM ili 8,9%, depozita privatnih poduzeća za 222,0 milijuna KM ili 7,8%, depozita bankarskih institucija za 25,8 milijuna KM ili 2,1%, depozita stanovništva za 534,6 milijuna KM ili 5,9%, kao i ostalih depozita za 45,4 milijuna KM ili 10,8%.

Smanjenje depozita sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine zabilježeno je samo kod depozita nebankarskih financijskih institucija za 4,5 milijuna KM ili 0,6%. Financijska podrška bankarske grupe prisutna je u sedam banaka u FBiH, tako da se 90,4% ukupnih depozita bankarskih institucija odnosi na financijsku podršku bankarskih grupa.

Valutna struktura depozita na dan 30. 9. 2019. promijenjena je u odnosu na kraj 2018. godine. Depoziti u KM su povećani za iznos od 1,1 milijardu KM ili 10,9%, dok su u stranim valutama povećani u iznosu od 231,0 milijun KM ili 3,2%. U odnosu na kraj 2018. godine promijenjena je valutna struktura depozita u pogledu povećanja udjela depozita u domaćoj valuti na 60,5% i smanjenja udjela depozita u stranoj valuti na 39,5%.

Struktura depozita, prema porijeklu deponenata, sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine, ima sljedeću strukturu: sredstva rezidenata u iznosu od 17,4 milijarde KM imaju udjel od 91,8% (+0,4 postotna boda), a depoziti nerezidenata iznose 1,6 milijardi KM, što je 8,2% ukupnih depozita (-0,4 postotna boda). Promjene u strukturi su rezultat rasta depozita rezidenata (1,3 milijarde KM ili 8,2%) i rasta depozita nerezidenata (45,9 milijuna KM ili 3,0%).

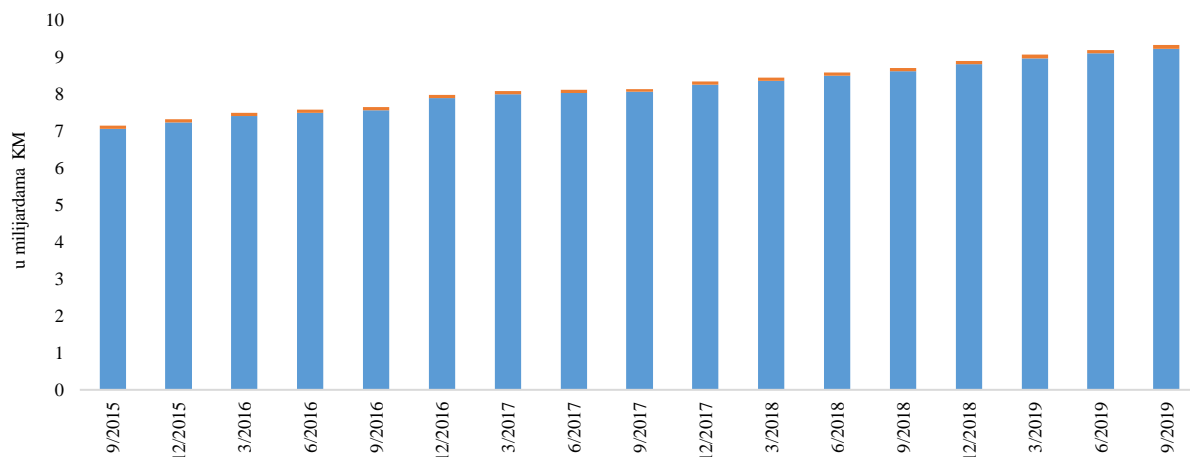
Dugogodišnji trend rasta štednih depozita, kao najznačajnijeg segmenta depozitnog i financijskog potencijala banaka, nastavljen je i sa 30. 9. 2019., s obzirom da rast iznosi 517,8 milijuna KM ili 5,9% i na dan 30. 9. 2019. iznosi 9,3 milijarde KM.

Trend štednje stanovništva prikazan je u sljedećoj tablici i grafikonu:

-u 000 KM-

Tablica 12: Štednja stanovništva po razdobljima

Banke	Iznos			Indeks	
	31.12.2017.	31.12.2018.	30.9.2019.	(3/2)	(4/3)
1	2	3	4	5	6
Državne	83.530	91.645	91.876	110	100
Privatne	8.166.750	8.712.454	9.229.990	107	106
Ukupno	8.250.280	8.804.099	9.321.866	107	106

Grafikon 6: Štednja stanovništva po razdobljima

U dvije najveće banke koncentrirano je 54,8% štednje, dok pet banaka ima pojedinačni udjel manji od 2,0%, što iznosi 5,5% ukupne štednje u sektoru. Od ukupnog iznosa štednje, 47,1% se odnosi na štedne depozite u domaćoj, a 52,9% u stranoj valuti.

Ročna struktura štednih depozita u odnosu na kraj 2018. godine promijenjena je rastom kratkoročnih depozita za 433,6 milijuna KM ili 8,7%, kao i njihovim udjelom za 1,5 postotnih bodova, što se može vidjeti u sljedećoj tablici:

-u 000 KM-

	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(4/2)	(6/4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kratkoročni štedni depoziti	4.460.734	54,1%	4.977.201	56,5%	5.410.829	58,0%	112	109
Dugoročni štedni depoziti	3.789.546	45,9%	3.826.898	43,5%	3.911.037	42,0%	101	102
Ukupno	8.250.280	100%	8.804.099	100%	9.321.866	100%	107	106

1.2.3. Kapital i adekvatnost kapitala

U postupku usklađivanja podzakonskih akata FBA s novim zakonskim propisima, krajem 2017. godine stupila je na snagu nova Odluka o izračunavanju kapitala banke.

Sukladno Odluci o izračunavanju kapitala banke izmijenjen je sadržaj i forme regulatornih izvješća. Najznačajnije izmjene odnose se na način izračuna regulatornog kapitala uz primjenu odgovarajuće metodologije za izračunavanje kapitalnih zahtjeva za kreditni, tržišni i operativni rizik, nove metodologije za održavanje zaštitnih slojeva kapitala i obračuna financijske poluge.

Sa 30. 9. 2019. ukupan kapital banaka iznosio je 3,2 milijarde KM i ostvareno je povećanje istog za 188,0 milijuna KM ili stopom rasta od 6,3% u odnosu na kraj 2018. godine (više detalja dano u podnaslovu 1.1.2. - Struktura vlasništva i tržišni udjel).

U sljedećoj tablici daje se izvješće o stanju, odnosno strukturi regulatornog kapitala banaka u FBiH:

Tablica 14: Izvješće o stanju regulatornog kapitala				
R.br.	Opis	31.12.2018.	30.9.2019.	Indeks
1.	Regulatorni kapital	2.478.985	2.680.461	108
1.1.	Temeljni kapital	2.351.425	2.550.424	108
1.1.1.	Redovni temeljni kapital	2.351.425	2.550.424	108
1.1.1.1.	Plaćeni instrumenti kapitala	1.290.878	1.299.335	101
1.1.1.2.	Premija na dionice	137.290	137.290	100
1.1.1.3.	(-) Vlastiti instrumenti redovnog temeljnog kapitala	-215	-215	100
1.1.1.4.	Zadržana dobit prethodnih godina	238.344	291.136	122
1.1.1.5.	Priznata dobit ili gubitak	-34.743	-35.390	102
1.1.1.6.	Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	10.296	31.664	308
1.1.1.7.	Ostale rezerve	876.626	966.750	110
1.1.1.8.	(-) Ostala nematerijalna imovina	-56.116	-53.323	95
1.1.1.9.	(-) Odgođena porezna imovina koja ovisi o budućoj profitabilnosti i ne proizlazi iz privremenih razlika umanjениh za povezane porezne obveze	-101	0	-
1.1.1.10.	(-) Odbitak od stavki dodatnog temeljnog kapitala koji premašuje dodatni temeljni kapital	0	-3.368	-
1.1.1.11.	(-) Odgođena porezna imovina koja se može odbiti i koja ovisi o budućoj profitabilnosti i proizlazi iz privremenih razlika	-1.625	-1.798	111
1.1.1.12.	(-) Instrumenti redovnog temeljnog kapitala subjekata financijskog sektora ako banka ima značajno ulaganje	-12.118	-15.950	132
1.1.1.13.	Elementi ili odbici od redovnog temeljnog kapitala – ostalo	-97.091	-65.707	68
1.1.2.	Dodatni temeljni kapital	0	0	-
1.1.2.1.	Odbitak od stavki dodatnog temeljnog kapitala koji premašuje dodatni temeljni kapital (odbijen u redovnom temeljnom kapitalu)	0	-3.368	-
1.2.	Dopunski kapital	127.560	130.037	102
1.2.1.	Plaćeni instrumenti kapitala i subordinirani dugovi	105.592	170.840	162
1.2.2.	(-) Vlastiti instrumenti dopunskog kapitala	-14	-14	100
1.2.3.	Opći ispravci vrijednosti za kreditni rizik u skladu sa standardiziranim pristupom	153.706	162.129	105
1.2.4.	Odbitak od stavki dopunskog kapitala koji premašuje dopunski kapital (odbijen u dodatnom temeljnom kapitalu)	0	3.368	-
1.2.5.	Elementi ili odbici od dopunskog kapitala – ostalo	-131.724	-206.286	157

Regulatorni kapital banaka u FBiH sa 30. 9. 2019. iznosi 2,7 milijardi KM i u odnosu na kraj 2018. godine povećan je za 201,5 milijuna KM ili 8,1%. Temeljni kapital banaka na promatrano razdoblje iznosi 2,6 milijardi KM, s ostvarenim povećanjem od 199,0 milijuna KM ili 8,5% a dopunski kapital 130,0 milijuna KM, s ostvarenim povećanjem od 2,5 milijuna KM ili 1,9% u odnosu na kraj 2018. godine.

U strukturi regulatornog kapitala temeljni kapital sudjeluje sa 95,1%, dok dopunski kapital sudjeluje sa 4,9% u ukupnom regulatornom kapitalu bankarskog sektora FBiH. Najveći utjecaj na povećanje regulatornog kapitala imalo je povećanje temeljnog kapitala po osnovi raspodjele dobiti iz 2018. godine u temeljni kapital u iznosu od 105,8 milijuna KM, prijenos RKG formiranih iz

dobiti u temeljni kapital, sukladno odlukama skupština kod devet banaka, u iznosu od 36,3 milijuna KM, smanjenje odbitnih stavki u iznosu od 27,0 milijuna KM, povećanje vrijednosti vrijednosnih papira koji se klasificiraju po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit u iznosu od 21,4 milijuna KM i konverzije prioritetnih dionica u obične dionice kod jedne banke u iznosu od 8,5 milijuna KM.

Ukupan iznos izloženosti riziku sukladno Odluci o izračunavanju kapitala banke, predstavlja zbroj izloženosti ponderirane rizikom za kreditni, tržišni, operativni rizik, rizik namirenja/slobodne isporuke i rizik povezan s velikim izloženostima koje proizlaze iz stavki u knjizi trgovanja.

Ukupna izloženost riziku bankarskog sektora FBiH sa stanjem na dan 30. 9. 2019. iznosila je 14,9 milijardi KM, čija struktura se daje u sljedećoj tablici:

-u 000 KM-

Tablica 15: Struktura izloženosti riziku

R. br.	Opis	31.12.2018.		30. 9.2019.		Indeks
		Iznos	Udjel	Iznos	Udjel	
			%		%	
1.	Izloženosti ponderirane rizikom za kreditni rizik	12.296.292	86,7	12.970.355	87,1	105
2.	Izloženosti riziku namirenja / slobodne isporuke	0	0,0	0	0,0	0
3.	Izloženosti za tržišni rizik (pozicijski i valutni rizik)	223.778	1,6	204.530	1,4	91
4.	Izloženosti riziku za operativni rizik	1.657.561	11,7	1.715.201	11,5	103
5.	Ukupan iznos izloženosti riziku	14.177.630	100	14.890.086	100	105

Ukupan iznos izloženosti riziku na razini bankarskog sektora FBiH u promatranom razdoblju povećan je za 712,5 milijuna KM ili 5,0% u odnosu na kraj 2018. godine. U strukturi izloženosti riziku sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine, najveće povećanje za 674,1 milijun KM ili 5,5%, ostvareno je u okviru izloženosti ponderirane rizikom za kreditni rizik.

Sa 30. 9. 2019., banke su najviše bile izložene kreditnom riziku (udjel 87,1%), koji je dominantan u bankarskom sektoru u FBiH. U promatranom razdoblju došlo je do promjene u udjelu po pojedinim vrstama rizika, odnosno povećan je udjel kod izloženosti ponderirane rizikom za kreditni rizik za 0,4 postotna boda, dok je smanjen udjel od po 0,2 postotna boda kod izloženosti za tržišni i operativni rizik.

Posljednjih nekoliko godina adekvatnost kapitala bankarskog sektora održavana je kontinuirano iznad 15%, što je zadovoljavajuća kapitaliziranost na razini sektora. Odlukom o izračunavanju kapitala banke, propisano je da banka mora u svakom trenutku ispunjavati kapitalne zahtjeve u pogledu stope redovnog temeljnog kapitala od 6,75%, stope temeljnog kapitala od 9% i stope regulatornog kapitala od 12%. Također je propisana obveza banci da održava zaštitni sloj za očuvanje kapitala kao regulatorni kapital u obliku redovnog temeljnog kapitala u iznosu od 2,5% ukupnog iznosa izloženosti riziku.

Pokazatelji adekvatnosti kapitala bankarskog sektora u FBiH sa stanjem na dan 30. 9. 2019., daju se u sljedećoj tablici:

-u 000 KM-

Tablica 16: Pokazatelji adekvatnosti kapitala

R. br.	Opis	% i iznos viška ili manjka od propisanog minimuma	
		31.12.2018.	30.9.2019.
		1.	Stopa redovnog temeljnog kapitala
2.	Višak (+) / manjak (-) redovnog temeljnog kapitala	1.394.434	1.545.343
3.	Stopa temeljnog kapitala	16,6%	17,1%
4.	Višak (+) / manjak (-) temeljnog kapitala	1.075.438	1.210.317
5.	Stopa regulatornog kapitala	17,5%	18,0%
6.	Višak (+) / manjak (-) regulatornog kapitala	777.668	893.652

Stopa regulatornog kapitala na dan 30. 9. 2019. iznosi 18,0% i za 50% je veća u odnosu na zakonom propisani minimum od 12%. U odnosu na kraj 2018. godine stopa regulatornog kapitala sa 30. 9. 2019. povećana je za 0,5 postotnih bodova.

Na razini bankarskog sektora iskazane su veće i ostale stope kapitala u odnosu na propisane minimume (stopa redovnog temeljnog kapitala i temeljnog kapitala).

Odlukom o izračunavanju kapitala banaka propisana je i nova metodologija izračuna i regulatorni okvir za praćenje visine financijske poluge. Banke su dužne osigurati i održavati stopu financijske poluge, kao odnos temeljnog kapitala i mjere ukupne izloženosti u iznosu od najmanje 6%. U sljedećem pregledu daje se stopa financijske poluge bankarskog sektora FBiH sa stanjem na dan 30. 9. 2019. i 31. 12. 2018.:

-u 000 KM-

R. br.	Vrijednosti izloženosti	31.12.2018.	30.9.2019.
1.	Izloženosti stope financijske poluge - u skladu s člankom 37. stavak (4) Odluke o izračunavanju kapitala banke	23.162.644	24.660.410
2.	Temeljni kapital - u skladu s člankom 37. stavak (3) Odluke o izračunavanju kapitala banke	2.351.425	2.550.424
3.	Stopa financijske poluge – u skladu s člankom 37. stavak (2) Odluke o izračunavanju kapitala banke	10,1%	10,3%

Stopa financijske poluge na razini bankarskog sektora na dan 30. 9. 2019. iznosi 10,3% i veća je za 0,2 postotna boda u odnosu na kraj 2018. godine. Sa 30. 9. 2019., šest banaka ima stopu financijske poluge iznad, osam banaka ispod, dok jedna banka ima stopu financijske poluge na razini prosjeka bankarskog sektora FBiH.

1.2.4. Aktiva i kvaliteta aktive

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka utvrđeni su kriteriji za procjenu izloženosti banaka kreditnom riziku ocjenom kvalitete njihove aktive i adekvatnosti rezervi za kreditne i druge gubitke prema rizičnosti plasmana i sredstava-stavki bilance i izvanbilančnih stavki. Prilikom procjene izloženosti banaka kreditnom riziku, banke su dužne obračunavati RKG sukladno kriterijima iz navedene Odluke, uvažavajući već formirane ispravke vrijednosti bilančne aktive i rezerviranja za gubitke po izvanbilančnim stavkama koje se evidentiraju u knjigama banaka (obračunate u skladu s primjenjivim MRS i MSFI), uzimajući u obračun i RKG formirane iz dobiti (na računima kapitala).

Od 1. 1. 2018. banke su u obvezi primjenjivati novi standard financijskog izvještavanja MSFI 9 - Financijski instrumenti, koji je zamijenio MRS 39.

U sljedećoj tablici daje se pregled aktive, RKG po regulatornim zahtjevima i ispravke vrijednosti po MSFI:

-u 000 KM-

Tablica 18: Aktiva (bilanca i izvanbilanca), RKG po regulatoru i ispravke vrijednosti po MSFI

O p i s	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	1	2	3	4	5=(3/2)	6=(4/3)		
1. Rizična aktiva ¹¹		17.224.329	18.468.934	19.348.405	107	105		
2. Obračunate regulatorne RKG		1.492.475	1.479.654	1.431.012	99	97		
3. Ispravak vrijednosti i rezerve za izvanbilančne stavke		1.262.277	1.311.031	1.270.850	104	97		
4. Potrebne regulatorne rezerve iz dobiti za procijenjene gubitke		402.640	404.539	401.968	100	99		
5. Formirane regulatorne rezerve iz dobiti za procijenjene gubitke		315.734	181.480	142.164	57	78		
6. Nedostajući iznos regulat. rezervi iz dobiti za procijenjene gubitke		198.771	228.816	271.995	115	119		
7. Nerizične stavke		7.699.195	8.874.457	9.718.751	115	109		
8. Ukupna aktiva (1+7)		24.923.524	27.343.391	29.067.156	110	106		

Ukupna aktiva s izvanbilančnim stavkama (aktiva)¹² banaka u FBiH na dan 30. 9. 2019. iznosi 29,1 milijardu KM i veća je za 1,7 milijardi KM ili 6,3% u odnosu na kraj 2018. godine. Rizična aktiva iznosi 19,3 milijarde KM i veća je za 879,5 milijuna KM ili 4,8%, a nerizične stavke sa izvanbilancom iznose 9,7 milijardi KM i veće su za 844,3 milijuna KM ili 9,5% u odnosu na kraj 2018. godine. U sljedećoj tablici daje se pregled ukupne aktive, bruto bilančne aktive, rizičnih i nerizičnih stavki aktive na razini bankarskog sektora:

-u 000 KM-

Tablica 19: Ukupna aktiva, bruto bilančna aktiva, rizične i nerizične stavke aktive

O p i s	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	8=(4/2)	9=(6/4)
	1	2	3	4	5	6	7	
Kredit	11.910.826	83,5	12.762.366	83,8	13.557.028	84,7	107	106
Kamate	66.894	0,5	91.669	0,6	92.511	0,6	137	101
Dospjela potraživanja	1.036.949	7,3	992.177	6,5	968.892	6,0	96	98
Potraživanja po plać. garancijama	31.080	0,2	30.127	0,2	28.913	0,2	97	96
Ostali plasmani	400.584	2,8	511.914	3,4	424.683	2,7	128	83
Ostala aktiva	814.496	5,7	835.125	5,5	931.731	5,8	103	112
1. Rizična bilančna aktiva	14.260.829	100	15.223.378	100	16.003.758	100	107	105
2. Nerizična bilančna aktiva	7.172.606		8.140.926		8.966.496		113	110
3. Bruto bilančna aktiva (1+2)	21.433.435		23.364.304		24.970.254		109	107
4. Rizična izvanbilanca	2.963.500		3.245.556		3.344.647		110	103
5. Nerizična izvanbilanca	526.589		733.531		752.255		139	103
6. Ukupne izvanbilan. stavke (4+5)	3.490.089		3.979.087		4.096.902		114	103
7. Rizična aktiva s izvanbilan. (1+4)	17.224.329		18.468.934		19.348.405		107	105
8. Nerizične stavke (2+5)	7.699.195		8.874.457		9.718.751		115	109
9. Aktiva s izvanbilancom (3+6)	24.923.524		27.343.391		29.067.156		110	106

Sa 30. 9. 2019. nije bilo značajnih promjena u odnosu na kraj 2018. godine u udjelu stavki u ukupnoj rizičnoj aktivni banaka.

Bruto bilančna aktiva¹³ iznosi 25,0 milijardi KM i veća je za 1,6 milijardi KM ili 6,9% u odnosu na kraj 2018. godine, od čega rizična bilančna aktiva iznosi 16,0 milijardi KM, što je 64,1% bruto bilančne aktive, s ostvarenim povećanjem od 780,4 milijuna KM ili 5,1%, a nerizična bilančna aktiva iznosi 9,0 milijardi KM i veća je za 825,6 milijuna KM ili 10,1%.

Sa 30. 9. 2019. izvanbilančne rizične stavke iznose 3,3 milijarde KM i povećane su za iznos od 99,1 milijun KM ili 3,1% a nerizične izvanbilančne stavke iznose 752,3 milijuna KM i povećane su za iznos od 18,7 milijuna KM ili 2,6% u odnosu na kraj 2018. godine.

Na dan 30. 9. 2019. krediti iznose 14,9 milijardi KM i isti su ostvarili rast u iznosu od 580,9 milijuna KM ili 4,1% u odnosu na kraj 2018. godine. Trend i promjena udjela pojedinih sektora u ukupnoj strukturi kredita dani su u sljedećoj tablici:

¹¹ Isključen iznos plasmana i potencijalnih obveza od 248,9 milijuna KM osiguranih novčanim depozitom

¹² Aktiva definirana člankom 2. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka („Službene novine Federacije BiH“, broj: 85/11-pročišćeni tekst 33/12-ispravak, 15/13)

¹³ Isključen iznos kredita od 204,3 milijuna KM pokriven novčanim depozitom (uključen u nerizičnu bilančnu aktivnu)

-u 000 KM-

Sektori	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	8=(4/2)	9=(6/4)
1	2	3	4	5	6	7		
Vladine institucije	245.102	1,9	216.596	1,5	183.356	1,2	88	85
Javna poduzeća	210.461	1,6	321.493	2,3	308.120	2,1	153	96
Privatna poduzeća i društ.	6.295.558	47,8	6.625.641	46,3	6.816.284	45,7	105	103
Bankarske institucije	12	0,0	217.706	1,5	176.586	1,2	1814217	81
Nebankarske financijske instit.	58.992	0,4	75.804	0,5	83.643	0,6	128	110
Građani	6.358.707	48,2	6.853.979	47,8	7.323.651	49,1	108	107
Ostalo	10.028	0,1	14.415	0,1	14.879	0,1	144	103
Ukupno	13.178.860	100	14.325.634	100	14.906.519	100	109	104

Sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine, nije bilo značajnijih promjena u sektorskoj strukturi kredita.

Rast kredita sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine ostvaren je kod kredita odobrenih stanovništvu za 469,7 milijuna KM ili 6,9%, privatnim poduzećima za 190,6 milijuna KM ili 2,9%, nebankarskim financijskim institucijama za 7,8 milijuna KM ili 10,3% i ostalim sektorima za 0,5 milijuna KM ili 3,2%.

Smanjenje kredita sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine zabilježeno je u tri sektora, odnosno kod kredita odobrenih bankarskim institucijama za 41,1 milijun KM ili 18,9%, vladinim institucijama za 33,2 milijuna KM ili 15,3% i javnim poduzećima za 13,4 milijuna KM ili 4,2%.

U sljedećoj tablici daje se ročna struktura kredita po sektorima sa stanjem na dan 30. 9. 2019.:

-u 000 KM-

Sektori	31.12.2018.		30. 9.2019.		Indeks	
	Kratk. krediti (do 1 g.)	Dug. krediti (preko 1 g.)	Kratk. krediti (do 1 g.)	Dug. krediti (preko 1 g.)	6=(4/2)	7=(5/3)
1	2	3	4	5		
Vladine institucije	2.769	213.827	1.589	181.767	57	85
Javna poduzeća	64.533	256.960	55.427	252.693	86	98
Privatna poduzeća i društva	2.802.794	3.822.847	2.974.231	3.842.053	106	100
Bankarske institucije	217.706	0	176.586	0	81	-
Nebankarske financijske institucije	25.669	50.135	28.409	55.234	111	110
Građani	751.199	6.102.780	765.712	6.557.939	102	107
Ostalo	8.342	6.073	9.543	5.336	113	88
Ukupno	3.873.012	10.452.622	4.011.497	10.895.022	104	104

Sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine kratkoročni krediti bankarskog sektora FBiH su povećani za 138,5 milijuna KM ili 3,6% a dugoročni krediti za 442,4 milijuna KM ili 4,2%.

U valutnoj strukturi kredita najveći udjel od 50,2% ili 7,5 milijardi KM imaju krediti odobreni u domaćoj valuti, zatim slijede krediti odobreni s valutnom klauzulom s udjelom od 48,1% ili 7,2 milijarde KM (EUR: 7,2 milijarde KM ili 99,7%, CHF: 20,0 milijuna KM ili 0,3%), a najmanji udjel od 1,7% ili 258,7 milijuna KM imaju krediti odobreni u stranoj valuti (od toga se na EUR odnosi 257,6 milijuna KM ili 99,6%).

Ukupan iznos kredita s valutnom klauzulom vezano za CHF od 20,0 milijuna KM ima udjel od 0,1% u ukupnom kreditnom portfelju sektora i u cijelosti se odnosi na jednu banku u sektoru.

Kvaliteta aktive i izvanbilančnih rizičnih stavki, OKR i PKG po kategorijama klasifikacije dani su u sljedećoj tablici:

-u 000 KM-

Tablica 22: Klasifikacija aktive, OKR i PKG

Kategorija klasifikacije	31.12.2017.		31.12.2018.				30.9.2019.				Indeks	
	Klasif. aktiva	Udjel %	OKR PKG	Klasif. aktiva	Udjel %	OKR PKG	Klasif. aktiva	Udjel %	OKR PKG	11=(5/2)	12=(8/5)	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9			10
A	14.834.609	86,1	296.693	16.225.548	87,9	324.512	17.162.998	88,7	343.261	109	106	
B	1.032.373	6,0	82.700	919.119	4,9	72.972	941.291	4,9	77.430	89	102	
C	166.456	1,0	45.486	140.776	0,8	40.189	136.720	0,7	39.321	85	97	
D	301.598	1,8	178.304	345.526	1,9	204.017	328.510	1,7	192.114	115	95	
E	889.293	5,2	889.292	837.965	4,5	837.964	778.886	4,0	778.886	94	93	
Rizična aktiva (A-E)	17.224.329	100	1.492.475	18.468.934	100	1.479.654	19.348.405	100	1.431.012	107	105	
Klasificirana (B-E)	2.389.720	13,9	1.195.782	2.243.386	12,1	1.155.142	2.185.407	11,3	1.087.751	94	97	
Nekvalitetna (C-E)	1.357.347	7,9	1.113.082	1.324.267	7,2	1.082.170	1.244.116	6,4	1.010.321	98	94	
Nerizična aktiva ¹⁴	7.699.195			8.874.457			9.718.751			115	109	
Ukupno (rizična i nerizična)	24.923.524			27.343.391			29.067.156			110	106	

Na dan 30. 9. 2019. dospjela potraživanja iznose 1,0 milijardu KM i manja su za iznos od 24,5 milijuna KM ili 2,4% u odnosu na kraj 2018. godine, a udjel je smanjen sa 7,1% na 6,7% u odnosu na ukupne kredite bankarskog sektora FBiH.

Klasificirana aktiva (kategorije od B do E) na dan 30. 9. 2019. iznosi 2,2 milijarde KM, a nekvalitetna aktiva (kategorije od C do E) iznosi 1,2 milijarde KM. Sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine, klasificirana aktiva je smanjena za iznos od 58,0 milijuna KM ili 2,6%. Nekvalitetna aktiva je smanjena u promatranom razdoblju za iznos od 80,1 milijun KM ili 6,1%, kao rezultat smanjenja nekvalitetne aktive kod najvećeg broja banaka i trajnog otpisa aktive.

Ukupna razina obračunatih RKG sa 30. 9. 2019. iznosi 1,4 milijarde KM i u odnosu na kraj 2018. godine iskazano je smanjenje za iznos od 48,6 milijuna KM, a pojedinačno po kategorijama, povećanje RKG ostvareno je za kategorije A i B, dok je u preostalim kategorijama ostvareno smanjenje RKG u odnosu na kraj 2018. godine. Rezerve za kategoriju A povećane su za 5,8% i za kategoriju B 6,1%, dok je smanjenje RKG iskazano kod kategorije C za 2,2%, za kategoriju D 5,8% i kategoriju E za 7,1%.

Jedan od najvažnijih pokazatelja kvalitete aktive odnos PKG i rizične aktive s izvanbilancom iznosi 5,6% i manji je za 0,6 postotnih bodova u odnosu na kraj 2018. godine. Na dan 30. 9. 2019. banke su, na približno istoj razini kao i na kraju 2018. godine, prosječno za B kategoriju imale obračunate rezerve po stopi od 8%, za C kategoriju 29%, D kategoriju 58% i E kategoriju 100%.¹⁵

Sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine ostvaren je trend smanjenja kod sljedećih pokazatelja kvalitete aktive bankarskog sektora FBiH: odnosa nekvalitetne i rizične aktive koji iznosi 6,4% (smanjenje za 0,8 postotnih bodova) i udjela klasificirane aktive u rizičnoj aktivi koji iznosi 11,3% (smanjenje za 0,8 postotnih bodova).

U Prilogu 4. i 4a. daju se zasebni pregledi klasifikacije ukupne aktive bilance i ukupnih izvanbilančnih rizičnih stavki.

Sektorska analiza podataka zasniva se na pokazateljima kvaliteta kredita danih za dva najznačajnija sektora: pravne osobe i stanovništvo.

U sljedećoj tablici daje se detaljan pregled klasifikacije kredita danih stanovništvu i pravnim osobama:

¹⁴ Stavke aktive koje se, sukladno članku 2. stavak (2) Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka, ne klasificiraju i stavke na koje se, sukladno čl. 22. stavak (8) Odluke, ne obračunavaju rezerve za OKG od 2%

¹⁵ Prema Odluci o minimalnim standardima za upravljanjem kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka, banke su dužne obračunavati RKG po kategorijama klasifikacije u sljedećim postotcima: A-2%, B 5-15%, C 16-40%, D 41-60% i E 100%

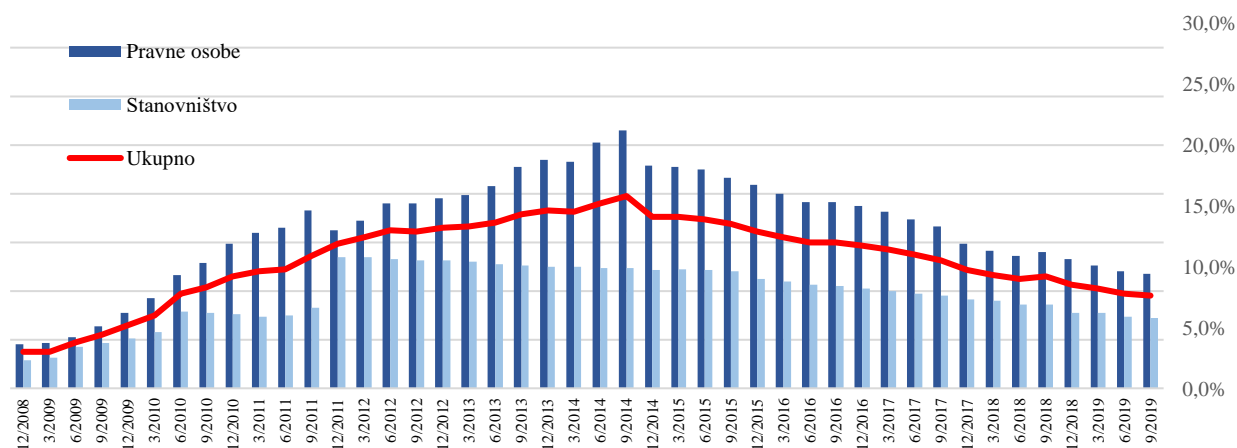
Kategorija klasifikacije	31.12.2018.						30.9.2019.						Indeks
	Stanov.	Udjel%	Pravne osobe	Udjel%	Ukupno		Stanov.	Udjel%	Pravne osobe	Udjel%	Ukupno		
					Iznos	Udjel%					Iznos	Udjel%	
1	2	3	4	5	6 (2+4)	7	8	9	10	11	12=(8+10)	13	14=(12/6)
A	6.275.311	91,5	6.107.597	81,7	12.382.908	86,4	6.731.626	91,9	6.302.643	83,1	13.034.269	87,4	105
B	151.062	2,2	573.795	7,7	724.857	5,1	164.009	2,2	568.462	7,5	732.471	4,9	101
C	60.150	0,9	73.815	1,0	133.965	0,9	68.092	0,9	63.042	0,8	131.134	0,9	98
D	46.055	0,7	288.575	3,9	334.630	2,3	47.502	0,6	271.135	3,6	318.637	2,1	95
E	321.401	4,7	427.873	5,7	749.274	5,3	312.422	4,4	377.586	5,0	690.008	4,6	92
Ukupno	6.853.979	100	7.471.655	100	14.325.634	100	7.323.651	100	7.582.868	100	14.906.519	100	104
Klas.kred. B-E	578.668	8,4	1.364.058	18,2	1.942.726	13,6	592.025	8,1	1.280.225	16,9	1.872.250	12,6	96
Nekv.kred. C-E	427.606	6,2	790.263	10,6	1.217.869	8,5	428.016	5,8	711.763	9,4	1.139.779	7,6	94
		47,8		52,2		100		49,1		50,9		100	
Udjel po sektorima u klasificiranim kreditima, nekvalitetnim kreditima i B kategoriji:													
Klasifikacija B-E		29,8		70,2		100		31,6		68,4		100	
Nekvalitetni C-E		35,1		64,9		100		37,6		62,4		100	
Kategorija B		20,8		79,2		100		22,4		77,6		100	

Sa 30. 9. 2019. udjel klasificiranih kredita je smanjen za 1,0 postotni bod i iznosio je 12,6%. Klasificirani krediti stanovništva povećani su za 13,4 milijuna KM ili 2,3%, dok su klasificirani krediti pravnih osoba smanjeni za 83,8 milijuna KM ili 6,1%. Sa 30. 9. 2019. nekvalitetni krediti smanjeni su za iznos od 78,1 milijun KM ili 6,4%. U svim kategorijama u okviru nekvalitetnih kredita zabilježeno je smanjenje: u kategoriji C za 2,8 milijuna KM, kategoriji D za 16,0 milijuna KM i kategoriji E za 59,3 milijuna KM.

Udjel NPL-ova je smanjen sa 8,5% na 7,6%, dominantno kao rezultat kreditnog rasta i aktivnosti na naplati. Od ukupnih kredita plasiranih pravnim osobama, na NPL-ove se odnosi 711,8 milijuna KM ili 9,4%, što je za 1,2 postotna boda manje nego na kraju 2018. godine. Za sektor stanovništva NPL-ovi iznose 428,0 milijuna KM ili 5,8%, što je za 0,4 postotna boda manje nego na kraju 2018. godine.

Pregled NPL-ova, kroz razdoblja, daje se u sljedećem grafikonu:

Grafikon 7: NPL-ovi

Detaljnija i potpunija analiza NPL-ova zasniva se na podacima o granskoj koncentraciji kredita unutar sektora pravnih osoba (po sektorima) i stanovništva (po namjeni) i daje se u sljedećoj tablici:

Tablica 24: Granska koncentracija kredita

Opis	31.12.2018.				30.9.2019.				Indeks	
	Ukupni krediti		Nekvalitetni krediti		Ukupni krediti		Nekvalitetni krediti			
	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	10=(6/2)	11=(8/4)
1	2	3	4	5=(4/2)	6	7	8	9=(8/6)	10=(6/2)	11=(8/4)
1. Krediti pravnim osobama za:										
Poljoprivredu (AGR)	187.278	1,3	36.311	19,4	158.810	1,1	25.625	16,1	85	71
Proizvodnju (IND)	2.130.781	14,9	269.505	12,6	2.150.392	14,4	250.840	11,7	101	93
Građevinarstvo (CON)	441.833	3,1	74.092	16,8	477.455	3,2	74.710	15,6	108	101
Trgovinu (TRD)	2.642.599	18,4	274.333	10,4	2.827.281	19,0	246.938	8,7	107	90
Ugostiteljstvo (HTR)	268.239	1,9	16.074	6,0	243.712	1,6	12.289	5,0	91	76
Ostalo ¹⁶	1.800.925	12,6	119.948	6,6	1.725.218	11,6	101.361	5,9	96	84
Ukupno 1	7.471.655	52,2	790.263	10,6	7.582.868	50,9	711.763	9,4	102	90
2. Krediti stanovništvu za:										
Opću potrošnju	5.574.057	38,9	326.714	5,9	5.957.168	40,0	356.455	6,0	107	109
Stambene potrebe	1.178.483	8,2	87.273	7,4	1.260.979	8,4	59.470	4,7	107	68
Obavljanje djelat. (obrtnici)	101.439	0,7	13.619	13,4	105.504	0,7	12.091	11,5	104	89
Ukupno 2	6.853.979	47,8	427.606	6,2	7.323.651	49,1	428.016	5,8	107	100
Ukupno (1 +2)	14.325.634	100	1.217.869	8,5	14.906.519	100	1.139.779	7,6	104	94

Najveći udjel kod kredita odobrenim pravnim osobama u odnosu na ukupne kredite imaju sektori trgovine (19,0%) i proizvodnje (14,4%).

Krediti plasirani sektoru proizvodnje u iznosu od 2,1 milijardu KM povećani su sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine za iznos od 19,6 milijuna KM ili 0,9%, dok NPL-ovi kod ovih kredita iznose 250,8 milijuna KM i smanjeni su za iznos od 18,7 milijuna KM ili 6,9%. I pored smanjenja za 0,9 postotnih bodova u odnosu na kraj 2018. godine, njihov udjel je i dalje na visokoj razini od 11,7% .

Kreditni rizik je dominantan rizik u bankarskom sektoru FBiH, zbog čega je fokus supervizora na ocjeni praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno identifikaciji, mjerenju, praćenju i kontroli kreditnog rizika i klasifikaciji aktive. Ključni pokazatelji kvalitete aktive bankarskog sektora FBiH ukazuju da je kvaliteta aktive sa 30. 9. 2019. poboljšana.

Kreditni rizik je dominantan rizik u bankarskom sektoru FBiH, zbog čega je fokus supervizora na ocjeni praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno identifikaciji, mjerenju, praćenju i kontroli kreditnog rizika i klasifikaciji aktive. Ključni pokazatelji kvalitete aktive bankarskog sektora FBiH ukazuju da je kvaliteta aktive sa 30. 9. 2019. poboljšana.

Najveći udjel kod kredita odobrenih stanovništvu u odnosu na ukupne kredite imaju krediti za opću potrošnju (40,0%) i krediti odobreni za stambene potrebe (8,4%). Sa 30. 9. 2019. u odnosu na kraj 2018. godine krediti za opću potrošnju ostvarili su rast za iznos od 383,1 milijun KM ili 6,9%, dok je udjel NPL-ova povećan za 0,1 postotni bod i iznosi 6,0%. Krediti odobreni za stambene potrebe imali su rast za iznos od 82,5 milijuna KM ili 7,0%, a smanjenje udjela NPL-ova za 2,7 postotnih bodova u odnosu na kraj 2018. godine koje na promatrani datum iznosi 4,7%.

Kreditni rizik je dominantan rizik u bankarskom sektoru FBiH, zbog čega je fokus supervizora na ocjeni praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno identifikaciji, mjerenju, praćenju i kontroli kreditnog rizika i klasifikaciji aktive. Ključni pokazatelji kvalitete aktive bankarskog sektora FBiH ukazuju da je kvaliteta aktive sa 30. 9. 2019. poboljšana.

1.2.5. Profitabilnost

Na profitabilnost banaka, najznačajnije utječu kvaliteta aktive, struktura, diverzificiranost i troškovi izvora financiranja, troškovna efikasnost, eksterni faktori koji su specifični za bankarski, odnosno financijski sektor u FBiH (razvijenost financijskog sustava, regulatorna obilježja,

¹⁶ Uključeni sljedeći sektori: promet, skladištenje i komunikacije (TRC); financijsko posredovanje (FIN); poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge (RER); javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje (GOV) i ostalo

industrijska koncentracija i dr.) i eksterni makroekonomski faktori (ekonomski rast, kamatne stope na svjetskom tržištu, stopa zaposlenosti i nezaposlenosti, kretanje plaća, inflacija, i dr.).

Pored kreditnog rizika koji se mjeri kvalitetom kreditnog portfelja, finansijski rezultat poslovanja bankarskog sektora u FBiH je pod utjecajem cjenovnog i kamatnog rizika. Ovi rizici odražavaju se na strani raspoloživosti izvora i kretanja cijena izvora financiranja banaka, i na strani mogućnosti ostvarivanja adekvatne razine neto kamatne marže.

Iz supervizorske perspektive, profitabilnost bankarskog sektora u FBiH, kao i pojedinačnih banaka u sektoru, promatra se u kontekstu održivosti, odnosno stabilnosti razine i kvalitete zarade i jačanja kapitalne osnove putem zadržane dobiti. Sposobnost banaka da ostvaruju prihvatljivu, održivu i stabilnu dobit povezana je s rizicima njihovih poslovnih modela, odnosno faktora koji utječu na održivost poslovnog modela i sposobnost generiranja dobiti koja proizlazi iz odgovarajućih izvora financiranja i kapitala i primjerene sklonosti ka preuzimanju rizika kroz jedan zaokružen poslovni i ekonomski ciklus, a koja je adekvatno iskazana kao rezultat pravilne, cjelovite i konzistentne primjene MRS i MSFI.

U narednom razdoblju, s postepenim prelaskom na novi SREP okvir, fokus supervizorskih postupaka i procedura u segmentu profitabilnosti će biti usmjeren na procjenu poslovnih modela banaka u pogledu njegove opstojnosti i održivosti, odnosno sposobnosti banaka da ostvaruje prihvatljiv povrat tijekom primjerenog vremenskog razdoblja, odnosno tijekom cijelog poslovnog, odnosno ekonomskog ciklusa.

U nastavku ovoga dijela Informacije su prezentirani podaci i informacije o profitabilnosti bankarskog sektora u FBiH na temelju izvještajnih podataka koje su banke dostavile prema stanju na dan 30. 9. 2019., koji su analizirani u kontekstu važećih elemenata za procjenu kvalitete i razine profitabilnosti i kriterija za rangiranje osnovnih komponenti finansijskog i operativnog stanja banaka (CAMELS).

1.2.5.1. Razina, kvaliteta i trend zarade bankarskog sektora u FBiH

Na razini bankarskog sektora u FBiH za razdoblje 1.1.-30.9.2019. iskazan je pozitivan finansijski rezultat u bruto iznosu od 250,9 milijuna KM, što je za iznos od 4,3 milijuna KM ili 1,7% više u odnosu na isto razdoblje 2018. godine. Za devet mjeseci 2019. godine iskazana ukupna neto-dobit na razini bankarskog sektora u FBiH iznosila je 251,6 milijuna KM (14 banaka), a neto-gubitak je iskazala jedna banka u iznosu od 0,7 milijuna KM, koja je u istom razdoblju 2018. godine iskazala minimalnu neto-dobit, a u istom razdoblju 2017. godine gubitak u iznosu od 3,2 milijuna KM. Tri najveće banke, koje prema visini aktive sa 30. 9. 2019. čine 56,4% ukupne bilančne aktive na razini bankarskog sektora u FBiH, iskazale su neto dobit u iznosu od 181,7 milijuna KM, što čini 72,2% ukupnog finansijskog rezultata. Od tri najveće banke, banka koja prema visini aktive ima najveći udjel od 27,0% u ukupnoj aktivni bankarskog sektora u FBiH generira 37,7% ukupne neto dobiti sektora.

Analizom strukture prihoda i rashoda na razini bankarskog sektora u FBiH za razdoblje 1.1.-30.9.2019. u odnosu na isto razdoblje 2018. godine, uočava se da je porast iskazane neto dobiti rezultat utjecaja sljedećih promjena:

- povećanja ukupnih operativnih prihoda za iznos od 20,1 milijun KM ili 6,1%, pri čemu je u strukturi istih najveći rast zabilježen na poziciji prihoda iz poslova trgovanja, prihoda po osnovi naknada za izvršene usluge, poslovanja s devizama i po izvanbilančnim poslovima, dok su smanjeni ostali operativni prihodi i prihodi po osnovi naknada po kreditnom poslovanju;
- blagog porasta ukupnih nekamatnih rashoda za iznos od 11,3 milijuna KM ili 2,1%, pri čemu

su ukupni poslovni i direktni rashodi povećani za iznos od 6,8 milijuna KM ili 4,4%, a ukupni operativni rashodi za iznos od 4,5 milijuna KM ili 1,2%; i

- neznatnog smanjenja neto kamatnih i sličnih prihoda za iznos od 2,9 milijuna KM ili 0,6%, što predstavlja efekt smanjenja i ukupnih kamatnih i sličnih rashoda za iznos od 5,7 milijuna KM ili 1,0% i ukupnih kamatnih i sličnih prihoda za iznos od 2,8 milijuna KM ili 2,9%.

U strukturi ukupnih kamatnih i sličnih prihoda, čiji je udjel u promatranom razdoblju manji za 2,3 postotna boda, povećani su prihodi po osnovi plasmana drugim bankama za 1,8 milijuna KM ili 129,2%, kamatni prihodi na vrijednosne papire koji se drže do dospjeća i računovodstveno evidentiraju po amortiziranom trošku za iznos od 0,7 milijuna KM ili 28,8% i prihodi po kamatonosnim računima depozita kod depozitnih institucija za 0,9 milijuna KM ili 28,0%. Smanjeni su kamatni prihodi po kreditima i poslovima financijskog leasinga za 6,8 milijuna KM ili 1,5% i ostali kamatni i slični prihodi za 2,4 milijuna KM ili 4,3%. Ostale kategorije kamatnih prihoda, čiji je udjel 0,4%, su ostale na istoj razini.

Smanjenje kamatnih prihoda po kreditima i poslovima financijskog leasinga u promatranom razdoblju povezano je sa smanjenjem:

- prosječne aktivne kamatne stope sa 2,98% na 2,71%, uz istodobno smanjenje prosječnih pasivnih kamatnih stopa sa 0,79% na 0,69% i posljedično smanjenje neto kamatne marže, kao razlike između prosječnih aktivnih i prosječnih pasivnih kamatnih stopa, sa 2,19% na 2,03%, pri čemu je bruto kreditni portfelj¹⁷ povećan za 626,4 milijuna KM ili 4,7%, i
- bruto portfelj potraživanja po financijskom leasingu¹⁸ za 21,0 milijuna KM ili 22,7%.

U promatranom razdoblju, u strukturi ukupnih poslovnih i direktnih troškova na razini bankarskog sektora u FBiH, ostali poslovni i direktni troškovi povećani su za iznos od 12,0 milijuna KM ili 13,1%, a smanjeni su troškovi ispravaka vrijednosti rizične aktive, rezerviranja za potencijalne obveze i ostala vrijednosna usklađenja za ukupan iznos od 5,2 milijuna KM ili 8,3% u odnosu na isto razdoblje 2018. godine.

Povećanje ukupnih operativnih rashoda posljedica je povećanje troškova po osnovi plaća i doprinosa za iznos od 3,9 milijuna KM ili 2,0% i troškova poslovnog prostora, ostale fiksne aktive i režija za iznos od 1,9 milijuna KM ili 1,7%. U promatranom razdoblju neznatno je povećan broj zaposlenih u bankarskom sektoru u FBiH, za 0,1%, a broj organizacijskih dijelova banaka iz FBiH se smanjio za 2%. Istodobno je iskazano smanjenje ostalih operativnih troškova za 1,4 milijuna KM ili 1,7% u odnosu na isto razdoblje 2018. godine.

U Prilogu 5. prikazan je zbirni račun dobiti i gubitka banaka u FBiH za razdoblje 1.1.-30.9.2019., po shemi FBA, s usporednim podacima za isto izvještajno razdoblje 2018. godine.

U sljedećoj tablici daje se pregled iskazanog financijskog rezultata na razini bankarskog sektora u FBiH, kroz sljedeća izvještajna razdoblja:

-000 KM-

<i>Tablica 25: Ostvareni financijski rezultat: dobit/gubitak</i>						
O p i s	30.09.2017.		30.9.2018.		30.09.2019.	
	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
1	2	3	4	5	6	7
Gubitak	-3.239	1	-13.256	1	-647	1
Dobit	234.784	14	259.927	14	251.571	14
Ukupno	231.545	15	246.671	15	250.924	15

¹⁷ nisu uključena dospjela potraživanja

¹⁸ nedospjela potraživanja

Iskazani financijski rezultat na razini bankarskog sektora u FBiH kroz promatrana izvještajna razdoblja kontinuirano bilježi porast, koji je izraženiji u prva tri kvartala 2018. godine u odnosu na isto razdoblje 2017. godine (za 6,5%), dok je u istom razdoblju 2019. godine stopa porasta iznosila 1,7% u odnosu na isto razdoblje 2018. godine.

1.2.5.2. Ukupni prihodi bankarskog sektora u FBiH

Prema izvještajnim podacima banaka sa 30. 9. 2019., ukupni prihodi na razini bankarskog sektora u FBiH iznose 898,9 milijuna KM i u odnosu na 30. 9. 2018. povećani su za iznos od 14,4 milijuna KM, što predstavlja povećanje za 1,6%.

-000 KM-

Tablica 26: Struktura ukupnih prihoda

Struktura ukupnih prihoda	30.9.2018.		30.9.2019.		Indeks
	Iznos	%	Iznos	%	
1	2	3	4	5	6=(4/2)
I. Prihodi od kamata i slični prihodi					
Kamatn. rač. depozita kod depoz.inst.	3.183	0,4	4.075	0,5	128
Kredit i poslovi leasinga	493.134	55,8	486.425	54,1	99
Ostali prihodi od kamata	58.657	6,6	58.788	6,5	100
Ukupno I.	554.974	62,8	549.288	61,1	99
II. Operativni prihodi					
Naknade za izvršene usluge	242.948	27,5	264.846	29,5	109
Prihodi iz posl. s devizama	45.651	5,2	47.758	5,3	105
Ostali operativni prihodi	40.883	4,5	36.992	4,1	91
Ukupno II.	329.482	37,2	349.596	38,9	106
Ukupni prihodi (I+II)	884.456	100	898.884	100	102

Ukupni kamatni i slični prihodi su u promatranom razdoblju zabilježili neznatno smanjenje, koje je posljedica smanjenja kamatnih prihoda po kreditima i poslovima leasinga, čiji je udjel u ukupnim prihodima smanjen za 1,7 postotnih bodova. Istodobno, udjel kredita i potraživanja po poslovima leasinga u ukupnoj aktivni je neznatno smanjen, sa 64,8% na 62,8% (za dva postotna boda), dok su prosječne aktivne kamatne stope na kredite smanjene sa 3,62% na 3,32% (za 0,3 postotna boda). Najveći rast zabilježili su prihodi po kamatonosnim računima depozita kod depozitnih institucija, koji u ukupnim prihodima sudjeluju s manje od 1%. Istodobno je udjel kamatonosnih računa depozita kod depozitnih institucija u ukupnoj aktivni bankarskog sektora u FBiH u promatranom razdoblju povećan sa 16,4% na 18,7% (za 2,3 postotna boda). Navedeni rast ove kategorije kamatnih prihoda, odnosno bilančne pozicije oročenih depozita kod drugih banaka generiran je povećanjem razine oročenih depozita jedne banke, s efektom na povećanje kamatnih prihoda (0,6 milijuna KM). U okviru kamatnih prihoda zabilježeno je povećanje na poziciji kamatnih prihoda na vrijednosne papire, koji se drže do dospjeća i računovodstveno evidentiraju po amortiziranom trošku, za iznos od 0,8 milijuna KM ili 28,8%, pri čemu je udjel ovih kamatnih prihoda u ukupnim kamatnim prihodima ispod 1%. Navedeno povećanje kamatnih prihoda se najvećim dijelom odnosi na dvije banke, koje su povećale ovaj portfelj, s efektom na povećanje navedene kategorije prihoda u iznosu od 0,7 milijuna KM.

Ukupni operativni prihodi su u promatranom razdoblju zabilježili rast za 20,1 milijun KM ili 6,1%, pri čemu je njihov udjel u ukupnim prihodima povećan za 1,7 postotnih bodova. U strukturi ukupnih operativnih prihoda, najveća stavka su prihodi po naknadama za izvršene usluge s udjelom od 29,5%, koji su zabilježili povećanje za 21,9 milijuna KM ili 9,0%. Povećani su i prihodi iz poslovanja s devizama za 2,1 milijun KM ili 4,6%, a smanjeni ostali operativni prihodi u iznosu od 3,9 milijuna KM ili 9,5% u odnosu na isto razdoblje 2018. godine.

1.2.5.3. Ukupni rashodi bankarskog sektora u FBiH

Prema izvještajnim podacima banaka sa 30. 9. 2019., ukupni rashodi na razini bankarskog sektora u FBiH iznose 646,2 milijuna KM i u odnosu na 30. 9. 2018. povećani su za iznos od 8,5 milijuna KM ili 1,3%.

Struktura ukupnih rashoda bankarskog sektora u FBiH u promatranom razdoblju daje se u sljedećoj tablici:

-000 KM-

Tablica 27: Struktura ukupnih rashoda

Struktura ukupnih rashoda	30.9.2018.		30.9.2019.		Indeks
	Iznos	%	Iznos	%	
1	2	3	4	5	6=(4/2)
I. Rashodi od kamata i slični rashodi					
Depoziti	79.870	12,5	70.777	10,9	89
Obveze po uzetim kredit. i ostal. pozajmicama	6.835	1,1	6.878	1,1	101
Ostali rashodi od kamata	12.033	1,9	18.267	2,8	152
Ukupno I.	98.738	15,5	95.922	14,8	97
II. Ukupni nekamatni rashodi					
Troškovi IV. vrijednosti rizične aktive, rezerv. po potenc. obveze i ostala vrijedn. usklađenja	63.377	9,9	58.147	9,0	92
Troškovi plaća i doprinosa	190.459	29,9	194.329	30,1	102
Troškovi poslovnog prostora i amortizacija	112.560	17,6	114.495	17,7	102
Ostali poslovni i direktni troškovi	91.893	14,4	103.937	16,1	113
Ostali operativni troškovi	80.758	12,7	79.412	12,3	98
Ukupno II.	539.047	84,5	550.320	85,2	102
Ukupni rashodi (I+II)	637.785	100	646.242	100	101

U promatranom razdoblju kamatni i slični rashodi smanjeni su za 2,9%, prvenstveno kao posljedica smanjenja kamatnih rashoda po depozitima, koji predstavljaju dominantan izvor financiranja bankarskog sektora u FBiH. Ova kategorija rashoda smanjena je za 11,4% u odnosu na isto razdoblje 2018. godine. U promatranom razdoblju ukupni depozitni potencijal bankarskog sektora u FBiH, koji čini 79,9% bilančne sume, povećan je za 1,4 milijarde KM ili 7,7%, pri čemu je njihov udjel u ukupnoj bilančnoj sumi neznatno povećan, sa 79,7% na 79,9%, odnosno za 0,2 postotna boda. Na rast kamatonosnih depozita, koji u ukupnom depozitnom potencijalu sudjeluju sa 72,7%, odnosi se 99,6% ukupnog rasta depozita u promatranom razdoblju. U promatranom razdoblju prosječna pasivna kamatna stopa na depozite iznosila je 0,54%, što u odnosu na isto razdoblje 2018. godine predstavlja smanjenje za 0,14 postotnih bodova.

Udjel kamatnih rashoda po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama se održava na istoj razini, iako je u promatranom razdoblju razina zaduženja bankarskog sektora u FBiH po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama smanjena za 65,8 milijuna KM ili 7,6%.

Ostali kamatni i slični rashodi su povećani za 6,2 milijuna KM ili 51,8%, kao posljedica uvođenja MSFI 16 - Inkrementalna kamata na financijske obveze (trošak financiranja), negativne kamatne stope na depozite kod ino-banaka i na nova ulaganja u vrijednosne papire, kao i negativna naknada na sredstva banaka iznad obvezne rezerve kod CBBiH.

Na razini bankarskog sektora u FBiH ukupni nekamatni rashodi su povećani za 11,3 milijuna KM ili 2,1% u promatranom razdoblju, pri čemu se najznačajnije strukturalne promjene odnose na smanjenje troškova ispravaka vrijednosti rizične aktive i rezerviranja za potencijalne obveze i ostala vrijednosna usklađenja za 8,3%. Povećanje ove kategorije troškova predstavlja neto efekt: smanjenja ispravaka vrijednosti kod četiri banke, što je posljedica smanjenog iznosa defaulta, naplate nekvalitetnih kredita, implementacije novih parametara rizika za izračun ispravaka vrijednosti i dr. i značajnijeg povećanja navedene kategorije troškova kod četiri banke kao rezultata implementacije drugačijeg definiranja defaulta u segmentu stanovništva, rasta kreditnog rizika i klasifikacije izloženosti u nekvalitetnu aktivu.

Najveću stopu rasta od 13,1% zabilježili su ostali poslovni i direktni troškovi, pri čemu se najveće povećanje odnosi na dvije banke kao rezultat povećanih naknade za kartično poslovanje i većeg volumena transakcija po kartičnom poslovanju.

1.2.5.4. Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja bankarskog sektora u FBiH

U sljedećoj tablici dan je pregled najznačajnijih koeficijenata koji se koriste kao mjere za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja banaka u FBiH:

-u %-

Koeficijent	30.9.2017.	30.9.2018.	30.9.2019.
Dobit na prosječnu aktivu	1,2	1,2	1,1
Dobit na prosječni ukupni kapital	8,2	8,5	8,1
Dobit na prosječni dionički kapital	19,0	19,9	19,3
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	2,4	2,2	2,0
Operativni prihodi/ prosječna aktiva	1,7	1,6	1,5
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	4,0	3,8	3,5
Poslovni i direktni rashodi/ prosječna aktiva ¹⁹	0,8	0,7	0,7
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	2,0	1,8	1,7
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	2,8	2,6	2,4

Prilikom analize prezentiranih pokazatelja za bankarski sektor u FBiH potrebno je uzeti u obzir da je promatrano razdoblje obilježio kontinuirani rast ukupne, odnosno prosječne aktive, te prosječnog ukupnog i dioničkog kapitala, koji su osnovica za izračun navedenih koeficijenata. Rast aktive je bio izraženiji u odnosu na rast ukupnog i dioničkog kapitala, te ukupnih prihoda, pri čemu su neznatne promjene (smanjenje) razine neto kamatnih i sličnih prihoda u prva tri kvartala 2019. u odnosu na isto razdoblje 2018. godine.

Dobit na prosječnu aktivu, prosječni ukupni kapital i prosječni dionički kapital se u promatranim izvještajnim razdobljima održava stabilnom, uz nešto povoljnije pokazatelje sa 30. 9. 2018. Pokazatelji navedenih kategorija prihoda i rashoda u odnosu na prosječnu aktivu u promatranim izvještajnim razdobljima pokazuju blagi opadajući trend.

Jedan od pokazatelja za ocjenu performansi bankarskog sektora u FBiH je iznos aktive po zaposlenom, koja u promatranim izvještajnim razdobljima bilježi kontinuiran rast, što upućuje na povećanje efikasnosti u poslovanju bankarskog sektora u FBiH, pri čemu je taj rast izraženiji u promatranom izvještajnom razdoblju 2019. godine u odnosu na isto razdoblje 2018. godine, s obzirom da je stopa rasta aktive bila veća od stope rasta broja zaposlenih u bankarskom sektoru FBiH u promatranom razdoblju.

1.2.6. Ponderirane NKS i EKS

S ciljem veće transparentnosti i lakše usporedivosti uvjeta banaka za odobravanje kredita i primanje depozita i zaštite klijenata kroz uvođenje transparentnog prikaza troškova kredita, odnosno prihoda depozita, a sukladno međunarodnim standardima, kriterijima i praksama u drugim zemljama, FBA je propisala jedinstven način obračuna i iskazivanja EKS za sve banke sa sjedištem u FBiH, kao i na organizacijske dijelove banaka sa sjedištem u RS-u, a koji posluju u FBiH, te obavezno mjesečno izvješćivanje FBA o ponderiranim NKS i EKS na odobrene kredite i primljene depozite u izvještajnom mjesecu, u skladu s propisanom metodologijom²⁰.

¹⁹ u rashode su uključeni troškovi ispravka vrijednosti

²⁰ Odluka o jedinstvenom načinu obračuna iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite ("Službene novine Federacije BiH", br. 81/17) i Uputa za izračunavanje ponderirane nominalne i efektivne kamatne stope

Za potrebe korisnika kredita, prilikom analize trenda kamatnih stopa relevantno je pratiti kretanje ponderirane EKS, s obzirom da uključuje sve troškove koje korisnik plaća, a koji su direktno povezani s kreditom, tj. uvjetima korištenja kredita i koji ulaze u obračun cijene kredita (na primjer: troškovi za obradu kredita, troškovi premije osiguranja kod fizičkih osoba ako je osiguranje uvjet za odobravanje kredita, zatim drugi troškovi u vezi sa sporednim uslugama koje plaća klijent, a uvjet su za korištenje kredita).

U Prilogu 6. daju se ponderirane prosječne NKS i EKS na kredite i depozite sa 30. 9. 2019., a u Prilogu 6a. ponderirane prosječne NKS i EKS na kredite i depozite po razdobljima.

Ukupne ponderirane prosječne EKS na kredite u bankarskom sektoru FBiH sa 30. 9. 2019. iznose 3,93% i u odnosu na kraj 2018. godine, kada su iznosile 4,15%, smanjene su za 0,22 postotna boda. Trend smanjenja ponderiranih prosječne EKS na razini bankarskog sektora u FBiH u promatranom razdoblju prisutan je i kod kratkoročnih kredita za 0,26 postotnih bodova (sa 2,97% smanjenje na 2,71%) i kod dugoročnih kredita za 0,03 postotna boda (sa 5,62% na 5,59%). Promatrano u navedenom razdoblju prema sektorskoj strukturi, EKS na ukupne kredite gospodarstvu smanjene su za 0,28 postotnih bodova (sa 3,13% na 2,85%), a na kredite odobrene stanovništvu za 0,31 postotni bod (sa 7,22% na 6,91%).

Ukupne ponderirane prosječne EKS na depozite u bankarskom sektoru FBiH sa 30. 9. 2019. iznose 0,76% i u odnosu na kraj 2018. godine, kada su iznosile 0,65%, povećane su za 0,11 postotnih bodova. Promatrano prema ročnosti depozita, ponderirane prosječne EKS na kratkoročne depozite zabilježile su smanjenje za 0,04 postotna boda (sa 0,36% na 0,32%), dok su na dugoročne depozite povećane za 0,04 postotna boda (sa 1,16% na 1,20%).

Na ukupnoj razini u promatranom razdoblju smanjenje EKS na kredite (za 0,22 postotna boda) bilo je izraženije u odnosu na povećanje EKS na depozite (za 0,11 postotnih bodova).

1.2.7. Likvidnost

Upravljanje rizikom likvidnosti je, uz upravljanje kreditnim rizikom, jedan od najvažnijih i najsloženijih segmenata bankarskog poslovanja. Održavanje likvidnosti u tržišnoj ekonomiji je permanentna obveza banke i osnovna pretpostavka za njenu održivost na financijskom tržištu, te jedan od ključnih preduvjeta za uspostavljanje i očuvanje povjerenja u bankarski sektor u svakoj zemlji, njegovu stabilnost i sigurnost.

S obzirom na visoku korelaciju kreditnog rizika, kao dominantnog rizika u poslovanju banaka, i rizika likvidnosti, jedan od najvažnijih faktora koji utječu na poziciju likvidnosti banaka je sposobnost banaka da adekvatno upravljaju aktivom i pasivom, što podrazumijeva osiguranje aktive koja ima dobre performanse i čija kvaliteta osigurava da se bankarski krediti, zajedno s kamatama, vraćaju sukladno rokovima dospijeaća.

Odlukom o upravljanju rizikom likvidnosti banke propisani su minimalni kvalitativni zahtjevi za upravljanje rizikom likvidnosti u bankama, polazeći od propisanih standarda za upravljanje rizicima u bankama, kvantitativni zahtjevi za banke u pogledu LCR-a i osiguranja stabilnih izvora financiranja, te korištenje dodatnih mehanizama za praćenje i procjenu rizika likvidnosti.

U sljedećoj tablici daje se trend u ispunjenju LCR-a u bankarskom sektoru u FBiH:

-000 KM-

Opis	31.12.2018.	30.9.2019.	Indeks
1	2	3	4 (3/2)
Zaštitni sloj likvidnosti	4.325.281	4.492.911	104
Neto likvidnosni odljevi	1.392.629	1.505.666	108
LCR	311%	298%	96

Sa 30. 9. 2019. LCR na razini bankarskog sektora FBiH iznosi 298% i smanjen je za 13,0 postotnih bodova u odnosu na kraj 2018. godine. Sve banke u bankarskom sektoru FBiH sa stanjem na dan 30. 9. 2019. ispunjavaju zahtjeve u pogledu LCR-a, a većina banaka značajno iznad propisanog minimuma.

U strukturi izvora financiranja bankarskog sektora na dan 30. 9. 2019. najveći udjel od 79,9% imaju depoziti, zatim uzeti krediti (uključujući subordinirane dugove) s udjelom od 4,3%. Uzeti krediti su s dužim razdobljima ročnosti i predstavljaju kvalitetan izvor za dugoročne plasmane, te poboljšavaju ročnu usklađenost stavki financijske aktive i financijskih obveza, iako je već duže vrijeme prisutan trend njihovog smanjenja.

Ročna struktura depozita po preostalom dospijeću je prikazana u sljedećoj tablici:

-u 000 KM-

Depoziti	31.12.2017.		31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	8=(4/2)	9=(6/4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Štednja i dep. po viđenju (do 7 dana)	9.227.317	58,4	10.562.758	60,0	11.580.403	61,1	114	110
7-90 dana	988.235	6,2	1.058.414	6,0	957.082	5,0	107	90
91 dan do jedne godine	2.144.316	13,6	2.616.873	14,9	2.352.189	12,4	122	90
1. Ukupno kratkoročni	12.359.868	78,2	14.238.045	80,9	14.889.674	78,5	115	105
Do 5 godina	3.280.639	20,7	3.193.809	18,1	3.882.659	20,5	97	122
Preko 5 godina	174.216	1,1	172.783	1,0	193.001	1,0	99	112
2. Ukupno dugoročni	3.454.855	21,8	3.366.592	19,1	4.075.660	21,5	97	121
Ukupno (1 + 2)	15.814.723	100	17.604.637	100	18.965.334	100	111	108

Sa 30. 9. 2019. kratkoročni depoziti po preostalom dospijeću imali su udjel od 78,5%, a dugoročni 21,5%, pri čemu je došlo do smanjenja udjela kratkoročnih, odnosno povećanja udjela dugoročnih depozita za 2,4 postotna boda u odnosu na kraj 2018. godine. U promatranom razdoblju kod kratkoročnih depozita zabilježeno je povećanje od 651,6 milijuna KM ili 4,6%, a kod dugoročnih depozita povećanje od 709,1 milijun KM ili 21,1%. Porast dugoročnih depozita ostvaren je i kod depozita do pet godina (za 688,8 milijuna KM ili 21,6%) i kod depozita preko 5 godina (za 20,2 milijuna KM ili 11,7%). Ako se analizira struktura dugoročnih depozita po preostalom dospijeću, vidljivo je da dominiraju depoziti s preostalom ročnošću do pet godina (95,3% dugoročnih depozita i 20,5% ukupnih depozita).

Pregled osnovnih pokazatelja likvidnosti je prikazan u sljedećoj tablici:

-u %-

Koeficijenti	31.12.2017.	31.12.2018.	30.9.2019.
1	2	3	4
Likvidna sredstva ²¹ / ukupna aktiva	30,2	30,8	32,3
Likvidna sredstva/ kratkoročne financ.obveze	47,6	46,3	49,8
Kratkoročne financ. obveze/ ukupne financ. obveze	74,9	77,7	75,6
Kreditni/ depoziti i uzeti krediti ²²	79,2	77,6	75,4
Kreditni/ depoziti, uzeti krediti i subordinirani dugovi ²³	78,5	77,1	74,7

²¹ Likvidna sredstva u užem smislu: gotovina i depoziti i druga financijska sredstva s preostalim rokom dospijeća manjim od tri mjeseca, isključujući međubankarske depozite

²² Iskustveni standardi su: manji od 70% - veoma solidan, 71%-75% - zadovoljavajući, 76%-80% - na granici zadovoljavajućeg, 81%-85% - nedovoljan, preko 85% - kritičan

²³ Prethodni koeficijent je proširen, u izvore su uključeni i subordinirani dugovi, što je realniji pokazatelj

Pokazatelj - krediti u odnosu na depozite i uzete kredite na dan 30. 9. 2019. je 75,4%, što je za 2,2 postotna boda manje u odnosu na kraj 2018. godine. Kod četiri banke pokazatelj je viši od 85,0%. Udjel kratkoročnih financijskih obveza u ukupnim financijskim obvezama je i dalje visok, ali je odnos likvidnih sredstava u ukupnoj aktivni kontinuirano zadovoljavajući.

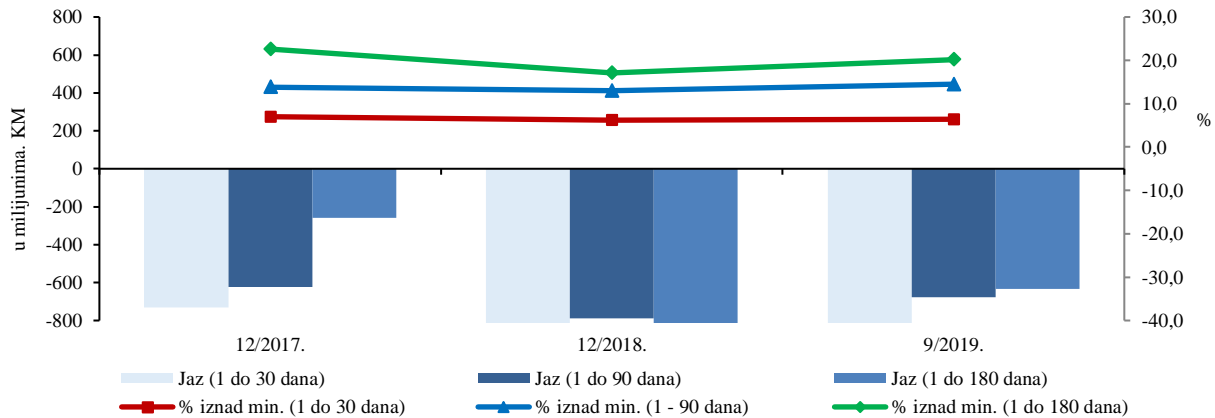
Važan aspekt praćenja i analize pozicije likvidnosti je ročna usklađenost preostalih dospijea stavki financijske aktive i obveza prema vremenskoj skali, koja je propisanim minimalnim limitima kreirana na vremenski horizont od 180 dana²⁴. U funkciji planiranja potrebne razine likvidnih resursa, banke trebaju planirati izvore i strukturu adekvatnog likvidnog potencijala i u vezi s tim planirati i kreditnu politiku. Ročnost plasmana, odnosno kreditnog portfelja je determinirana upravo ročnošću izvora. S obzirom da je ročna transformacija sredstava kod banaka inherentno povezana s funkcionalnim karakteristikama bankarskog poslovanja, banke kontinuirano kontroliraju ročnu neusklađenost između izvora i plasmana, održavajući je sukladno propisanim limitima.

U sljedećoj tablici i grafikonu daje se pregled ročne usklađenosti financijske aktive i obveza do 180 dana:

-u 000 KM-

<i>Tablica 32: Ročna usklađenost financijske aktive i obveza do 180 dana</i>					
Opis	31.12.2017.	31.12.2018.	30.9.2019.	Indeks	
	Iznos	Iznos	Iznos	5=(3/2)	6=(4/3)
1	2	3	4		
I. 1-30 dana					
1. Iznos financijske aktive	8.462.124	9.513.412	10.414.116	112	109
2. Iznos financijskih obveza	9.193.511	10.425.706	11.389.593	113	109
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	-731.387	-912.294	-975.477	-	-
<i>Obračun izvršenja propisane obveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	92,0%	91,2%	91,4%		
b) Propisani minimum %	85,0%	85,0%	85,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	7,0%	6,2%	6,4%		
II. 1-90 dana					
1. Iznos financijske aktive	9.416.671	10.556.830	11.557.823	112	109
2. Iznos financijskih obveza	10.041.101	11.345.741	12.236.100	113	108
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	-624.430	-788.911	-678.277	-	-
<i>Obračun izvršenja propisane obveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	93,8%	93,0%	94,5%		
b) Propisani minimum %	80,0%	80,0%	80,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	13,8%	13,0%	14,5%		
III. 1-180 dana					
1. Iznos financijske aktive	10.476.675	11.640.075	12.668.125	111	109
2. Iznos financijskih obveza	10.734.265	12.644.902	13.300.153	118	105
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	-257.590	-1.004.827	-632.028	-	-
<i>Obračun izvršenja propisane obveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	97,6%	92,1%	95,2%		
b) Propisani minimum %	75,0%	75,0%	75,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	22,6%	17,1%	20,2%		

²⁴ Članak 41. Odluke o upravljanju rizikom likvidnosti banke („Službene novine Federacije BiH“, br. 81/17): „Do uvođenja NSFR iz članka 34. ove Odluke, kao obveznog kvantitativnog zahtjeva prema bankama, banke će primjenjivati i izvješćivati o ročnoj usklađenosti financijske imovine i financijskih obveza i strukturi najvećih izvora, te sukladno tome ostaju važiti članak 6. stavak (3) točka 1., čl. 6a., 6b., 11. stavak (2) i 12. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka („Službene novine Federacije BiH“, br. 48/12, 110/12 i 45/14)“. Propisani postotci za ročnu usklađenost financijske aktive i obveza: najmanje 85% izvora sredstava s rokom dospijea do 30 dana mora biti angažirano u plasmane s rokom dospijea do 30 dana, najmanje 80% izvora sredstava s rokom dospijea do 90 dana u plasmane s rokom dospijea do 90 dana i najmanje 75% izvora sredstava s rokom dospijea do 180 dana u plasmane s rokom dospijea do 180 dana

Grafikon 8: Ročna usklađenost financijske aktive i obveza do 180 dana

Na dan 30. 9. 2019. financijska aktiva u sva tri intervala bila je manja od financijskih obveza, zbog većeg rasta financijskih obveza, prvenstveno depozita, od rasta financijske aktive. Ostvareni postotci ročne usklađenosti su viši u svim intervalima: od 1-30 dana za 0,2 postotna boda, od 1-90 dana za 1,5 postotnih bodova, a u intervalu od 1-180 dana za 3,1 postotni bod u odnosu na kraj 2018. godine i iznad su propisanog minimuma i to u prvom intervalu za 6,4%, u drugom za 14,5% i u trećem intervalu za 20,2%.

Promatrajući osnovne pokazatelje likvidnosti, kvalitativne i kvantitativne zahtjeve, kao i druge faktore koji utječu na poziciju likvidnosti banaka, može se zaključiti da je likvidnost bankarskog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. zadovoljavajuća.

Kako je ovaj segment poslovanja i razina izloženosti likvidnosnom riziku u korelaciji s kreditnim rizikom (slabiji priljevi likvidnih sredstava vezano za poteškoće u naplati kredita), a imajući u vidu i druge važne faktore (ročna struktura depozita, otplata dospjelih kreditnih obveza i znatno manje zaduživanje kod međunarodnih financijskih institucija, što je u prethodnim godinama bio najkvalitetniji izvor financiranja banaka s aspekta ročnosti), potrebno je istaknuti kako upravljanje i nadziranje rizika likvidnosti treba biti u fokusu banaka, uspostavljanjem i provođenjem politika likvidnosti koje će osigurati izvršenje svih dospjelih obveza na vrijeme, a na temelju kontinuiranog planiranja budućih likvidnosnih potreba, uzimajući u obzir promjene u operativnim, ekonomskim, regulativnim i ostalim uvjetima poslovnog okruženja banaka.

1.2.8. Devizni (FX) rizik

U svom poslovanju banke su izložene rizicima proizašlim iz mogućih gubitaka po bilančnim i izvanbilančnim stavkama nastalim uslijed promjene cijena na tržištu. Jedan od tih rizika je i FX rizik, koji nastaje kao rezultat promjena valutnih tečajeva i/ili neusklađenosti razine aktive, pasive i izvanbilančnih stavki u istoj valuti - individualna devizna pozicija ili svih valuta zajedno s kojima banka posluje - ukupna devizna pozicija banke. Odlukom o upravljanju deviznim rizikom banke²⁵, propisan je način izračunavanja devizne pozicije i najveća dopuštena izloženost FX riziku, tj. ograničenja za otvorenu individualnu i ukupnu deviznu poziciju (duga ili kratka), obračunata u odnosu na priznati kapital banke²⁶. Kako bi FBA pratila usklađenost banaka s propisanim ograničenjima i razinu izloženosti FX riziku, banke su dužne dnevno izvješćivati FBA.

Na temelju kontrole, praćenja i analize dostavljenih izvješća, može se zaključiti da se banke pridržavaju propisanih limita i da obavljaju svoje FX aktivnosti u okvirima istih.

²⁵ "Službene novine Federacije BiH", br. 81/17

²⁶ Člankom 3. Odluke o upravljanju deviznim rizikom banke propisana su ograničenja: za individualnu deviznu poziciju za EUR najviše do 30%, za ostale valute do 20% i deviznu poziciju banke najviše do 30% priznatog kapitala banke

Prema stanju na dan 30. 9. 2019. na razini bankarskog sektora u valutnoj strukturi aktive banaka stavke u stranim valutama iznosile su 3,7 milijardi KM, s udjelom od 15,6% (na kraju 2018. godine 3,2 milijarde KM ili 14,4%). Valutna struktura pasive bitno je drukčija, jer je udjel obveza u stranoj valuti znatno veći i iznosi 8,6 milijardi KM ili 36,0% (na kraju 2018. godine 8,3 milijarde KM, uz udjel od 37,6%). U sljedećoj tablici daje se struktura financijske aktive i financijskih obveza i devizna pozicija za EUR, kao najznačajniju valutu i ukupna devizna pozicija na razini bankarskog sektora:

-u milijunima KM-

Tablica 33: Devizna usklađenost financijske aktive i obveza (EUR i ukupno)²⁷

Opis	31.12.2018.				30.9.2019.				Indeks	
	EUR		Ukupno		EUR		Ukupno		EUR	Ukupno
	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	Iznos	Udjel %	(6/2)	(8/4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I. Financijska aktiva										
1. Novčana sredstva	1.437	15,5	1.882	19,0	2.149	21,9	2.610	24,9	150	139
2. Krediti	264	2,9	265	2,7	232	2,4	233	2,2	88	88
3. Krediti s val. klauzulom	6.482	70,1	6.490	65,6	6.514	66,3	6.518	62,2	100	100
4. Ostalo	843	9,1	1.029	10,4	670	6,8	871	8,3	79	85
5. Ostala fin.akt. s val.kl.	225	2,4	225	2,3	253	2,6	253	2,4	112	112
Ukupno I (1+2+3+4+5)	9.251	100	9.891	100	9.818	100	10.485	100	106	106
II. Financijske obveze										
1. Depoziti	6.614	74,8	7.284	76,5	6.838	74,3	7.506	76,0	103	103
2. Uzeti krediti	855	9,7	855	9,0	790	8,6	790	8,0	92	92
3. Dep. i kred. s val.klauz.	1.204	13,6	1.204	12,7	1.326	14,4	1.326	13,4	110	110
4. Ostalo	166	1,9	172	1,8	250	2,7	260	2,6	151	151
Ukupno II (1+2+3+4)	8.839	100	9.515	100	9.204	100	9.882	100	104	104
III. Izvanbilanca										
1. Aktiva	80		131		70		96			
2. Pasiva	456		463		572		580			
IV. Pozicija										
Duga (iznos)	37		44		113		119			
%	1,5%		1,8%		4,2%		4,4%			
Kratka										
%										
Dopuštena	30,0%		30,0%		30,0%		30,0%			
Manja od dopuštene	28,5%		28,2%		25,8%		25,6%			

Promatrano po bankama i ukupno na razini bankarskog sektora FBiH može se konstatirati da se izloženost banaka i sektora FX riziku sa 30. 9. 2019. kretala u okviru propisanih ograničenja. Sa 30. 9. 2019. dugu deviznu poziciju imalo je deset banaka, a pet banaka kratku poziciju. Na razini sektora iskazana je duga devizna pozicija od 4,4% ukupnog priznatog kapitala banaka, što je za 25,6 postotnih bodova manje od dopuštene. Individualna devizna pozicija za EUR, iznosila je 4,2%, što je za 25,8 postotnih bodova manje od dopuštene, pri čemu su stavke financijske aktive bile veće od financijskih obveza (neto duga pozicija).

Ako se analizira struktura stranih valuta, u financijskoj aktivi²⁸ dominantan je udjel EUR-a od 82,2% (31.12.2018. godine 80,1%), uz povećanje nominalnog iznosa za 507,0 milijuna KM ili 19,9%. Udjel EUR-a u financijskim obvezama je 92,1% i u odnosu na kraj 2018. godine je povećan za 243,0 milijuna KM ili 3,2%. Osnovica za izračun udjela EUR-a u financijskoj aktivi i financijskim obvezama ne uključuje stavke s valutnom klauzulom.

1.3. PREPORUKE ZA BANKARSKI SEKTOR

Prethodno razdoblje u bankarskoj superviziji obilježili su značajni, zahtjevni i opsežni procesi koji se vezuju za reformu regulatornog okvira za poslovanje i nadzor banaka i uspostavu novog okvira za restrukturiranje banaka, realizaciju višegodišnjeg projekta prelaska s postojeće supervizorske metodologije zasnovane na CAMELS-u na potpuno novi supervizorski okvir - SREP, te uspostavu

²⁷ Izvor: Obrazac 5 – Devizna pozicija

²⁸ Izvor: Izvješće o deviznoj poziciji banke: dio financijske aktive (u stranim valutama denominirana u KM). Financijska aktiva se iskazuje po neto načelu, odnosno umanjena za ispravke vrijednosti i rezerve za potencijalne obveze

novog okvira nadzornog izvještavanja. U tom smislu, FBA je nastavila jačati supervizorske kapacitete s ciljem implementacije novog regulatornog okvira, u skladu sa ZoB-om, ZoA i na osnovi njih donesenog seta podzakonskih akata.

FBA će, sukladno propisanim nadležnostima za nadzor poslovanja banaka u FBiH, nastaviti s poduzimanjem mjera i aktivnosti na očuvanju i jačanju stabilnosti bankarskog sektora i zaštite deponenata, te unapređenja sigurnog, kvalitetnog i zakonitog poslovanja banaka u FBiH. Navedene mjere i aktivnosti će naročito biti usmjerene na nastavak kontinuiranog nadzora banaka, sa težištem na:

- kontrolama dominantnih rizičnih segmenata poslovanja, kontrolama banaka od sistemskog značaja za razvoj kreditnih aktivnosti i banaka kod kojih su koncentrirani veliki iznosi štednje i drugih depozita, te kontrolama primijenjenih praksi u bankama u segmentu zaštite korisnika finansijskih usluga i žirana i dr.;
- realizaciji planova kapitalnog jačanja banaka, a posebno onih sa značajnim rastom aktive i banaka u kojima se smanjuju koeficijenti adekvatnosti kapitala;
- praćenju primjene MRS/MSFI, s ciljem adekvatnog vrednovanja finansijske imovine i izdvajanja rezervi za očekivane kreditne gubitke u funkciji održavanja adekvatne kapitaliziranosti banaka u FBiH;
- uspostavi, širenju i unapređenju suradnje s nadležnim supervizorskim tijelima za nadzor bankarskih grupa iz EU i trećih zemalja čije članice imaju sjedište u FBiH, u cilju efikasnije supervizije i unapređenja supervizorskih praksi, te suradnje i razmjene informacija sa ECB-om i EBA-om po pitanjima supervizije i bankarske regulative, kao i s međunarodnim finansijskim institucijama;
- unapređenju suradnje kroz potpisivanje novih sporazuma o suradnji s relevantnim institucijama u BiH, koje su uključene u institucionalni okvir za obavljanje supervizije, upravljanje kriznim situacijama i sistemskim rizikom, zaštite korisnika finansijskih usluga;
- nastavku suradnje sa UBBiH, s ciljem unapređenja poslovanja banaka, usklađenosti njihovog poslovanja s propisima, međunarodnim standardima i pravilima struke, te zahtjevima tržišta i dr.

Polazeći od propisanih nadležnosti, FBA će nastaviti poduzimati mjere i aktivnosti s ciljem realizacije preporuka posljednje FSAP misije, u cilju unapređenja kvalitete supervizije bankarskog sektora, kao i obveza preuzetih Pismom namjere koje su vlade u BiH potpisale u sklopu aranžmana sa MMF-om, a koje se odnose na entitetske agencije za bankarstvo, projekte jačanja bankarske supervizije u okviru tehničke pomoći koju pružaju međunarodne finansijske institucije SB i MMF, te u okviru USAID FINRA projekta i dr.

Realizacija navedenih aktivnosti uvjetovana je kontinuiranim angažmanom i usklađenim institucionalnim djelovanjem svih dijelova sustava, sudske, zakonodavne i izvršne vlasti, efikasnim provođenjem ekonomskih reformi, kako bi se uskladio ostvareni napredak u monetarnoj sferi i bankarskom sektoru, unapređenjem zakonskih propisa u segmentima računovodstva i revizije, upravljanjem imovinom, uspostavom mehanizma izvansudskog rješavanja dugova gospodarskih društava, sigurnosti i zaštite novca u trezorima i blagajnama banaka i u transportu, rješavanjem ili ublažavanjem problema prezaduženih građana, posebnih sudskih odjela za gospodarstvo i dr., što je preduvjet za stvaranje povoljnijeg ukupnog ekonomskog ambijenta, koji bi poticajno djelovao na bankarski sektor, realni sektor i stanovništvo.

Izvršavanje supervizorskih mjera i aktivnosti pretpostavlja kontinuirano operativno usavršavanje informacijskog sustava, kao bitan preduvjet za efikasan nadzor poslovanja banaka, odnosno informatičke podrške u funkciji upozoravanja i preventivnog djelovanja u otklanjanju slabosti u poslovanju banaka, te permanentnu edukaciju i stručno osposobljavanje kadrova.

Zbog posebne uloge i odgovornosti banaka u finansijskom sustavu i ukupnom gospodarskom sustavu, dostignute razine razvijenosti bankarskog sektora u FBiH, te činjenice da depoziti građana predstavljaju dominantan izvor financiranja banaka, od banaka se očekuje da u narednom razdoblju svoje aktivnosti usmjere na:

- kreditnu podršku gospodarstvu i stanovništvu, uz primjenu propisanih zahtjeva u pogledu upravljanja kreditnim rizicima i održavanja adekvatne kapitaliziranosti u odnosu na profil rizičnosti banke;
- efikasnost integralnog sustava upravljanja rizicima i unapređenje sustava ranog prepoznavanja povećanih kreditnih rizika, odnosno pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja, kao i efikasnijim mjerama upravljanja NPL-ovima;
- usklađivanje poslovanja s novim regulatornim zahtjevima za poslovanje i nadzor banaka, što uključuje i zahtjeve koji se odnose na planiranje oporavka i restrukturiranja banaka;
- konzistentnu i potpunu primjenu MRS/MSFI;
- unapređenje ICAAP-a i ILAAP-a u skladu s novim regulatornim zahtjevima;
- dosljednu primjenu propisa u segmentu platnog prometa, SPNiFTA, zaštite korisnika finansijskih usluga i žiranata, sigurnosti i zaštiti novca u banci i u transportu;
- aktivni udjel u provođenju reformskih mjera i mjera na rješavanju problema prezaduženosti građana, te finansijskoj konsolidaciji gospodarskih društava i dr.

2. SEKTOR NEDEPOZITNIH FINANCIJSKIH INSTITUCIJA

Sukladno propisanim nadležnostima FBA za nadzor nedepozitnih financijskih institucija u FBiH (MKO, leasing društva i faktoring društava, čije je osnivanje, poslovanje, upravljanje, nadzor i prestanak rad uređen posebnim zakonskim propisima) u ovom dijelu Informacije daje se pregled strukture i financijskih pokazatelja poslovanja navedenih nedepozitnih financijskih institucija u FBiH za prva tri kvartala 2019. godine.

Pored toga, s ciljem veće transparentnosti i lakše usporedivosti uvjeta korištenja financijskih usluga i zaštite klijenata - korisnika financijskih usluga kroz uvođenje transparentnog prikaza troškova mikrokreditiranja, financiranja putem leasinga i faktoringa, a sukladno međunarodnim standardima, kriterijima i praksama u drugim zemljama, FBA je propisala jedinstven način obračuna i iskazivanja EKS i to: Odlukom o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite, koja se odnosi na banke i MKO, te Odlukom o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope ugovora o financijskom leasingu koja se odnosi na leasing društva. Obvezno mjesečno izvješćivanje FBA od strane MKO i leasing društava obavlja se sukladno podzakonskim aktima FBA kojim je bliže uređen način i metodologija po kojoj se izračunava i iskazuje EKS na mikrokredite i ugovore o financijskom leasingu, te dostava izvješća. FBA u okviru posrednog i neposrednog nadzora obavlja kontrolu usklađenosti MKO i leasing društava s propisanim odredbama o zaštiti korisnika financijskih usluga i primjeni jedinstvenog načina obračuna i iskazivanja EKS-a.

Za potrebe korisnika financijskih usluga mikrokreditiranja i financiranja putem ugovora o financijskom leasingu, relevantno je pratiti kretanje ponderirane EKS, s obzirom da uključuje sve troškove koje korisnik plaća, a koji su direktno povezani s ovim vidovima financiranja i koji ulaze u obračun cijene mikrokredita, odnosno ugovora o financijskom leasingu (na primjer, troškovi za obradu zahtjeva za mikrokreditiranje, odnosno financiranje putem financijskom leasinga i svi drugi troškovi čiji je nastanak uvjet za njihovo odobravanje, zatim drugi troškovi u vezi sa sporednim uslugama koje plaća klijent-korisnik financijske usluge, a uvjet su za korištenje mikrokredita ili financijskog leasinga).

Pružatelji usluga faktoringa, odnosno društva za faktoring koja imaju odobrenje FBA za obavljanje poslova faktoringa su, sukladno Odluci o minimalnim standardima strukture, sadržaja, načina i rokova dostavljanja informacija i izvješća društava za faktoring Agenciji za bankarstvo Federacije BiH, obvezni dostavljati propisana kvartalna izvješća o kamatnim stopama i naknadama. Prema propisanom izvještajnom obrascu, podaci o kamatnim stopama, naknadama i administrativnim naknadama unose se prema visini koja je vrijedila na zadnji dan izvještajnog razdoblja. Prema izvještajnim podacima sa 30. 9. 2019., najveća kamatna stopa na isplaćeni predujam na tržištu faktoringa u FBiH, koja je vrijedila na zadnji dan izvještajnog razdoblja za treći kvartal 2019. godine iznosi 6,0%, dok diskontna kamatna stopa iznosi 5,0% i obje su obračunate u domaćem faktoringu.

U nastavku ovoga dijela Informacije obrađene su ponderirane NKS i EKS za nedepozitne financijske institucije (mikrokreditni i leasing sektor u FBiH) u razdoblju 1.1.-30.9.2019., sa osvrtom na isto razdoblje 2018. godine, čiji se pregled daje u pripadajućim priložima, koji su sastavni dio Informacije.

Ponderirane NKS i EKS na mikrokredite i ugovore o financijskom leasingu

Na razini ukupnog mikrokreditnog portfelja u promatranom razdoblju ponderirane NKS su iznosile 19,56%, a EKS 24,27%, pri čemu su na kratkoročne mikrokredite iznosile 21,00%,

odnosno 31,22%, a na dugoročne mikrokredite 19,31%, odnosno 23,06%. Ponderirane prosječne EKS na ukupne mikrokredite na razini mikrokreditnog sektora u razdoblju 1.1.-30.9.2019. u odnosu na isto razdoblje 2018. godine bilježe blago povećanje sa 24,12% na 24,27% (za 0,15 postotnih bodova), pri čemu su prosječne ponderirane EKS na kratkoročne mikrokredite zabilježile značajniji rast sa 28,20% na 31,22% (za 3,02 postotna boda), dok su na dugoročne mikrokredite zabilježile smanjenje sa 23,39% na 23,06% (za 0,33 postotna boda).

U Prilogu 8. daje se pregled ponderiranih prosječnih NKS i EKS na mikrokredite, prema ročnosti i prema namjeni, a prema ugovorima o mikrokreditiranju koji su zaključeni, odnosno isplaćeni u MKO registriranim u FBiH razdoblju 1.1.-30.9.2019. Na poziciji kratkoročni nenamjenski krediti - ostale potrebe značajna je razlika između NKS (15,70%) i EKS (48,73%), koja proizlazi iz mikrokreditnog proizvoda jednog MKD kod kojeg se ne ugovara NKS, već se visoka jednokratna naknada reflektira na izračun EKS-a.

U Prilogu 8a) daje se pregled ponderiranih prosječnih NKS i EKS na mikrokredite, prema ročnosti i prema namjeni, a prema ugovorima o mikrokreditiranju koji su zaključeni, odnosno isplaćeni u razdoblju 1.1.-30.9.2019. u MKO registriranim u RS koje imaju podružnice u FBiH. Evidentno je da su na ukupnoj razini u promatranom razdoblju ponderirane NKS iznosile 16,98%, a EKS su iznosile 47,91% i iste su značajno na višoj razini u odnosu na MKO registrirane u FBiH za 23,64 postotna boda. Ponderirana prosječna NKS na kratkoročne mikrokredite isplaćene u MKO sa sjedištem u RS-u koje posluju u FBiH, iznosila je 15,36%, dok je EKS iznosila 115,62%. Na visinu EKS na kratkoročne mikrokredite ovih MKO utjecale su enormno visoke ponderirane prosječne EKS za mikrokredite za ostale namjene (653,47%), koje prvenstveno naplaćuje jedno MKD sa sjedištem u RS-u na isplaćene mikrokredite za ovu namjenu.

Ponderirane prosječne NKS i EKS na dugoročne mikrokredite koje su u promatranom razdoblju isplatile MKO sa sjedištem iz RS-a koje posluju u FBiH iznose 17,63%, odnosno 20,86% i niže su u odnosu na MKO sa sjedištem u FBiH (za 1,68 postotna boda, odnosno 2,2 postotna boda).

U prilogu 8b) daje se usporedan pregled prosječnih ponderiranih NKS i EKS na isplaćene mikrokredite (kratkoročne, dugoročne i ukupne) sa 30. 9. 2019. u odnosu na isti financijski datum za prethodne četiri poslovne godine (razdoblje 2015.-2019.).

Ukupna prosječna NKS za ugovore financijskog leasinga zaključene u prva tri kvartala 2019. godine je iznosila 6,8% za kratkoročne ugovore i 5,9% za dugoročne ugovore, dok je EKS za kratkoročne ugovore iznosila 13,0%, a za dugoročne 9,2% u istom razdoblju. Ukupna ponderirana NKS u prva tri kvartala 2019. godine je iznosila 5,9%, a EKS 9,2% u navedenom razdoblju.

U usporedbi s istim razdobljem 2018. godine, kada je iskazana ukupna ponderirana NKS od 4,2% i EKS od 6,6%, evidentan je rast NKS i EKS uslijed značajnog porasta iznosa financiranja korisnicima leasinga iz kategorije fizičkih osoba od strane jednog leasing društva koje je tržišno orijentirano na ovu vrstu korisnika leasinga i financiranja odobrava s većom kamatnom stopom u odnosu na prosjek sektora i sustava općenito. Značajne razlike u visini ponderiranih EKS prema korisnicima leasinga su uzrokovane činjenicom da izračun EKS na ugovore zaključene s fizičkim osobama nije istovjetan izračunu iste u ugovorima zaključenim s pravnim osobama, s obzirom da se u iste ne uključuje premija kasko osiguranja, a što je za ugovore s fizičkim osobama zakonska obveza.

U Prilogu 15 daje se usporedan pregled ponderirane prosječne NKS i EKS po ugovorima o financijskom leasingu po razdobljima.

U Prilogu 15a) daje se usporedan pregled ponderiranih NKS i EKS za ugovore o financijskom leasingu po razdobljima, prema ročnosti, predmetu leasinga, odnosno korisniku leasinga. Značajna razlika između NKS i EKS je posljedica PDV-a na kamatu, koji je obvezan dio ugovora o

financijskom leasingu i koji se plaća unaprijed od strane korisnika leasinga, kao i kreiranje ugovora financijskog leasinga s otkupnom vrijednošću, te dodatni troškovi leasing aranžmana koji se uključuju u izračun EKS.

2.1. MIKROKREDITNI SEKTOR

2.1.1. STRUKTURA MIKROKREDITNOG SEKTORA U FBiH

2.1.1.1. Status, broj i poslovna mreža

U FBiH sa 30. 9. 2019., dozvolu za rad FBA ima 14 MKO koje čine mikrokreditni sektor u FBiH, od toga 11 MKF (neprofitne organizacije) i tri MKD (profitne organizacije). U odnosu na 31. 12. 2018. dozvolu za rad FBA su u veljači i rujnu 2019. godine dobila dva MKD, od kojih je jedno MKD u drugom kvartalu 2019. godine počelo s poslovnim aktivnostima, a drugo MKD planira početi s radom u četvrtom kvartalu 2019. godine.

Mikrokreditni sektor u FBiH sa 30. 9. 2019. posluje putem ukupno 374 evidentirana organizacijska dijela MKO sa sjedištem u FBiH, što u odnosu na podatke sa 31. 12. 2018. predstavlja povećanje za 12 organizacijskih dijelova ili 3,3%. Sa 30. 9. 2019. e četiri MKD koja imaju sjedište u RS-u posluju u FBiH putem 46 organizacijskih dijelova, što je na razini 31. 12. 2018.

U Prilogu 7. dani su osnovni podaci o MKF i MKD koji sa 30. 9. 2019. imaju dozvolu FBA za obavljanje djelatnosti mikrokreditiranja.

2.1.1.2. Struktura vlasništva

MKO je pravna osoba koja se, sukladno propisima, može osnovati i poslovati kao MKF ili MKD. MKF u FBiH su osnovane od strane nevladinih, većinom humanitarnih organizacija, udruga građana i fizičkih osoba. Osnivači su po osnovi doniranog kapitala za osnivanje MKF stekli pravo da budu registrirani kao osnivači bez prava vlasništva nad kapitalom. Od tri MKD, jedno MKD se nalazi u 100% vlasništvu jedne MKF. MKD, koje je dozvolu FBA dobilo u prvom kvartalu 2019. godine, u vlasništvu je tri nerezidentne fizičke osobe, a drugo MKD koje je u trećem kvartalu dobilo dozvolu FBA je u 100%-tnom vlasništvu rezidentne pravne osobe.

2.1.1.3. Kadrovska struktura

U mikrokreditnom sektoru u FBiH sa 30. 9. 2019. zaposleno je ukupno 1.510 osoba, što je za 47 zaposlenih ili 3,2% više u odnosu na stanje sa 31. 12. 2018.

Analitički promatrano, kod sedam MKO evidentno je povećanje broja zaposlenih za 60 osoba, kod pet MKO je smanjen broj zaposlenih za 13 osoba, a kod jedne MKO broj zaposlenih je ostao nepromijenjen. Na povećanje broja zaposlenih u mikrokreditnom sektoru u FBiH najviše je utjecalo zapošljavanje u novoosnovanom MKD koje je počelo s radom u drugom kvartalu 2019. godine (26 novozaposlenih ili 43,3% ukupnog povećanja broja zaposlenih u sektoru). Od ukupnog broja zaposlenih u mikrokreditnom sektoru u FBiH, u MKF zaposleno je 1.190 ili 78,8%, a u MKD ukupno 320 osoba ili 21,2%.

Sa 30. 9. 2019. u strukturi zaposlenih najveći udjel imaju zaposleni sa VSS - 51,8%, slijedi udjel zaposlenih sa SSS - 38,8%, te sa VŠS - 8,6%. Preostali udjel - 0,8% odnosi se na zaposlene sa NS, KV i VKV. Analizom podataka o efikasnosti osoblja na razini mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. zaključuje se da je od ukupnog broja zaposlenih, 722 mikrokreditna službenika ili 47,8%, pri čemu je broj aktivnih mikrokredita po kreditnom službeniku 225, bez značajnih promjena u odnosu na 31. 12. 2018.

2.1.2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA

2.1.2.1. Bilanca stanja

Ukupna aktiva mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. iznosi 622,6 milijuna KM i za iznos od 42,3 milijuna KM ili 7,3% je veća u odnosu na stanje sa 31. 12. 2018.

Rast ukupne aktive MKD u promatranom razdoblju iznosi 8,4 milijuna KM ili 19,9% ukupnog rasta aktive mikrokreditnog sektora, pri čemu se na rast aktive novoosnovanog MKD, koje je u drugom kvartalu 2019. godine započelo s poslovnim aktivnostima, odnosio iznos od 2,0 milijuna KM ili 4,8% ukupnog povećanja aktive mikrokreditnog sektora u FBiH.

U promatranom razdoblju rast ukupne aktive 11 MKF iznosio je ukupno 33,9 milijuna KM, što je činilo 80,1% ukupnog rasta aktive mikrokreditnog sektora. Dvije MKF su iskazale smanjenje ukupne aktive u iznosu koji nije materijalno značajan, dok su od devet MKF s iskazanim rastom ukupne aktive najveći rast aktive iskazale tri MKF u ukupnom iznosu od 25,0 milijuna KM, što čini 59,2% ukupnog rasta aktive sektora u promatranom razdoblju.

U Prilozima 9. i 10. ove Informacije dan je zbirni prikaz bilance stanja MKF i MKD, dok je u Prilogu 11. dan pregled osnovnih financijskih pokazatelja MKO prema izvještajnim podacima na dan 30. 9. 2019.

Zbirna bilanca stanja mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. i usporednim podacima sa 31. 12. 2018. prikazana je u sljedećoj tablici:

-000 KM-

Tablica 34: Bilanca stanja mikrokreditnog sektora									
R. br.	Opis	31.12.2018.			30.9.2019.				
		Stanje za MKF	Stanje za MKD	Ukupno	Stanje za MKF	Stanje za MKD	Ukupno	%	Indeks
1	2	3	4	5=(3+4)	6	7	8=(6+7)	9	10
AKTIVA									
1.	Novčana sredstva	48.291	9.107	57.398	38.068	10.208	48.276	7,8	84
2.	Plasmani bankama	210	0	210	2.150	0	2.150	0,3	1.024
3.	Mikrokrediti	322.369	134.551	456.920	357.896	138.990	496.886	79,8	109
4.	Rezer. za kred. gubitke	-2.232	-672	-2.904	-2.545	-913	-3.458	-0,6	119
5.	Neto mikrokrediti	320.137	133.879	454.016	355.351	138.077	493.428	79,2	109
6.	Posl. pr. i ost. fik. aktiva	24.918	1.751	26.669	30.077	4.549	34.626	5,6	130
7.	Dugoročne investicije	33.061	0	33.061	33.061	0	33.061	5,3	100
8.	Ostala aktiva	6.900	2.270	9.170	8.693	2.592	11.285	1,8	123
9.	Rezerve na ostale stavke aktive, osim kredita	-135	-36	-171	-162	-59	-221	-0,0	129
Ukupno aktiva		433.382	146.971	580.353	467.238	155.367	622.605	100	107
PASIVA									
10.	Obv. po uzetim kred.	177.970	101.712	279.682	195.815	103.339	299.154	48,1	107
11.	Ostale obveze	21.647	6.155	27.802	25.802	8.592	34.394	5,5	124
12.	Kapital	233.765	39.104	272.869	245.621	43.436	289.057	46,4	106
Ukupno pasiva		433.382	146.971	580.353	467.238	155.367	622.605	100	107
13.	Izvanbilančna evidencija	105.572	1.506	107.078	101.056	2.309	103.365	-	97

U strukturi aktive mikrokreditnog sektora FBiH sa 30. 9. 2019., smanjena je razina i udjel novčanih sredstava, dok su ostale bilančne pozicije zabilježile rast u promatranom razdoblju. Najveća stopa rasta iskazana je na poziciji plasmana drugim bankama. Stope rasta veće od 10% zabilježene su na pozicijama poslovnog prostora i ostale fiksne aktive, koji je uglavnom uzrokovan primjenom MSFI 16 - Najmovi, koja je obavezna od 1. 1. 2019., a što je povezano s rastom ostalih obveza u pasivi i ostale aktive.

Stopa fiksne aktive u odnosu na ukupnu aktivu umanjenu za donirani kapital na razini mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. iznosi 6,0%, što je u okviru propisanog ograničenja

(do 10,0%), pri čemu je kod jedne MKF iskazana stopa značajno veća od propisanog ograničenja (57,9%).

Neto mikrokreditni portfelj, kao dominantna stavka aktive mikrokreditnog sektora s udjelom od 79,2%, zabilježio je rast u apsolutnom iznosu od 39,4 milijuna KM ili 8,9%, od čega se na rast neto mikrokredita u MKF odnosi 35,2 milijuna KM ili 89,3%, a na MKD se odnosi 4,2 milijuna KM ili 10,7% u odnosu na 31. 12. 2018. Razina RKG na ukupan mikrokreditni portfelj je u promatranom razdoblju veći za iznos od 0,5 milijuna KM ili 19,1%, pri čemu se na povećanje kod MKF odnosi 0,3 milijuna KM, sa stopom rasta od 14,0%, a na MKD iznos od 0,2 milijun KM, sa stopom rasta od 35,9%.

Ukupna izvanbilančna evidencija sa 30. 9. 2019. iznosi 103,4 milijuna KM i u odnosu na 31. 12. 2018. smanjena je za iznos od 3,7 milijuna KM ili 3,5%, pri čemu je kod MKF smanjena za iznos od 4,5 milijuna KM ili 4,3%, dok je kod MKD povećana za iznos od 0,8 milijuna KM ili 53,3%. Od ukupnog iznosa izvanbilančne evidencije sa 30. 9. 2019., najveća stavka se odnosi na otpisanu glavnice po mikrokreditima u iznosu od 91,3 milijuna KM ili 88,4%, a na otpisanu kamatu iznos od 9,9 milijuna KM ili 9,6%. Ukupan broj otpisanih mikrokreditnih partija sa 30. 9. 2019. je 37.636, što u odnosu na 31. 12. 2018. predstavlja smanjenje za ukupno 1.529 mikrokreditnih partija, kao neto efekt novih otpisa, izvršenih trajnih otpisa i u potpunosti naplaćenih mikrokreditnih partija.

2.1.2.2. Kapital i obveze

Najveće stavke pasive mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. odnose se na: obveze po uzetim kreditima, koje iznose 299,1 milijun KM ili 48,1% ukupne pasive i kapital, koji iznosi 289,1 milijun KM i čini 46,4% ukupne pasive. Preostali iznos od 34,4 milijuna KM ili 5,5% odnosi na ostale obveze (po osnovi poreza na dobit, prema zaposlenim, dobavljačima i dr.).

U odnosu na 31. 12. 2018., u prva tri kvartala 2019. godine evidentan je rast obveza po uzetim kreditima za iznos od 19,5 milijuna KM ili 7,0%. Ročna struktura obveza po uzetim kreditima daje se u sljedećoj tablici:

-000 KM-

R. br.	Opis	31.12.2018.				30.9.2019.				Indeks
		MKF	MKD	Ukupno	%	MKF	MKD	Ukupno	%	
1	2	3	4	5=(3+4)	6	7	8	9=(7+8)	10	11=9/5
1.	Obveze po uzetim kratkoroč. kreditima	69.189	33.197	102.386	36,6	72.943	51.559	124.502	41,6	122
2.	Obveze po uzetim dugoroč. kreditima	108.781	68.515	177.296	63,4	122.872	51.780	174.652	58,4	99
	Ukupno	177.970	101.712	279.682	100	195.815	103.339	299.154	100	107

U strukturi ukupnih obveza po uzetim kreditima sa 30. 9. 2019., kreditne obveze MKF čine 65,5%, a MKD 34,5%. U pogledu ročne strukture obveza po uzetim kreditima u odnosu na 31. 12. 2018. povećan je udjel kratkoročnih obveza za 21,6%, uz neznatno smanjenje dugoročnih obveza za 1,5%. Najveći kreditori mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019., prema njihovom udjelu u ukupnom kreditnom zaduženju MKO, su EFSE sa 45,7%, Symbiotics - Švicarska sa 21,5% i BlueOrchard - Švicarska sa 20,9%.

U promatranom razdoblju ukupno povećanje kapitala na razini mikrokreditnog sektora u FBiH je iznosilo 16,2 milijuna KM ili 5,9%, od čega se na povećanje kapitala MKD odnosi 4,3 milijuna KM ili 26,5% ukupnog povećanja kapitala mikrokreditnog sektora, dok je kapital svih MKF u promatranom razdoblju povećan za iznos od 11,9 milijuna KM ili 73,5% ukupnog povećanja kapitala mikrokreditnog sektora u prva tri kvartala 2019. godine.

Struktura kapitala mikrokreditnog sektora u FBiH prikazana je u sljedećoj tablici:

-000 KM-

Tablica 36: Struktura kapitala mikrokreditnog sektora

R. br.	Opis	31.12.2018.					30.9.2019.					Indeks
		Stanje za MKF	%	Stanje za MKD	%	Ukupno	Stanje za MKF	%	Stanje za MKD	%	Ukupno	
1	2	3	4	5	6	7=(3+5)	8	9	10	11	12=(8+10)	13=12/7
1.	Donirani kapital	48.076	20,6	0	0,0	48.076	48.076	19,6	0	0,0	48.076	100
2.	Temeljni kapital	3.820	1,6	30.600	78,3	34.420	3.870	1,6	31.100	71,6	34.970	102
3.	Višak/manjak prih. nad rashodima	181.168	77,5	0	0,0	181.168	192.985	78,6	0	0,0	192.985	107
4.	Emisioni ažio	0	0,0	0	0,0	0	0	0,0	0	0,0	0	0
5.	Neraspoređena dobit	0	0,0	6.504	16,6	6.504	0	0,0	9.808	22,6	9.808	151
6.	Zakonske rezerve	0	0,0	2.000	5,1	2.000	0	0,0	2.528	5,8	2.528	126
7.	Ostale rezerve	701	0,3	0	0,0	701	690	0,2	0	0,0	690	98
	Ukupno kapital	233.765	100	39.104	100	272.869	245.621	100	43.436	100	289.057	106

Od ukupnog kapitala mikrokreditnog sektora FBiH koji sa 30. 9. 2019. iznosi 289,1 milijun KM, ukupan kapital MKF iznosi 245,6 milijuna KM ili 85,0%, a najveće stavke su višak prihoda nad rashodima, koji iznosi 193,0 milijuna KM i čini 78,6% ukupnog kapitala MKF-a i donirani kapital, koji iznosi 48,1 milijun KM ili 19,6%. Od ukupnog iznosa doniranog kapitala, donacije za kreditni fond iskazuje devet MKF, pri čemu se na tri MKF odnosi 64,5%, od čega na jednu MKF 39,1% ukupnog iznosa donacija za kreditni fond. Pet najvećih pojedinačnih donatora u MKF u FBiH sudjeluju sa 69,1% (33,2 milijuna KM), pri čemu najveći donator sudjeluje sa 10,1 milijun KM ili 21,0% u ukupnom doniranom kapitalu.

Ukupan kapital MKD iznosi 43,4 milijuna KM, što čini 15,0% ukupnog kapitala mikrokreditnog sektora, a u strukturi istog najveće stavke su temeljni kapital, u iznosu od 31,1 milijun KM ili 71,6% i neraspoređena dobit, u iznosu od 9,8 milijuna KM ili 22,6%, a preostalih 2,5 milijuna KM ili 5,8% kapitala MKD odnosi se na zakonske rezerve.

Ukupan kapital mikrokreditnog sektora u FBiH, umanjen za ukupan iznos doniranog kapitala, sa 30. 9. 2019. iznosi 241,0 milijun KM, što čini 83,4% ukupnog kapitala, pri čemu bi kod dvije MKF ukupan kapital bez doniranog kapitala imao negativnu vrijednost.

Promatrajući pokazatelj stope kapitala umanjenog za donirani kapital u odnosu na aktivu, koji sa 30. 9. 2019. na razini mikrokreditnog sektora iznosi 38,7%, može se konstatirati da je isti u skladu s propisanim ograničenjem (više od 10%), pri čemu dvije MKF i jedno MKD nisu usklađene s ovim standardom, s obzirom da ovaj pokazatelj ima negativnu vrijednost.

Ostale obveze na razini mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. iznose 34,4 milijuna KM ili 5,5% ukupne pasive, i u usporedbi sa 31. 12. 2018. su povećane za iznos od 6,6 milijuna KM ili 23,7%, što je prvenstveno posljedica prve primjene MSFI 16 - Najmovi i povezano je s porastom bilančnih pozicija poslovnog prostora i ostale fiksne aktive.

2.1.2.3. Aktiva i kvaliteta aktive

Mikrokreditni portfelj iskazan u bruto iznosu u ukupnoj bilančnoj sumi mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. iznosi 496,9 milijuna KM ili 79,8% ukupne aktive mikrokreditnog sektora, odnosno s umanjnjem za pripadajuće RKG u ukupnom iznosu od 3,5 milijuna KM ili 0,6%, neto mikrokreditni portfelj iznosi 493,4 milijuna KM ili 79,2% ukupne aktive mikrokreditnog sektora u FBiH. U usporedbi sa 31. 12. 2018. bruto mikrokreditni portfelj se povećao za iznos od 40,0 milijuna KM ili 8,7%, dok je neto mikrokreditni portfelj povećan za iznos od 39,4 milijuna KM, također 8,7%. U istom razdoblju razina RKG je povećana za iznos od 0,6 milijuna KM ili 19,1%.

Omjer RKG u odnosu na ukupan bruto mikrokreditni portfelj sa 30. 9. 2019. iznosi 0,7%, što u usporedbi s istim omjerom 31. 12. 2018., kada je iznosio 0,6%, predstavlja povećanje za 0,1 postotni bod.

U strukturi ukupnog neto mikrokreditnog portfelja sektora u FBiH sa 30. 9. 2019., neto mikrokrediti MKF iznose 355,4 milijuna KM i čine 72,0% ukupnih neto mikrokredita na razini sektora, dok se na MKD odnosi iznos od 138,1 milijun KM ili 28,0% ukupnih neto mikrokredita na razini sektora. U usporedbi sa 31. 12. 2018. neto mikrokrediti MKF su se povećali za iznos od 35,2 milijuna KM ili 11,0%, dok su neto mikrokrediti MKD povećani za iznos od 4,2 milijuna KM ili 3,1%.

Neto mikrokrediti sa 30. 9. 2019., koje čine ukupni bruto mikrokrediti umanjeni za RKG, prikazani su u sljedećoj tablici:

-000 KM-

Tablica 37: Neto mikrokrediti								
R. br.	Opis	31.12.2018.			30.9.2019.			Indeks
		MKF	MKD	Ukupno	MKF	MKD	Ukupno	
1	2	3	4	5=(3+4)	6	7	8=(6+7)	9=8/5
1.	Mikrokrediti (bruto)	322.369	134.551	456.920	357.896	138.990	496.886	109
2.	RKG	-2.232	-672	-2.904	-2.545	-913	-3.458	119
3.	Neto mikrokrediti (1.-2.)	320.137	133.879	454.016	355.351	138.077	493.428	109

Promatrano u relativnom izrazu, stopa rasta RKG je u promatranom razdoblju bila veća od stope rasta ukupnih (bruto) mikrokredita.

Detaljni podaci o sektorskoj i ročnoj strukturi mikrokreditnog portfelja na dan 30. 9. 2019. prikazani su u sljedećoj tablici:

-000 KM-

Tablica 38: Sektorska i ročna struktura mikrokredita na dan 30. 9. 2019.						
R. br.	Mikrokrediti	Kratkoročni mikrokrediti	Dugoročni mikrokrediti	Dospjela potraživanja	Ukupno	%
1	2	3	4	5	6=(3+4+5)	7
1.	Pravnim osobama					
a.)	Uslužne djelatnosti	282	7.093	35	7.410	56,8
b.)	Trgovina	175	2.698	17	2.890	22,2
c.)	Poljoprivreda	26	778	4	808	6,2
d.)	Proizvodnja	77	1.770	8	1.855	14,2
e.)	Ostalo	5	72	1	78	0,6
	Ukupno 1:	565	12.411	65	13.041	100
2.	Fizičkim osobama					
a.)	Uslužne djelatnosti	4.666	84.007	229	88.902	18,4
b.)	Trgovina	1.104	13.250	52	14.406	3,0
c.)	Poljoprivreda	7.156	154.264	256	161.676	33,4
d.)	Proizvodnja	529	8.535	22	9.086	1,9
e.)	Stambene potrebe	3.069	107.535	190	110.794	22,9
f.)	Ostalo	16.237	82.309	435	98.981	20,4
	Ukupno 2:	32.761	449.900	1.184	483.845	100
	Ukupno (1+2):	33.326	462.311	1.249	496.886	-

U ročnoj strukturi ukupnog mikrokreditnog portfelja sa 30. 9. 2019., iskazanoj na bruto osnovi, najveći udjel imaju dugoročni mikrokrediti sa 93,0%, kratkoročni mikrokrediti sudjeluju sa 6,7% i dospjela potraživanja po mikrokreditima sa 0,3%.

Promatrajući sektorsku strukturu, dominantan je udjel mikrokredita odobrenih fizičkim osobama od 97,4%, a preostalih 2,6% se odnosi na mikrokredite odobrene pravnim osobama. U okviru mikrokreditnog portfelja fizičkih osoba, najveći je udjel mikrokredita odobrenih za poljoprivredu koje je iznosio 33,4% i za stambene potrebe 22,9%. Prema visini udjela slijede ostali sektori sa 20,4% i uslužne djelatnosti sa 18,4%. Udjel mikrokredita za trgovinu je 3,0%, a za proizvodnju

1,9%. U strukturi mikrokredita pravnim osobama, dominantan je udjel mikrokredita za uslužne djelatnosti - 56,8%.

Sa stanjem na 30. 9. 2019., na razini mikrokreditnog sektora u FBiH je 162.136 aktivnih mikrokreditnih partija, što je za 5.433 partija, odnosno 3,5% više u odnosu na kraj 2018. godine. Prosječan iznos mikrokredita na razini sektora, na dan 30. 9. 2019., je 3.065 KM, što je u odnosu na 31. 12. 2018. više za 5,1%. Promatrano analitički, prosječan iznos mikrokredita u MKF iznosi 2.692 KM i za 5,4% je povećan u odnosu na 31. 12. 2018., dok u MKD iznosi 4.763 KM i u promatranom razdoblju je povećan za 7,7%.

Odredbama Odluke o visini i načinu formiranja i održavanju rezervi za pokriće kreditnih gubitaka mikrokreditnih organizacija, koja je u primjeni od 2007. godine, propisana je obveza MKO da plasirane mikrokredite i druga potraživanja mjesečno raspoređuju u određene grupe primjenom kriterija broja dana kašnjenja u otplati i da za svaku grupu izdvaja rezerve za pokriće kreditnih gubitaka na teret troškova poslovanja, prema utvrđenim stopama rezerviranja. Pri tome, osnovicu za obračun visine rezervi čini iznos neotplaćenog mikrokredita, dospjele kamate i naknade i sve druge stavke kod kojih je MKO izložena riziku nemogućnosti naplate, odnosno poslovnog neuspjeha. U vezi s navedenim, MKO su obvezne primjenjivati sustav koji omogućava formiranje i održavanje rezervi za pokriće kreditnih gubitaka, te dostavljati FBA izvješće na propisanim obrascima. Sukladno navedenom obvezom izvješćivanja, u sljedećoj tablici daje se pregled potraživanja s pripadajućim rezerviranjima po grupama prema broju dana kašnjenja, kao i podatak o nenaplaćenim dospjelim potraživanjima preko 180 dana, koja su isknjižena iz bilance stanja, na dan 30. 9. 2019.:

- 000 KM -

Tablica 39: RKG sa stanjem na dan 30. 9. 2019.

R. br.	Dani kašnjenja	Stope rezerviranja	Iznos kredita	Udjel (%)	Dospjela kamata		Iznos ostalih stavki aktive mikrokr.	Rezerviranja			Ukupna rezerviranja
					Stopa rezerviranja	Iznos kamate		Po dospjelim kamatama	Po ostalim stavkama aktive	Po ostalim stavkama aktive	
1	2	3	4	5	6	7	8	9=(4x3)/100	10=(7x6)/100	11=(8x3)/100	12=(9+10+11)
1.	0	0%	487.309	98,1	0%	3	0	0	0	0	0
2.	1-15	2%	2.935	0,6	2%	44	0	59	1	0	59
3.	16-30	15%	2.810	0,5	100%	38	0	443	38	0	481
4.	31-60	50%	1.413	0,3	100%	45	0	707	45	0	752
5.	61-90	80%	847	0,2	100%	37	0	678	37	0	715
6.	91-180	100%	1.572	0,3	100%	101	0	1.572	101	0	1.673
Ukupno			496.886	100		268	0	3.458	222	0	3.680
7.	preko 180	Otpis	1.346	-	100%	120	0	0	0	0	0

U ukupnom mikrokreditnom portfelju na razini sektora, 98,1% se odnosi na mikrokredite u čijoj otplati nema kašnjenja, dok kod preostalih 1,9% mikrokredita ima kašnjenja, od čega se na kašnjenja do 30 dana odnosi 1,1%, a 0,8% su kašnjenja od 31 do 180 dana. Potraživanja po mikrokreditima kod kojih se u otplati kasni preko 180 dana iznose 1,3 milijuna KM, što predstavlja 0,3% ukupnog bruto mikrokreditnog portfelja.

Od ukupnog iznosa dospjele kamate (0,3 milijuna KM), kašnjenja u otplati do 30 dana čine 31,7%, a kašnjenja od 31 do 180 dana čine 68,3%. Za dospjele kamate koje nisu naplaćene u roku do 15 dana MKO je dužna u 100%-tnom iznosu potraživanja formirati rezerve za pokriće kreditnih gubitaka. Otpisana kamata sa 30. 9. 2019. iznosi 0,1 milijun KM.

Ukupan iznos rezerviranja po osnovi mikrokredita, kamata i ostalih stavki aktive sa 30. 9. 2019. godine je 3,7 milijuna KM, a najveću stavku čine rezerviranja izvršena po mikrokreditima u kašnjenju od 91 do 180 dana, koja iznose 1,7 milijuna KM i čine 45,5% ukupnog iznosa rezerviranja. Ukupna rezerviranja po dospjelim kamatama u bilanci iznose 0,2 milijuna KM i čine 6,0% ukupnog iznosa rezerviranja.

Ključni pokazatelji kvalitete mikrokreditnog portfelja

U usporedbi sa 31. 12. 2018., bruto mikrokreditni portfelj sa 30. 9. 2019. bilježi rast u apsolutnom iznosu od 40,0 milijuna KM ili 8,7%. U istom razdoblju pokrivenost bruto mikrokredita sa RKG je sa 0,64%, koliko je iznosila 31. 12. 2018., povećana na 0,70%, što predstavlja povećanje za 0,06 postotnih bodova.

Pokazatelj portfelja u riziku preko 30 dana kašnjenja (PAR>30 dana) sa 30. 9. 2019. na razini mikrokreditnog sektora iznosi 0,77% i povećan je za 0,05 postotnih bodova u odnosu na 31. 12. 2018. Ovaj pokazatelj rizičnosti mikrokreditnog portfelja na razini sektora je u okviru propisanog standarda (ispod 5%), pri čemu jedna MKF (14,71%) i jedno MKD (8,67%) ne zadovoljavaju propisani standard.

Pokazatelj portfelja u riziku preko jednog dana kašnjenja (PAR>1 dana) na razini mikrokreditnog sektora sa 30. 9. 2019. iznosi 1,93% i isti je u odnosu na 31. 12. 2018. povećan za 0,34 postotna boda.

Stopa NPL-a na razini mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. iznosi 17,4% i u kontinuitetu od 31. 12. 2014., kada je iznosila 34,8%, bilježi smanjenje. U odnosu na 31. 12. 2018. stopa NPL-a je smanjena za 1,8 postotnih bodova.

Na razini mikrokreditnog sektora stopa otpisa mikrokredita sa 30. 9. 2019. iznosi 0,9%, što je u okviru FBA standarda (ispod 3%). Ovaj pokazatelj bilježi konstantan opadajući trend od kraja 2014. godine, kada je bio iznad navedenog standarda, a u odnosu na 31. 12. 2018. stopa otpisa je smanjena za 0,08 postotnih bodova. Pri tome, dvije MKF ne zadovoljavaju taj standard, s obzirom da je njihov pokazatelj iznad 3% (5,2%, odnosno 7,1%), od kojih jedna ne ispunjava ni standard u pogledu portfelja u riziku preko 30 dana kašnjenja, a druga je na gornjoj granici propisanog standarda.

Prema stanju na dan 30. 9. 2019. pokazatelj ukupnog otpisa potraživanja na razini mikrokreditnog sektora u FBiH u izvanbilančnoj evidenciji u odnosu na ukupne bruto mikrokredite je 20,7%. Četiri MKF su značajno iznad pokazatelja na razini sektora, pri čemu je kod dvije MKF navedeni pokazatelj izrazito visok (preko 100%).

2.1.2.4. Profitabilnost

Sukladno zakonskim propisima, MKO posluju kao nedepozitne financijske organizacije, čija je osnovna djelatnost mikrokreditiranje, koju obavljaju s ciljem poboljšanja materijalnog položaja korisnika mikrokredita, povećanja zaposlenosti, pružanja podrške razvoju poduzetništva i stjecanja dobiti. U skladu sa zakonskim propisom, MKO je pravna osoba koja se može osnovati i poslovati kao MKD ili MKF, pri čemu je odredbama članka 13. Odluke o uvjetima i ostalim standardima poslovanja i ograničenjima u mikrokreditnoj organizaciji propisana raspodjela viška prihoda nad rashodima za MKF i raspodjela dobiti za MKD. Sukladno navedenoj odredbi Odluke, nije dopuštena direktna ili indirektna raspodjela viška prihoda nad rashodima osnivačima, članovima organa, odgovornim osobama i zaposlenim u MKF i drugim povezanim osobama, donatorima i trećim osobama. Također, nije dopuštena indirektna raspodjela dobiti MKD osnovanog od MKF ili u kojem MKF ima ulaganja. Pri tome su precizno propisane odredbe što se podrazumijeva pod indirektnom raspodjelom viška prihoda nad rashodima.

Sukladno ostalim standardima poslovanja MKO i ograničenjima propisanim čl. 11. i 12. predmetne Odluke, MKF je dužna dobit iz poslovanja MKD koristiti samo za obavljanje

djelatnosti iz članka 15. ZoMKO i ciljeva utvrđenih Statutom MKF usklađenim sa zakonskim odredbama.

MKO su dužne osigurati da povrat na aktivu, prilagođen za inflaciju, tržišnu cijenu kapitala i donacije, bude pozitivan, te da operativna efikasnost ne smije biti viša od 45%.

Financijski rezultat mikrokreditnog sektora FBiH

Prema izvještajnim podacima MKO, ukupan financijski rezultat na razini mikrokreditnog sektora FBiH za razdoblje od 1.1. do 30.9.2019. bio je pozitivan i iznosio je 16,0 milijuna KM, što je približno na istoj razini kao i u istom razdoblju 2018. godine (za iznos od 0,2 milijuna KM ili 0,9% manji).

Struktura zbirnog računa dobiti i gubitka na razini mikrokreditnog sektora FBiH je prikazana u sljedećoj tablici:

-000 KM-

Tablica 40: Zbirni račun dobiti i gubitka mikrokreditnog sektora										
R. br.	Opis	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2018.				Za razdoblje 1.1. - 30.9.2019.				Indeks
		MKF	MKD	Ukupno	%	MKF	MKD	Ukupno	%	
1	2	3	4	5=(3+4)	6	7	8	9=(7+8)	10	11=(9/5)
1.	Prihodi									
1.1.	Prihodi od kamata i slični prihodi	47.719	13.929	61.648	90,5	49.527	17.955	67.482	91,1	109
1.2.	Operativni prihodi	5.240	1.228	6.468	9,5	5.100	1.521	6.621	8,9	102
2.	Ukupni prihodi (1.1.+1.2.)	52.959	15.157	68.116	100	54.627	19.476	74.103	100	109
3.	Rashodi									
3.1.	Rashodi po kamata i slični rashodi	6.346	2.714	9.060	15,2	6.104	3.091	9.195	14,1	101
3.2.	Operativni rashodi	40.494	6.776	47.270	79,3	40.900	11.038	51.938	79,8	110
3.3.	Trošk. rezer. za kred. i dr. gubitke	2.311	986	3.297	5,5	2.836	1.151	3.987	6,1	121
4.	Ukupni rashodi (3.1.+3.2.+3.3.)	49.151	10.476	59.627	100	49.840	15.280	65.120	100	109
5.	Izvanredni prihodi	8.637	36	8.673	-	7.702	214	7.916	-	91
6.	Izvanredni rashodi	433	102	535	-	307	45	352	-	66
7.	Ukupno prihodi-rashodi (2+5-4-6)	12.012	4.615	16.627	-	12.182	4.365	16.547	-	100
8.	Višak/manjak prihoda nad rashodima	12.012	-	12.012	-	12.182	-	12.182	-	101
9.	Dobit prije oporezivanja	-	4.615	4.615	-	-	4.365	4.365	-	95
10.	Porezi	-	462	462	-	-	533	533	-	115
11.	Neto dobit/gubitak	-	4.153	4.153	-	-	3.832	3.832	-	92
12.	Ukupan financijski rezultat	12.012	4.153	16.165	-	12.182	3.832	16.014	-	99

MKF su iskazale višak prihoda nad rashodima, koji je za 0,2 milijuna KM ili 1,4% veći u odnosu na 30. 9. 2018. U promatranom razdoblju ukupni prihodi MKF su veći za 1,7 milijuna KM ili 3,1%, pri čemu su kamatni i slični prihodi veći za 1,8 milijuna KM ili 3,8%, a operativni prihodi su manji za 0,1 milijun KM ili 2,7%. Izvanredni prihodi MKF su manji za 0,9 milijuna KM ili 10,8%, kao i izvanredni rashodi za 0,1 milijun KM ili 29,1%. Troškovi rezervi za kreditne i druge gubitke u MKF su povećani za 0,5 milijuna KM ili 22,7%. Analitički promatrano, jedna MKF je sa 30. 9. 2019. iskazala manjak prihoda nad rashodima, dok su ostale MKF iskazale višak prihoda nad rashodima. Pet MKF u redovnom poslovanju iskazuje manjak prihoda nad rashodima u ukupnom iznosu od 1,6 milijuna KM, pri čemu se na jednu MKF odnosi 1,3 milijuna KM ili 84,5%, koja je zahvaljujući značajnim izvanrednim prihodima ipak iskazala višak prihoda nad rashodima.

MKD su iskazala ukupnu neto dobit u iznosu od 3,8 milijun KM, što u odnosu na 30. 9. 2018. predstavlja smanjenje za 0,3 milijuna KM ili 7,7%, pri čemu su u promatranom razdoblju dozvolu FBA za rad dobila dva novoosnovana MKD, od kojih jedno još uvijek nije otpočelo s poslovnim aktivnostima, a drugo MKD koje je u drugom kvartalu 2019. godine započelo s poslovnim aktivnostima je iskazalo gubitak u iznosu od 1,0 milijun KM. Sa 30. 9. 2019. neto dobit MKD,

koje ima dozvolu za rad od 2008. godine, iznosi 4,8 milijuna KM i u odnosu na isto razdoblje 2018. godine povećanje iznosi 0,6 milijuna KM ili 15,4%.

Sa 30. 9. 2019. neto financijski prihodi MKD (razlika između ukupnih kamatnih prihoda i ukupnih kamatnih rashoda) iznosili su 14,9 milijuna KM i u odnosu na isto razdoblje 2018. godine veći su za 3,6 milijuna KM ili 32,5%. Ukupni operativni prihodi MKD veći su za 0,3 milijuna KM ili 23,9%, a izvanredni prihodi za 0,2 milijuna KM ili 494,4%. Rast izvanredno iskazanih prihoda najvećim dijelom je generiran porastom ostalih prihoda iz osnove promjene poreznog tretmana na kamate po uzetim kreditima u inozemstvu (0,1 milijun KM).

Ukupni operativni rashodi MKD su zabilježili značajan rast za 4,3 milijuna KM ili 62,9%, od čega se na novoosnovano društvo koje je operativno od drugog kvartala 2019. godine odnosi iznos od 0,9 milijuna KM ili 20,9% ukupnog rasta. Preostali iznos od 3,4 milijuna KM ili 79,1% najvećim dijelom se odnosi na porast troškova plaća i ostalih troškova povezanih sa novoosnovanim MKD.

Izvanredni rashodi MKD su u promatranom razdoblju smanjeni za 55,9%. Troškovi rezerviranja za kreditne i druge gubitke u MKD iznose 1,1 milijun KM i u odnosu na 30. 9. 2018. povećani su za 0,2 milijuna KM ili 16,7%.

U Prilozima 12. i 13. dani su zbirni račun dobiti i gubitka za MKF i zbirni račun dobiti i gubitka za MKD.

Pokazatelji efikasnosti i održivosti mikrokreditnog sektora FBiH

Operativna efikasnost poslovanja mikrokreditnog sektora FBiH sa 30. 9. 2019. iznosi 18,3%, što je u okviru propisanog pokazatelja do 45%, koji predstavlja propisanu obvezu usklađenosti MKO s člankom 12. stavak (1) točka b) Odluke o uvjetima i ostalim standardima poslovanja i ograničenjima u mikrokreditnoj organizaciji. Tri MKO odstupaju od propisanog pokazatelja, s obzirom da prema izvještajnim podacima iskazuju ovaj pokazatelj veći od 45%, pri čemu jedna MKO²⁹ ima izrazito visoko prekoračenje ovog pokazatelja (266,9%), zbog visokih početnih troškova (plaće zaposlenim i troškovi marketinga) u odnosu na prosječnu aktivnu, što je karakteristično za početak poslovanja.

Prema izvještajnim podacima na razini mikrokreditnog sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. prilagođeni povrat na aktivnu za inflaciju, tržišnu cijenu kapitala i donacije (AROA), koji predstavlja razliku ukupnih prihoda i prilagođenih ukupnih troškova podijeljenu s prosječnom ukupnom aktivnom, je pozitivan i iznosi 3,3%. Pri tome, četiri MKO, iskazuju negativne vrijednosti (tri MKF i novoosnovano MKD), što nije sukladno propisanim ograničenjima poslovanja.

Pokazatelj operativne održivosti mikrokreditnog sektora FBiH, koji se koristi kao uobičajeni standard i iskazuje odnosom ukupnih prihoda iz redovnog poslovanja (ne uključujući izvanredne prihode) i ukupnih rashoda iznosi 113,2% što ukazuje na operativnu održivost sektora (iznad 100%). Pri tome, šest MKO iskazuje ovaj pokazatelj ispod 100%, uključujući i novoosnovano MKD (10,4%). Preostalih sedam MKO, od toga jedno MKD, iskazuju operativnu održivost u intervalu od 103,4% do 135,9%.

2.1.3. PREPORUKE ZA MIKROKREDITNI SEKTOR

FBA će u okviru propisanih nadležnosti za nadzor mikrokreditnog sektora u FBiH nastaviti s planiranim supervizorskim aktivnostima, koje će biti usmjerene na nadzor:

²⁹ novoosnovano MKD, koje je tek u drugom kvartalu započelo s poslovnim aktivnostima

- usklađenosti poslovanja MKO sa zakonskim propisima, s ciljem pune primjene odredbi ZoMKO u pogledu ostvarenja propisanih ciljeva mikrokreditiranja, u smislu poboljšanja materijalnog položaja korisnika mikrokredita, doprinosa povećanju zaposlenosti i podrške razvoju poduzetništva,
- primjene podzakonskog okvira za poslovanje i nadzor MKO u FBiH, s ciljem potpune i adekvatne primjene važećih propisa i povećanja transparentnosti poslovanja mikrokreditnog sektora u FBiH i poduzimanje odgovarajućih supervizorskih mjera;
- pravovremenog i adekvatnog poduzimanja aktivnosti u MKO prema izrečenim korektivnim mjerama na otklanjanju nepravilnosti i slabosti u poslovanju.

U izvršenju nadležnosti nadzora i održavanja stabilnosti mikrokreditnog sektora u FBiH, FBA će nastaviti suradnju sa ABRIS-om s ciljem unapređenja efikasnog nadzora MKO, kao i po pitanju ostvarivanja ciljeva mikrokreditiranja sukladno zakonskim propisima, te zaštite prava korisnika finansijskih usluga.

Mikrokreditni sektor u FBiH ima obvezu u svom poslovanju, a polazeći od propisanih regulatornih zahtjeva i ciljeva mikrokreditiranja, primjenjivati propisane standarde i ograničenja u obavljanju poslova mikrokreditiranja, izvješćivanja i revizije. U vezi s navedenim, potrebno je da nadležna upravljačka tijela MKO osiguraju usklađenost poslovanja s propisanim standardima, a posebno u pogledu:

- obavljanja djelatnosti mikrokreditiranja radi poboljšanja materijalnog položaja korisnika, povećanja zaposlenosti i pružanja podrške razvoju poduzetništva, polazeći od zakonom propisanih ciljeva mikrokreditiranja uz dosljednu primjenu zakonskih odredbi o zaštiti korisnika finansijskih usluga, uključujući i usklađivanje politika kamatnih stopa na mikrokredite s propisanim ciljevima mikrokreditiranja, dajući na taj način doprinos stabilnosti i održivosti mikrokreditnog sektora u FBiH;
- održavanja i unapređenja zdrave prakse upravljanja rizicima kojima su ili kojima bi mogle biti izložene MKO, efikasnosti sustava unutarnjih kontrola i neovisne funkcije unutarnje revizije;
- optimiziranja resursa i primjene načela odgovornog mikrokreditiranja, odnosno zdravih praksi u poslovanju sa sredstvima MKF-a;
- usklađivanja, odnosno unapređenja pokazatelja operativne efikasnosti i operativne održivosti;
- redovnog, ažurnog i točnog dostavljanja podataka CBBiH za potrebe vođenja CRK-a;
- poboljšanja transparentnosti poslovanja i dr.

MKO koje su manje kapitalizirane i/ili imaju materijalno značajan iznos otpisanih mikrokredita trebaju uspostaviti i realizirati jasna i konzistentna strateška opredjeljenja u pogledu održivosti poslovanja, odnosno mogućeg iznalaženja prihvatljivih partnera za konsolidaciju, odnosno pripajanja većim i snažnijim MKF, kako bi se optimizirali resursi, očuvala donirana sredstva, osigurala podrška stranih kreditora, te osigurala budućnost zaposlenih u MKO, što će biti predmet supervizorske pažnje s ciljem očuvanja stabilnosti mikrokreditnog sektora i ostvarenja zakonom propisanih ciljeva i djelatnosti mikrokreditiranja u FBiH.

2.2. LEASING SEKTOR

2.2.1. STRUKTURA LEASING SEKTORA U FBiH

2.2.1.1. Broj leasing društava

Dozvolu FBA za obavljanje poslova leasinga na dan 30. 9. 2019. posjeduje pet leasing društva u FBiH. U odnosu na 30. 6. 2019. smanjen je broj leasing društava zbog oduzimanja dozvole za obavljanje poslova jednom leasing društvu, Rješenjem FBA broj 04-1-2220-1/19 od 3. 9. 2019., koje je uslijedilo na temelju odluke o preregistraciji društva.

U Prilogu 14. daju se osnovni podaci o leasing društvima, koja sa 30. 9. 2019. čine leasing sektor u FBiH.

2.2.1.2. Struktura vlasništva

Struktura vlasništva leasing društava u FBiH, prema podacima sa 30. 9. 2019., je sljedeća: dva leasing društva se nalaze u 100%-tnom vlasništvu nerezidentnih pravnih osoba, jedno leasing društvo se nalazi u većinskom vlasništvu nerezidentne pravne osobe, jedno leasing društvo se nalaze u 100%-tnom vlasništvu nerezidentne fizičke osobe, dok je jedno leasing društvo u 100%-tnom vlasništvu rezidentnih pravnih osoba.

Detaljan pregled vlasničke strukture leasing društava u FBiH dan je u Prilogu 16.

2.2.1.3. Kadrovska struktura

Na dan 30. 9. 2019. u leasing sektoru u FBiH bilo je ukupno 127 zaposlenih, od čega je 123 angažirano putem ugovora o radu (izvještajna kategorija „stalno zaposleni“), dok su četiri osobe angažirane putem studentskog servisa i preko organizacija koje posreduju u zapošljavanju (izvještajna kategorija „privremeno zaposleni“). Broj stalno zaposlenih je u odnosu na 31. 12. 2018. veći za pet zaposlenih ili 4,2%.

U kvalifikacijskoj strukturi zaposlenih u leasing sektoru FBiH na dan 30. 9. 2019. nije bilo značajnijih promjena u odnosu na prethodna izvještajna razdoblja. Najveći udjel imaju zaposlenici s visokom stručnom spremom (66,7%), nakon čega slijede zaposleni sa srednjom stručnom spremom (19,5%).

Efikasnost zaposlenih prilikom ocjene performansi leasing društva zasniva se na omjeru aktive i broja zaposlenih (aktiva po zaposlenom). Prema pokazateljima na dan 30. 6. 2019. na razini leasinga sektora u FBiH na svakog zaposlenog odnosilo se 2,7 milijuna KM aktive. Ovaj pokazatelj je približno jednak prethodnom izvještajnom razdoblju. Analitički pokazatelji za pojedinačna leasing društva u FBiH kreću se u rasponu od 0,3 do 5,3 milijuna KM aktive po zaposlenom.

2.2.2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA

2.2.2.1. Bilanca stanja

Ukupna aktiva leasing sektora u FBiH na dan 30. 9. 2019. iznosila je 334,2 milijuna KM i veća je za iznos od 37,1 milijun KM ili 12,5% u odnosu na 31. 12. 2018. Na dva leasing društva, promatrano po veličini aktive, odnosi se 73,9% ukupne aktive leasing sektora u FBiH.

U Prilogu 17. dana je Zbirna bilanca stanja leasing društava u FBiH, prema izvještajnim podacima sa stanjem na dan 30. 9. 2019.

Usporedbom iznosa aktive pojedinačnih leasing društava na dan 30. 9. 2019. s podacima na dan 31. 12. 2018. može se zaključiti da je kod četiri leasing društva iskazan porast bilančne sume u iznosu od 53,7 milijuna KM, dok je kod jednog leasing društva iskazano smanjenje bilančne sume u iznosu od 4,9 milijuna KM.

U Prilogu 18. dan je pregled aktive, potraživanja po financijskom leasingu i neto stanja sredstava danih u operativni leasing i financijskog rezultata leasing društava na dan 30. 9. 2019., a u Prilogu 19. pregled osnovnih financijskih pokazatelja na razini sustava (pet leasing društava i banka koja obavlja poslove financijskog leasinga).

U strukturi ukupne aktive leasing sektora u FBiH najznačajniji je udjel neto potraživanja po osnovi financijskog leasinga, koja iznose 246,1 milijun KM ili 73,6% ukupne aktive. U usporedbi sa 31. 12. 2018., neto potraživanja po osnovi financijskog leasinga su veća za iznos od 31,5 milijuna KM ili 14,7%, dok su bruto potraživanja po osnovi financijskog leasinga veća za iznos od 41,5 milijuna KM ili 17,8%. U istom razdoblju rezerve za gubitke za potraživanja po financijskom leasingu povećane su za ukupan iznos od 1,2 milijuna KM ili 141,6%, pri čemu je kod četiri leasing društva iskazan porast rezervi za gubitke u iznosu od 1,6 milijuna KM, od čega se na jedno društvo odnosi 1,4 milijuna KM, dok je kod jednog leasing društva iskazano smanjenje rezervi za gubitke u iznosu od 0,4 milijuna KM.

Uvidom u izvješća banke koja obavlja poslove financijskog leasinga, konstatirano je da su iskazana neto potraživanja po osnovi ugovora financijskog leasinga na 30. 9. 2019. u iznosu od 67,4 milijuna KM, što u odnosu na 31. 12. 2018. predstavlja smanjenje za iznos od 14,6 milijuna KM ili 17,8%.

Ukupna neto potraživanja na razini leasing sustava u FBiH na 30. 9. 2019. iznose 313,5 milijuna KM i ista su za 16,9 milijuna KM ili 5,7% veća u odnosu na 31. 12. 2018.

U strukturi potraživanja po osnovi financijskog leasinga na razini leasing sektora u FBiH, ugovori koji su odobreni po osnovi financiranja putničkih vozila i vozila za obavljanje djelatnosti sudjeluju sa 84,1%, ugovori po osnovi financiranja opreme sudjeluju sa 15,2%, dok se na ugovore putem kojih su financirane nekretnine odnosi 0,7%. Promatrano po vrsti korisnika leasinga, najznačajniji porast je iskazan u segmentu fizičkih osoba i to 39,0% više u odnosu na 31. 12. 2018.

U sljedećim tablicama iskazana je struktura potraživanja po financijskom leasingu na razini leasing sektora u FBiH (potraživanja prije umanjena po osnovi rezervi za gubitke) na dan 30. 9. 2019. i usporedni pregled strukture potraživanja sa 31. 12. 2018. i 30. 9. 2019.:

Tablica 41: Struktura potraživanja po financijskom leasingu - 30. 9. 2019.

Prema predmetu leasinga	Kratkoročna potraživanja	Dugoročna potraživanja	Dospjela potraživanja	Ukupna potraživanja	Udjel u ukupnom potraživanju
1	2	3	4	5	6
Putnička vozila	34.623	74.036	2.257	110.916	44,7%
Vozila za obavljanje djelatnosti (terenska i putnička)	37.314	59.490	1.066	97.870	39,4%
Strojevi i oprema	13.430	23.973	279	37.682	15,2%
Nekretnine	309	1.500	26	1.835	0,7%
Ostalo	0	0	0	0	0,0%
Ukupno	85.676	158.999	3.628	248.303	100%
Prema korisniku leasinga	Kratkoročna potraživanja	Dugoročna potraživanja	Dospjela potraživanja	Ukupna potraživanja	Udjel u ukupnom potraživanju
1	2	3	4	5	6
Pravne osobe	77.177	138.473	1.874	217.524	87,6%
Poduzetnici	2.086	3.745	105	5.936	2,4%
Fizičke osobe	4.555	13.882	1.643	20.080	8,1%
Ostalo	1.858	2.899	6	4.763	1,9%
Ukupno	85.676	158.999	3.628	248.303	100%

-u 000 KM-

Tablica 42: Struktura potraživanja po financijskom leasingu - usporedni pregled

Prema predmetu leasinga	Potraživanja na dan 31.12.2018.	Potraživanja na dan 30.9.2019.	Indeks
1	2	3	4=(3/2)
Putnička vozila	86.363	110.916	128
Vozila za obavljanje djelatnosti (terenska i putnička)	99.446	97.870	98
Strojevi i oprema	27.434	37.682	137
Nekretnine	2.324	1.835	79
Ostalo	4	0	0
Ukupno	215.571	248.303	115
Prema korisniku leasinga	Potraživanja na dan 31.12.2018.	Potraživanja na dan 30.09.2019.	Indeks
1	2	3	4=(3/2)
Pravne osobe	191.495	217.524	114
Poduzetnici	5.416	5.936	110
Fizičke osobe	14.478	20.080	139
Ostalo	4.182	4.763	114
Ukupno	215.571	248.303	115

Neto potraživanja po osnovi zajma su na dan 30. 9. 2019. iznosila 5,5 milijuna KM ili 1,6% iznosa ukupne aktive leasing sektora u FBiH. U odnosu na 31. 12. 2018., neto potraživanja po osnovi zajma su smanjena za iznos od 0,8 milijuna KM ili 12,6%. Potraživanja po osnovi zajmova u strukturi ukupne aktive leasing društava su smanjena zbog kontinuiranog smanjenja potraživanja po osnovi zajma, jer je odredbama ZoL-a zabranjeno leasing društvima zaključivanje novih ugovora o zajmu, pri čemu će ostati evidentirani u bilancama leasing društava u FBiH dok ne isteknu ugovoreni rokovi na koje su odobreni. Iskazani iznos neto potraživanja po osnovi zajma se odnosi na potraživanja jednog leasing društva, koje u svom portfelju ima značajne iznose potraživanja po zajmu supsidijarnih osoba, putem kojih su prije stupanja na snagu ZoL-a financirani projekti izgradnje nekretnina.

Iskazano stanje bilančne pozicije novac i novčani ekvivalenti na dan 30. 9. 2019. je iznosilo 4,1 milijun KM, što je za 9,9 milijuna KM ili 70,6% manje u odnosu na 31. 12. 2018. Udjel navedene pozicije u ukupnoj aktivi na dan 30. 9. 2019. je iznosio 1,2%, što je manje za 3,5 postotna boda u odnosu na 31. 12. 2018., kada je iznosio 4,7%.

Plasmani bankama su na dan 30. 9. 2019. iznosili 21,6 milijuna KM, što čini 6,5% ukupne aktive leasing sektora u FBiH, a što je za iznos od 4,4 milijuna KM ili 25,5% više u odnosu na 31. 12. 2018. Od ukupnog iznosa ovih plasmana, iznos od 19,6 milijuna KM ili 90,7% se odnosi na oročena sredstva jednog leasing društva kod komercijalnih banaka.

Neto vrijednost osnovnih sredstava financiranih putem operativnog leasinga na dan 30. 9. 2019. iznosi 45,2 milijuna KM i za 9,9 milijuna KM ili 27,9% je povećana u odnosu na 31. 12. 2018.³⁰. Pojedinačno promatrano, kod dva leasing društva je iskazan porast neto vrijednosti osnovnih sredstava financiranih putem operativnog leasinga u iznosu od 10,4 milijuna KM, a kod dva leasing društava iskazano smanjenje u iznosu od 0,6 milijuna KM.

Struktura neto bilančnih pozicija aktive sektora leasinga u FBiH može se sagledati iz sljedećeg tabelarnog pregleda:

-u 000 KM-

Tablica 43: Struktura neto bilančnih pozicija aktive

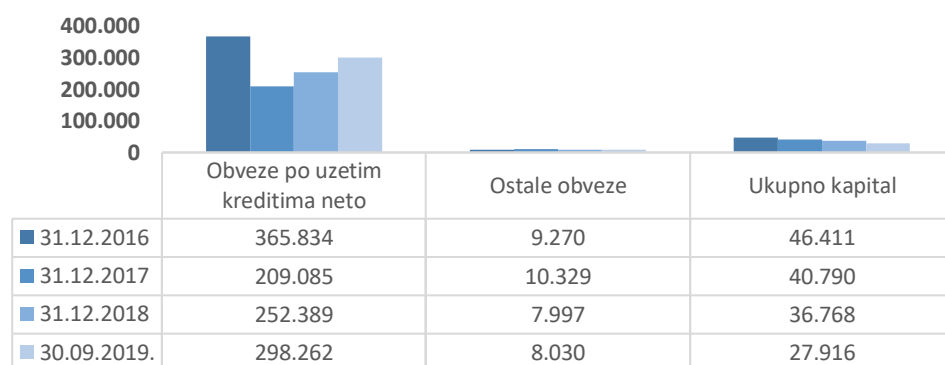
Opis	31.12.2018.	Udjel u aktivi	30.9.2019.	Udjel u aktivi	Indeks
1	2	3	4	5	6=(4/2)
Financijski leasing	214.674	72,3%	246.136	73,6%	115
Operativni leasing	35.385	11,9%	45.243	13,5%	128
Zajam	6.253	2,1%	5.463	1,6%	87
Ostala imovina	40.842	13,7%	37.366	11,2%	91
Ukupno	297.154	100%	334.208	100,0%	112

2.2.2.2. Kapital i obveze

Ukupne obveze leasing sektora na dan 30. 9. 2019. iznose 306,3 milijuna KM, što čini 91,6% ukupne pasive leasing društava u FBiH. U usporedbi sa stanjem na 31. 12. 2018. ukupne obveze na razini sektora su povećane za iznos od 45,9 milijuna KM ili 17,6%.

Grafikon 9. prikazuje strukturu pasive leasing sektora u FBiH na dan 30. 9. 2019.:

Grafikon 9: Struktura pasive

Obveze leasing društava u FBiH po uzetim kreditima na dan 30. 9. 2019. predstavljaju dominantan izvor u strukturi ukupne pasive leasing sektora u FBiH, s obzirom da čine 89,2% ukupne pasive. U usporedbi sa 31. 12. 2018., pozicija obveza po kreditima je veća za iznos od 45,9 milijuna KM ili 18,2%. Na zaduženja kod komercijalnih stranih i domaćih banaka, koje uglavnom pripadaju bankarskim grupama kojima pripadaju i leasing društva, odnosi se 54,2% ukupnih kreditnih

³⁰ usporedba bilančnih podataka za pet leasing društava koja posluju na dan 30. 9. 2019. sa sedam leasing društava koliko je poslovalo na dan 31. 12. 2018.

zaduženja, 25,2% se odnosi na direktna zaduženja kod osnivača i 20,6% na zaduženja od EIB, EBRD i CEDB. Kreditna sredstva od ovih banaka su po prirodi namjenska i uglavnom se odnose na razvoj srednjih i malih poduzeća, a osigurana su bankarskim garancijama izdanim od strane matičnih banaka ili njihovih holding kompanija.

Cjelokupan iznos obveza po uzetim kreditima se, promatrano prema ugovorenoj ročnosti, odnosi na dugoročne obveze po kreditima.

Ukupna ponderirana NKS koju leasing društva plaćaju na izvore sredstava u razdoblju od 1.1. do 30.9.2019. je iznosila 1,6% na godišnjoj razini (kamatna stopa izračunata na bazi prosječnog stanja uzetih kredita i kamatnog rashoda u promatranom razdoblju) i ista je u odnosu na razdoblje od 1.1. do 31.12.2018. veća za 0,2 postotna boda.

Ukupni kapital leasing sektora u FBiH na dan 30. 9. 2019. iznosio je 27,9 milijuna KM. U usporedbi sa 31. 12. 2018., navedena pozicija je smanjena za iznos od 8,8 milijuna KM ili 24,1%. Smanjenje ukupnog kapitala je uzrokovano činjenicom da je FBA tijekom 2019. godine oduzela dozvolu od dva leasing društva čiji su bilančni podaci bili iskazani u izvješćima na dan 31. 12. 2018. Pojedinačno promatrano, kod tri leasing društva je došlo do povećanja ukupnog kapitala u odnosu na 31. 12. 2018. u iznosu od 3,9 milijuna KM, dok je kod dva leasing društva došlo do smanjenja ukupnog kapitala u iznosu od 1,5 milijuna KM. Na dan 30. 9. 2019. jedno leasing društvo je iskazalo ukupan iznos kapitala manji od minimalnog iznosa propisanog odredbama ZoL-a. Prethodno navedeno je uzrokovano administrativnim poteškoćama u postupku prijenosa vlasničkih udjela s postojećeg na novog vlasnika leasing društva. Okončanje procesa dokapitalizacije ovoga društva se očekuje do kraja 2019. godine.

2.2.2.3. Aktiva i kvaliteta aktive

Prema izvještajnim podacima na razini leasing sektora u FBiH, rezerve za gubitke po financijskom leasingu na dan 30. 9. 2019. iskazane su u iznosu od 2,2 milijuna KM i veće su u odnosu na 31. 12. 2018. za iznos od 1,2 milijuna KM ili 141,6%. U strukturi potraživanja po financijskom leasingu na dan 30. 9. 2019. iskazano je ukupno 3,6 milijuna KM dospjelih neizmirenih potraživanja, koja su veća za iznos od 1,4 milijuna KM ili 61,6% u odnosu na 31. 12. 2018. Iskazani podaci ukazuju na pogoršanje kvalitete aktive leasing sektora, što je najvećim dijelom uzrokovano značajnim iznosom rezervi za gubitke i porastom dospjelih nenaplaćenih potraživanja od strane jednog leasing društva koje je na dan 30. 9. 2019. iskazalo rezerve za gubitke u iznosu od 1,4 milijuna KM, što predstavlja 63,7% od ukupno formiranih rezervi sektora leasinga.

U Prilogu 20. daje se detaljan pregled rezervi za financijski leasing.

U sljedećoj tablici dana je struktura formiranih rezervi za gubitke leasing sektora po kategorijama kašnjenja:

-u 000 KM-

<i>Tablica 44: Formirane rezerve leasing sektora za financijski leasing po kategorijama kašnjenja</i>			
Dani kašnjenja	Ukupne rezerve 31.12.2018.	Ukupne rezerve 30.9.2019.	Indeks
1	2	3	4=(3/2)
0-60	325	838	258
60-90	19	137	721
90-180	120	786	656
preko 180	427	406	95
preko 360	6	0	0
Ukupno	897	2.167	242

Promatrano po kategorijama kašnjenja dospjelih nenaplaćenih potraživanja, u usporedbi sa 31. 12. 2018., neznatno je smanjenje rezervi za gubitke u kategorijama kašnjenja od preko 180 dana, dok je značajno povećanje evidentirano u svim kategorijama kašnjenja do 180 dana.

Povećanje dospjelih nenaplaćenih potraživanja i povećanje rezervi za gubitke tijekom prva tri kvartala 2019. godine indicira promjene u kvaliteti portfelja potraživanja po financijskom leasingu, koje zahtijevaju unapređenje upravljanja kreditnim rizikom, pravovremeno prepoznavanje poteškoća u naplati potraživanja po financijskom leasingu i njihovog efikasnog prevladavanja.

Rezerve za zajmove na dan 30. 9. 2019. su iznosile 5,9 milijuna KM i iste su nepromijenjene u odnosu na razinu sa 31. 12. 2018., pri čemu se cjelokupan iznos formiranih rezervi za zajmove odnosi na jedno leasing društvo koje u svom portfelju ima značajan iznos potraživanja po ugovorima zajma od supsidijarnih osoba.

U Prilogu 21. daje se pregled rezervi za zajmove leasing društava.

Ukupan iznos otpisanih potraživanja po financijskom leasingu i zajmu na dan 30. 9. 2019. iznosi 18 milijuna KM i značajno je manji u odnosu na 31. 12. 2018. za 54,8 milijuna KM ili 75,2%. Navedeno smanjenje ukupnog iznosa otpisanih potraživanja je posljedica oduzimanja dozvole za obavljanje poslova leasinga dva leasing društva u 2019. godini, a koje su na dan 31. 12. 2018. iskazala ukupno 51,2 milijuna KM otpisanih potraživanja.

Tržišna vrijednost izuzetih predmeta leasinga, uslijed raskida leasing ugovora s korisnikom leasinga na dan 30. 9. 2019. na razini leasing sektora FBiH iznosi 1,0 milijun KM. Struktura izuzetih predmeta na razini leasing sektora iskazana je u sljedećoj tablici:

-u 000 KM -

Tablica 45: Izuzeti predmeti sektora leasinga

Vrsta predmeta leasinga	31.12.2018.		30.9.2019.	
	Broj jedinica	Procijenjena tržišna vrijednost predmeta leasinga	Broj jedinica	Procijenjena tržišna vrijednost predmeta leasinga
1	2	3	4	5
Putnička vozila	19	299	35	380
Vozila za obavljanje djelatnosti (terenska i putnička)	2	16	1	25
Strojevi i oprema	3	96	1	5
Nekretnine	6	931	3	563
Ostalo	0	0	0	0
Ukupno:	30	1.342	40	973

Od ukupno iskazanog iznosa procijenjene tržišne vrijednosti izuzetih predmeta leasing sektora u FBiH na dan 30. 9. 2019., na nekretnine se odnosi 57,8% (poslovni objekti) po kojima su leasing društva ušla u posjed iz razloga nepoštivanja ugovornih obveza od strane korisnika leasinga. Ukupan iznos navedene pozicije se odnosi na dva leasing društva. Broj izuzetih jedinica - predmeta leasinga je u promatranom razdoblju povećan (za 10 jedinica ili 33,3%), a njihova tržišna vrijednost je smanjena za ukupan iznos 0,4 milijuna KM ili 27,5% u odnosu na 31. 12. 2018.

Promatrano na razini leasing sustava FBiH na dan 30. 9. 2019. tržišna vrijednost izuzetih predmeta leasinga iznosi 8,8 milijuna KM i ista je smanjena za iznos od 0,9 milijuna KM ili 9,4% u odnosu na 31. 12. 2018. Od navedenog iznosa izuzetih predmeta leasinga, na predmete izuzete od strane banke koja obavlja poslove leasinga odnosi se iznos od 7,9 milijuna KM ili 89,0% ukupne tržišne vrijednosti izuzetih predmeta iskazanih na razini sustava leasinga.

Trenutna tržišna situacija i neadekvatni kriteriji odobravanja financiranja iz prethodnih godina uzrokuju otežanu prodaju ili novo financiranje preuzetih nekretnina putem financijskog ili operativnog leasinga, naročito ukoliko se uzme u obzir i činjenica da su preuzete nekretnine uglavnom poslovno-proizvodni objekti.

2.2.2.4. Profitabilnost

Prema izvještajnim podacima leasing društava, na razini sektora leasinga u FBiH u razdoblju od 1.1. do 30.9.2019. iskazana je neto-dobit u iznosu od 1,5 milijun KM i u odnosu na isto razdoblje 2018. godine smanjena je za iznos od 1,9 milijuna KM ili 56,1%. Na iskazano smanjenje neto dobiti u odnosu na isto razdoblje 2018. godine prvenstveno je utjecao porast ukupnih rashoda za iznos od 2,3 milijuna KM ili 11,1%, uz povećanje ukupnih prihoda za iznos od 0,4 milijuna KM ili 1,7%. Pojedinačno promatrano, tri leasing društva iskazala su pozitivan financijski rezultat u iznosu od 4,7 milijuna KM, dok su dva leasing društva iskazala negativan financijski rezultat u iznosu od 3,2 milijuna KM, od čega se na jedno društvo odnosi 2,2 milijuna KM ili 68,8% ukupno iskazanog negativnog financijskog rezultata. Značajno smanjenje financijskog rezultata leasing sektora je uzrokovano povećanim kamatnim rashodima uslijed većeg kreditnog zaduženja leasing društava, kao i povećanim iznosom rezervi za gubitke koji su iskazani na razini leasing sektora.

Zbirni račun dobiti i gubitka leasing društava u FBiH sa 30. 9. 2019. dan je u Prilogu 22. ove Informacije.

U sljedećoj tablici daje se usporedni pregled iskazanog financijskog rezultata na razini leasing sektora u FBiH:

- u 000 KM -

Opis	30.9.2017.		30.9.2018.		30.9.2019.	
	Iznos	Broj leasing društava	Iznos	Broj leasing društava	Iznos	Broj leasing društava
1	2	3	4	5	6	7
Gubitak	-863	3	-1.901	3	-3.224	2
Dobit	3.922	3	5.223	4	4.684	3
Ukupno	3.059	6	3.322	7	1.460	5

Ukupni prihodi leasing sektora u FBiH sa 30. 9. 2019. iznose 24,2 milijuna KM. Razina i struktura ukupnih prihoda s usporednim podacima za isto razdoblje prethodne dvije poslovne godine predstavljani su u sljedećoj tablici:

-u 000 KM-

Struktura ukupnih prihoda	30.9.2017.		30.9.2018.		30.9.2019.		Indeks 8=(4/2) 9=(6/4)	
	Iznos	% udjel	Iznos	% udjel	Iznos	% udjel		
1	2	3	4	5	6	7		
I. Prihod od kamata i slični prihodi								
Kamate po financijskom leasingu	7.509	31,4	6.799	28,6	8.740	36,1	91	129
Kamate na plasmane bankama	167	0,7	189	0,8	299	1,2	113	158
Ostali prihodi od kamate	2.111	8,8	1.201	5,0	1.184	4,9	57	99
Ukupno I.	9.787	41,0	8.189	34,4	10.223	42,2	84	125
II. Operativni prihodi								
Naknade za operativni najam	7.917	33,1	9.474	39,8	9.898	40,9	120	104
Naknada za izvršene usluge	4	0,0	1	0,0	969	4,0	25	n.a.
Ostali operativni prihodi	5.495	23,0	6.148	25,8	3.126	12,9	112	51
Ukupno II.	13.416	56,1	15.623	65,6	13.993	57,8	116	90
Prihod po osnovi otpuštanja rezervi za gubitke	694	0,0	0	0,0	0	0,0	n.a.	n.a.
Ukupni prihodi (I+II)	23.897	97,1	23.812	100,0	24.216	100,0	100	102

Kamatni prihodi leasing sektora FBiH u razdoblju od 1.1. do 30.9.2019. iznosili su 10,2 milijuna KM i isti su veći za 2,0 milijuna KM ili 24,8% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Najznačajnija pozicija prihoda od kamata su prihodi po osnovi kamata iz financijskog leasinga u ukupnom iznosu od 8,7 milijuna KM i isti su za 1,9 milijuna KM ili 28,6% veći u odnosu na isto razdoblje prethodne poslovne godine.

Operativni prihodi iznose 14,0 milijuna KM i u usporedbi s istim razdobljem prethodne godine smanjeni su za iznos od 1,6 milijuna KM ili 10,4% uslijed smanjenja naplate otpisanih potraživanja i smanjenja prihoda od prodaje leasing objekta. Zabilježen je porast prihoda po osnovi naknada za operativni najam za 14,7%.

Ukupni rashodi sa 30. 9. 2019. iznose 22,7 milijuna KM, a razina i struktura ukupnih rashoda s usporednim podacima u odnosu na isto razdoblje prethodne dvije poslovne godine predstavljeni su u sljedećoj tablici:

-u 000 KM-

<i>Tablica 48: Struktura ukupnih rashoda</i>								
Struktura ukupnih rashoda	30.9.2017.		30.9.2018.		30.9.2019.		Indeks	
	Iznos	% udjel	Iznos	% udjel	Iznos	% udjel	8(4/2)	9(6/4)
1	2	3	4	5	6	7	8(4/2)	9(6/4)
I. Rashod od kamata i slični rashodi								
Kamate na pozajmljena sredstva	2.489	11,9	2.325	11,3	3.162	13,9	93	136
Naknade za obradu kredita	68	0,3	68	0,3	75	0,3	100	110
Ostali rashod po kamati	3	0,0	3	0,0	9	0,0	n.a.	300
Ukupno I.	2.560	12,3	2.396	11,7	3.246	14,3	94	135
II. Operativni rashodi								
Troškovi plaća i doprinosa	3.814	18,3	4.891	23,9	3.955	17,4	128	81
Troškovi poslovnog prostora	6.541	31,4	7.412	36,2	7.217	31,7	113	97
Ostali troškovi	7.923	38,0	5.587	27,3	6.697	29,4	71	120
Ukupno II.	18.278	87,7	17.890	87,3	17.869	78,5	98	100
III. Troškovi rezervi	0	0,0	204	1,0	1.641	7,2	n.a.	n.a.
Porez na dobit	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0
Ukupni rashodi (I+II+III)	20.838	100,0	20.490	100,0	22.756	100,0	98	111

Rashodi po osnovi kamata za prva tri kvartala 2019. godine iznosili su 3,2 milijuna KM i veći su u odnosu na isto razdoblje prethodne poslovne godine za 0,9 milijuna KM ili 35,5%. Kamatni rashodi na uzete kredite zabilježili su rast za 0,8 milijuna KM ili 36,0%.

U promatranom razdoblju operativni rashodi su na približno istoj razini, pri čemu su u njihovoj strukturi smanjeni troškovi plaća i doprinosa, što je povezano sa smanjenjem broja zaposlenih u leasing sektoru, kao i troškovi poslovnog prostora, što je povezano sa smanjenjem broja leasing društava, dok su ostali troškovi zabilježili porast za 19,9%.

Najznačajnija promjena u strukturi ukupnih rashoda leasing sektora u FBiH u promatranom razdoblju odnosila se na povećanje troškova rezervi za gubitke u iznosu od 1,4 milijuna KM, što je osam puta više nego u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Navedeno povećanje povezano je s pokazateljima kvalitete aktive (povećanje rezervi za gubitke po financijskom leasingu i povećanje dospjelih neizmirenih potraživanja).

U promatranom razdoblju evidentan je rast neto kamatnih prihoda za iznos od 1,2 milijuna KM ili 20,4%.

2.2.2.5. Struktura plasmana prema predmetu i vrsti leasinga

Vrijednost novozaključenih ugovora financijskog i operativnog leasinga ostvarenih na razini leasing sustava u razdoblju od 1.1.do 30.9.2019. iznosila je 154,8 milijuna KM i veća je za 14,8 milijuna KM ili 10,6% u odnosu na isto razdoblje prethodne poslovne godine.

Broj novozaključenih leasing ugovora u istom razdoblju je iznosio 4.544, što je za 1.337 ugovora ili 41,7% više u odnosu na isto razdoblje prethodne godine.

Prosječna vrijednost ugovora na razini leasing sustava zaključenih u prva tri kvartala 2019. godine iznosila je 34,1 tisuću KM i ista je manja u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, kada je iznosila 43,7 tisuća KM.

Od ukupno ostvarene vrijednosti novozaključenih ugovora u prva tri kvartala 2019. godine, iznos od 132,5 milijuna KM ili 85,5% se odnosi na ugovore financijskog leasinga. U usporedbi s istim razdobljem prethodne poslovne godine i prethodnim razdobljima, evidentan je nastavak trenda porasta udjela ugovora operativnog leasinga u ukupnom volumenu novozaključenih ugovora.

U sljedećim tablicama prikazan je usporedni pregled ostvarenog obima novozaključenih ugovora u prva tri kvartala 2019. godine i u istom razdoblju prethodne poslovne godine, kao i usporedni pregled broja zaključenih ugovora u istom razdoblju.

-u 000 KM-

Tablica 49: Struktura iznosa financiranja leasing sustava

O p i s	30.9.2018.			30.9.2019.		
	Financijski leasing	Operativni leasing	Ukupno	Financijski leasing	Operativni leasing	Ukupno
1	2	3	4=(2+3)	5	6	7=(5+6)
Vozila	106.805	16.373	123.178	108.434	22.468	130.902
Oprema	16.792	0	16.792	24.050	0	24.050
Nekretnine	188	0	188	0	0	0
Ostalo	0	0	0	0	0	0
Ukupno	123.785	16.373	140.158	132.384	22.468	154.852

Tablica 50: Struktura zaključenih ugovora

O p i s	30.9.2018.			30.9.2019.		
	Financijski leasing	Operativni leasing	Ukupno	Financijski leasing	Operativni leasing	Ukupno
1	2	3	4=(2+3)	5	6	7=(5+6)
Vozila	2.569	502	3.071	3.362	942	4.304
Oprema	135	0	135	240	0	240
Nekretnine	1	0	1	0	0	0
Ostalo	0	0	0	0	0	0
Ukupno	2.705	502	3.207	3.602	942	4.544

Ukupan iznos novih financiranja u prva tri kvartala 2019. godine ostvarila su četiri tržišno aktivna leasing društva i jedna banka, koja se u značajnom opsegu bavi poslovima financijskog leasinga (pravni sljednik leasing društva koje se pripojilo istoj), dok je jedno leasing društvo obustavila zaključenje novih ugovora, izuzev sporadičnih slučajeva financiranja izuzetih predmeta leasinga.

U strukturi novih plasmana, prema vrsti korisnika leasinga, dominiraju plasmani prema pravnim osobama, koji čine 89,9% ukupnog iznosa financiranja u prva tri kvartala 2019. godine. Jedan od bitnih razloga je činjenica da je financiranje putem leasinga za fizičke osobe nepovoljnije u odnosu na kreditne plasmane zbog obveze plaćanja PDV-a na kamatu, što predstavlja dodatni trošak klijentima koji nisu PDV obveznici.

2.2.3. PREPORUKE ZA LEASING SEKTOR

FBA će u okviru propisanih nadležnosti za nadzor poslovanja leasing društava u FBiH nastaviti s planiranim aktivnostima koje će u narednom razdoblju biti usmjerene na sljedeće aspekte:

- nastavak kontinuiranog nadzora poslovanja leasing sektora, odnosno sustava u FBiH, putem izvješća i kontrola na licu mjesta;
- očuvanju kapitalne adekvatnosti leasing sustava u FBiH i jačanju internih procesa definiranja parametara zaštite kapitala u subjektima leasing sustava u FBiH;
- praćenju i ocjeni efikasnosti uspostavljenih sustava upravljanja rizicima u leasing sektoru, odnosno sustavu u FBiH i kvaliteta sveukupnog upravljanja;
- unapređenje suradnje sa UDLBiH, u smislu pružanja stručne pomoći u primjeni zakonske i podzakonske regulative za leasing društva, kao i suradnje s drugim nadzornim i kontrolnim institucijama, te sa CBBiH u pogledu strukture i kvalitete podataka koji se odnose na izloženosti po osnovi financijskog leasinga u CRK-u;
- podršku unapređenju poslovnog ambijenta za poslovanje leasing sektora u FBiH i dr.

U okviru nadležnosti za nadzor poslovanja leasing društava, FBA očekuje od subjekata leasing sustava u FBiH da unaprijede aktivnosti i mjere s primarnim ciljem zakonitog, stabilnog, efikasnog i transparentnog pružanja usluga financiranja putem leasinga, a koje su usmjerene na:

- usklađenost poslovanja s propisanim regulatornim zahtjevima;
- unapređenje sigurnog, stabilnog i održivog leasing poslovanja;
- kapitalno jačanje i definiranje parametara zaštite kapitala i kapitalnu adekvatnost, jačanje sustava unutarnjih kontrola i funkcije unutarnje revizije;
- unapređenje sustava upravljanja rizicima koji proizlaze iz leasing poslovanja i okruženja, pravovremeno identificiranje rizika i poduzimanja mjera na kontroli i ublažavanju tih rizika;
- osiguranje pouzdanosti i integriteta podataka i informacija koji se dostavljaju FBA, CBBiH i drugim nadzornim institucijama i organima, osiguranja točnosti, valjanosti i sveobuhvatnosti računovodstvenih i neračunovodstvenih evidencija, usklađenosti s poslovnim politikama, planovima programima rada, zakonskim i drugim propisima i aktima kao i zaštita imovine društva i preventivno djelovanje i sprječavanje prevara i pogrešaka;
- transparentno, razumljivo i potpuno informiranje korisnika o uslugama financijskog i operativnog leasinga koje pružaju i dr.

2.3. FAKTORING SEKTOR

2.3.1. Karakteristike faktoring sektora u FBiH

Sukladno odredbama ZoF-a, poslove faktoringa u FBiH može obavljati gospodarsko društvo organizirano kao dioničko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću sa sjedištem u FBiH, koje mora imati odobrenje FBA, i banka čije je poslovanje uređeno po propisima koji reguliraju poslovanje banaka u FBiH, na koje se primjenjuju relevantna poglavlja ZoF-a.

FBA, sukladno nadležnostima za nadzor propisanim odredbama ZoA, obavlja nadzor nad poslovanjem društava za faktoring, s ciljem provjere zakonitosti, procjene sigurnosti i stabilnosti poslovanja društava za faktoring u skladu s odredbama ZoF-a, a radi zaštite interesa klijenata i javnog interesa, doprinosi stabilnosti financijskog sustava, te uspostavljanju i očuvanju povjerenja u tržište faktoringa u FBiH. Sukladno propisanim nadležnostima za nadzor poslovanja SBS-a u FBiH, FBA obavlja i nadzor nad obavljanjem faktoring poslovanja u bankama u FBiH. Ukoliko u

obavljanju nadzora utvrdi nezakonitosti i nepravilnosti u faktoring poslovanju, FBA nalaže provođenje odgovarajućih mjera i aktivnosti na otklanjanju istih.

Factoring sustav sa 30. 9. 2019. čine jedno registrirano društvo za faktoring sa dozvolom FBA za obavljanje poslova faktoringa, koje je započelo s radom u prvom kvartalu 2018. godine (factoring sektor) i četiri komercijalne banke, od kojih su tri članice međunarodnih bankarskih grupa sa sjedištem u zemljama članicama EU i jedna u pretežno domaćem vlasništvu.

Skupština društva za faktoring je krajem lipnja 2019. godine donijela odluku o brisanju djelatnosti obavljanja faktoring poslova. Društvo je početkom srpnja 2019. godine podnijelo zahtjev FBA za ukidanje odobrenja za obavljanje poslova faktoringa. U postupku je rješavanje zahtjeva Društva u skladu sa zakonskim propisima i podzakonskim aktima FBA.

U Prilogu 23. dani su osnovni podaci o Društvu i pregled vlasničke strukture sa stanjem na dan 30. 9. 2019. Prema izvještajnim podacima sa 30. 9. 2019. ukupna bilančna suma Društva iznosila je 0,6 milijuna KM, pri čemu najveću stavku čine novac i novčani ekvivalenti u iznosu od 0,4 milijuna KM ili 65,5% ukupne aktive Društva. Ukupne obveze Društva iznose 0,1 milijun KM i u cijelosti se odnose na ostale kratkoročne i dugoročne obveze. Društvo je u razdoblju od 1.1.-30.9.2019. iskazalo gubitak u iznosu od 0,3 milijuna KM.

Na razini faktoring sustava FBiH, ukupan volumen otkupljenih novčanih tražbina u razdoblju od 1.1. do 30.9.2019. iznosi 139,1 milijun KM, od čega se iznos od 138,5 milijuna KM ili 99,5% odnosi na banke, a 0,7 milijuna KM ili 0,5% na Društvo. Pružatelji usluga faktoringa u promatranom razdoblju nisu obavljali poslove otkupa novčanih tražbina u inozemnom faktoringu, niti poslove srodne faktoringu.

2.3.2. Opseg, struktura i trend faktoring poslovanja u FBiH

Ukupan broj zaključenih ugovora o faktoringu na razini faktoring sustava u razdoblju od 1.1. do 30.9.2019. iznosio je 244, koji su se odnosili isključivo na domaći faktoring, od čega je 237 ugovora ili 97,1% zaključeno s pravom regresa tj. s pravom faktora da u slučaju nemogućnosti naplate tražbina od kupca zahtijeva, na dan dospelosti tražbina, namirenje od prodavaoca tražbina i na taj način se obešteti za plaćeni predujam, kamatu na predujam, kao i naknadu faktoru, dok se sedam zaključenih ugovora ili 2,9% odnose na faktoring bez prava regresa. Uspoređujući izvještajne podatke s istim razdobljem prethodne godine, vidljivo je da je broj zaključenih ugovora o faktoringu povećan za 15 ugovora ili 6,6%.

Ukupan otkupljeni nominalni iznos novčanih tražbina na razini faktoring sustava FBiH u razdoblju 1.1.-30.9.2019. je 139,1 milijun KM, što je u odnosu na isto razdoblje 2018. godine povećanje za iznos od 47,1 milijun KM ili 51,2%. Struktura otkupljenog nominalnog iznosa novčanih tražbina na razini faktoring sustava FBiH prema vrsti faktoringa i domicilnosti, s usporednim podacima i trendom u naznačenim razdobljima, prikazana je u sljedećoj tablici:

Tablica 51: Nominalni iznos otkupljenih novčanih tražbina na razini faktoring sustava FBiH, prema vrsti faktoringa i domicilnosti

Vrsta faktoringa/ domicilnost	Volumen otkupljenih novčanih tražbina												Indeks (12:10) 100
	Društva za faktoring				Banke				Ukupno				
	1.1. - 30.9.2018.		1.1. - 30.9.2019.		1.1. - 30.9.2018.		1.1. - 30.9.2019.		1.1. - 30.9.2018.		1.1. - 30.9.2019.		
	Iznos	Udjel (u %)	Iznos	Udjel (u %)	Iznos	Udjel (u %)	Iznos	Udjel (u %)	Iznos	Udjel (u %)	Iznos	Udjel (u %)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Faktoring s pravom regresa	0	0	0	0	42.281	45,9	63.383	45,8	42.281	45,9	63.383	45,5	150
Faktoring bez prava regresa	0	0	659	100	49.745	54,1	73.039	52,7	49.745	54,1	73.698	53,0	158
Obrnuti (dobavljački) faktoring	0	0	0	0	0	0	2.057	1,5	0	0	2.057	1,5	0
Ukupno	0	0	659	100	92.026	100	138.479	100	92.026	100	139.138	100	151
Domaći faktoring	0	0	659	100	92.026	100	138.479	100	92.026	100	139.138	100	151
Inozemni faktoring	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno	0	0	659	100	92.026	100	138.479	100	92.026	100	139.138	100	151

Promjena u strukturi otkupljenih novčanih tražbina u promatranom razdoblju se odnosila na udjel obrnutog (dobavljačkog) faktoringa, koji ranije nije bio zastupljen, uz smanjenja udjela faktoringa bez prava regresa i povećanje udjela faktoringa s pravom regresa. Struktura prema domicilnosti ostala je nepromijenjena.

Prema ugovorenom dospelju, najveći udjel u ukupnom volumenu (iznosu) otkupljenih novčanih tražbina u trećem kvartalu 2019. godine od 61,8% imaju otkupljena novčana potraživanja ugovorene ročnosti od 91 do 180 dana, slijedi udjel od 23,4% ugovorene ročnosti do 60 dana, 13,6% ugovorene ročnosti od 61 do 90 dana i preostalih 1,2% ugovorene ročnosti preko 180 dana. Nije bilo značajnijih promjena u ročnoj strukturi u odnosu na isto razdoblje 2018. godine.

Prema sektorskoj strukturi kupca kod regresnog prava, najveći udjel imaju privatna poduzeća i društva, s obzirom na vrijednost (volumen) otkupljenih tražbina koja u razdoblju 1.1.-30.9.2019. iznosi 79,4 milijuna KM, što čini 57,0% ukupne vrijednosti (volumena) na razini faktoring sustava FBiH. Slijedi udjel javnih poduzeća, koji iznosi 55,9 milijuna KM ili 40,2% ukupne vrijednosti (volumena) na razini faktoring sustava FBiH, te ostalih u iznosu od 1,8 milijuna KM, što čini 1,3% ukupne vrijednosti (volumena) na razini faktoring sustava FBiH.

Preostali iznos vrijednosti (volumena) na razini faktoring sustava FBiH se, prema sektorskoj strukturi dobavljača kod obrnutog (dobavljačkog) faktoringa, odnosi na privatna poduzeća i društva, s obzirom da vrijednost (volumen) isplaćenih kupčevih dugovanja prema dobavljačima u prva tri kvartala 2019. godine iznosi 2,0 milijuna, što čini 1,5% ukupne vrijednosti (volumena) na razini faktoring sustava FBiH. Navedeni iznos se odnosi na uslugu obrnutog (dobavljačkog) faktoringa koju je u prva tri kvartala 2019. godine pružala jedna banka, te je po toj osnovi izvršeno plaćanje kupčevih obveza prema dobavljačima. Prema domicilnosti, navedeni iznos se u cijelosti odnosi na domaći faktoring, s ugovorenim dospeljem do 60 dana.

Ukupno isplaćeni predumjovi dobavljačima u segmentu privatna poduzeća i društva (prodavatelji tražbine) iznose 133,6 milijuna KM, od čega se iznos od 73,6 milijuna KM ili 55,1% odnosi na faktoring bez prava regresa, a iznos od 60,0 milijuna KM ili 44,9% na faktoring s pravom regresa. Po osnovi otkupljenih novčanih tražbina na dan 30. 9. 2019., banke su potraživale ukupno 36,9 milijuna KM, u cijelosti u domaćem faktoringu, od čega se iznos od 19,8 milijuna KM ili 53,9%

odnosi na faktoring s pravom regresa, 16,6 milijuna KM ili 45,0% na faktoring bez prava regresa i 0,4 milijuna KM ili 1,1% na obrnuti (dobavljački) faktoring. Struktura navedenog iznosa otkupljenih tražbina prema ugovorenim dospeljima je sljedeća: s ugovorenim dospeljem do 60 dana - 10,6%, od 61 do 90 dana - 18,5%, od 91 do 180 dana - 66,4% i preko 180 dana - 4,6%.

Ukupni prihodi pružatelja usluga faktoringa u FBiH za razdoblje 1.1.-30.9.2019. iznose 1,7 milijun KM, od čega ostvareni prihodi banaka čine 98,2% ukupno iskazanog prihoda faktoring sustava u FBiH. U strukturi iskazanih ukupnih prihoda, na faktoring s pravom regresa odnosi se 44,1% (prihodi od kamata, naknada za faktoring i administrativnih naknada), 55,1% na ugovoreni faktoring bez prava regresa i 0,8% na obrnuti (dobavljački) faktoring.

2.3.3. PREPORUKE ZA FAKTORING SEKTOR

Factoring poslovanje se i u trećem kvartalu 2019. godine odvijalo isključivo kroz obavljanje funkcije financiranja. Nije zabilježeno obavljanje usluge osiguranja naplate i upravljanja tražbinama, niti obavljanje poslova srodnih faktoringu, što potvrđuje da je ova djelatnost i dalje u počecima razvoja na tržištu FBiH unutar zakonodavnih i institucionalnih okvira definiranih ZoF-om i podzakonskim aktima FBA kojima se detaljnije uređuje faktoring poslovanje.

S obzirom da je potreba za kratkoročnim financiranjem i upravljanjem novčanim tražbinama, kao i osiguranjem naplate potraživanja sve značajnije izražena u realnom sektoru, u narednom se razdoblju može očekivati da će, kao jedan od pouzdanih alata za rješavanje problema likvidnosti u FBiH, svakako biti i korištenje faktoringa kao efikasnog instrumenta za ubrzanje novčanih tokova u znatno većem volumenu nego do sada.

Kako bi se efikasnije otklanjali problemi likvidnosti, a time i opseg kratkoročnog financiranja tekućeg poslovanja malih i srednjih poduzeća podigao na višu razinu, u narednom razdoblju će biti neophodno značajnije afirmiranje faktoringa, kao instrumenta ne samo financiranja, nego i upravljanja novčanim tokovima, kako od strane pružatelja usluga, tako i od ostalih sudionika na financijskom tržištu FBiH.

U okviru propisanih nadležnosti FBA se, u nadzoru obavljanja poslova faktoringa, rukovodi načelima transparentnosti, izgradnje povjerenja pružatelja usluga faktoringa, s ciljem obavljanja faktoring poslovanja na razini FBiH sukladno propisima i doprinosi očuvanju financijske stabilnosti u BiH.

ZAKLJUČAK

S ciljem očuvanja i jačanja stabilnosti bankovnog sustava i zaštite deponenata, te zakonitog, sigurnog i kvalitetnog poslovanja svih SBS u FBiH za čiji nadzor je nadležna, FBA kontinuirano nadzire poslovanje istih, izvršavajući planirane aktivnosti i poduzimajući mjere sukladno zakonskim ovlastima, te donosi opće i pojedinačne akte kojima se uređuje rad SBS, u skladu sa zakonskim propisima, bazelskim načelima i standardima za efikasnu superviziju banaka i primjenjivim direktivama EU zasnovanim na tim načelima i standardima.

Sa 30. 9. 2019. nastavljene su pozitivni trendovi u poslovanju bankarskog sektora, koji se ogledaju u rastu aktive, kredita, novčanih sredstava i depozita, kao i poboljšanju profitabilnosti bankarskog sektora u odnosu na isto razdoblje 2018. godine. Prisutan je nastavak rasta kreditiranja privatnih poduzeća, stanovništva, nebankarskih financijskih institucija i ostalih sektora, dok je smanjeno kreditiranje vladinih institucija, bankarskih institucija i javnih poduzeća. Udjel NPL-ova, kao ključnog pokazatelja kvalitete kredita i dalje zadržava trend smanjenja. Nastavljen je rast ukupnih depozita i štednih depozita, koji predstavljaju najznačajniji i najveći segment depozitnog i financijskog potencijala banaka. Na pokazatelje profitabilnosti najznačajnije utječu pokazatelji kvalitete aktive i efikasnost u upravljanju operativnim prihodima i rashodima. Na temelju iskazanih osnovnih pokazatelja poslovanja bankarskog sektora FBiH sa 30. 9. 2019., može se zaključiti da je isti stabilan, adekvatno kapitaliziran, likvidan i profitabilan. Od ključnog je značaja kvaliteta sveukupnog sustava upravljanja u bankama, adekvatno i efikasno funkcioniranje sustava upravljanja rizicima, adekvatno kapitalno pokrivanje rizika u poslovanju kroz ispunjenje propisanih zahtjeva za izračun regulatornog kapitala, kao i zahtjeva u okviru ICAAP-a i ILAAP-a, te planova oporavka. Od banaka se očekuje oprezno planiranje i upravljanje rizicima kojima su izložene ili bi mogle biti izložene u poslovanju. U vezi s postojećim i očekivanim promjenama na financijskom tržištu naročitu pažnju treba posvetiti rizicima povezanim s razinom i trendovima kamatnih stopa i efektima mogućih promjena u budućnosti, rizicima poslovnih modela, rizicima usklađenosti s propisima, kao i identifikaciji rizika u nastajanju, s ciljem preventivnog djelovanja.

Analizirajući izvještajne podatke MKO u FBiH sa 30. 9. 2019. i usporedne trendove pokazatelja poslovanja, može se zaključiti da poslovanje mikrokreditnog sektora u FBiH karakterizira rast ukupne aktive, mikrokreditnog portfelja, broja zaposlenih i ukupnog kapitala. Nastavljeno je poslovanje s pozitivnim financijskim rezultatom, uz održavanje propisanih ograničenja u poslovanja.

Na razini leasing sustava u FBiH sa 30. 9. 2019. iskazano je povećanje opsega poslovanja u odnosu na 31. 12. 2018. promatrano prema broju i vrijednosti novozaključenih ugovora i rastu portfelja neto potraživanja po osnovi financijskog leasinga. Pokazatelji kvalitete aktive, kapitaliziranosti i profitabilnosti upućuju na potrebna unapređenja sustava upravljanja rizicima kako bi se osiguralo stabilno i održivo poslovanje leasing sektora u FBiH.

Pokazatelji poslovanja faktoring sustava u FBiH sa 30. 9. 2019. ukazuju da je ova djelatnost i dalje u počecima razvoja na tržištu FBiH unutar zakonodavnih i institucionalnih okvira definiranih ZoF-om i podzakonskim aktima FBA kojima se detaljnije uređuje faktoring poslovanje.

Broj: U.O.-38-02/19
Sarajevo, 27. prosinca 2019.

PRILOZI ZA BANKARSKI SEKTOR

Prilog 1 – Osnovni podaci o bankama u FBiH na dan 30. 9. 2019.

R. br.	Banka	Web adresa	Broj zaposlenih	Predsjednik uprave
1.	ADDIKO BANK dd - SARAJEVO	www.addiko.ba	398	Sanela Pašić
2.	ASA BANKA dd - SARAJEVO	www.asabanka.ba	224	Samir Mustafić
3.	BOSNA BANK INTERNATIONAL dd - SARAJEVO	www.bbi.ba	460	Amer Bukvić
4.	INTESA SANPAOLO BANKA dd BOSNA I HERCEGOVINA	www.intesasanpaolobanka.ba	563	Almir Krkalić
5.	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA dd V.KLADUŠA	www.kib-banka.com.ba	78	Hasan Porčić
6.	NLB BANKA dd - SARAJEVO	www.nlb.ba	449	Lidija Žigić
7.	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO dd – SARAJEVO	www.pbs.ba	165	Hamid Pršeš
8.*	PROCREDIT BANK dd – SARAJEVO	www.procreditbank.ba	139	Edin Hrnjica
9.	RAIFFEISEN BANK dd BiH – SARAJEVO	www.raiffeisenbank.ba	1.382	Karlheinz Dobnigg
10.	SBERBANK BH dd - SARAJEVO	www.sberbank.ba	444	Jasmin Spahić
11.	SPARKASSE BANK dd BOSNA I HERCEGOVINA- SARAJEVO	www.sparkasse.ba	526	Sanel Kusturica
12.	UNICREDIT BANK dd - MOSTAR	www.unicreditbank.ba	1.245	Dalibor Ćubela
13.	UNION BANKA dd - SARAJEVO	www.unionbank.ba	194	Vedran Hadžiahmetović
14.	VAKUFСКА BANKA dd - SARAJEVO	www.vakuba.ba	170	Denis Čivgin
15.	ZIRAATBANK BH dd - SARAJEVO	www.ziraatbosnia.com	308	Yusuf Dilaver
UKUPNO			6.745	

*dana 8. 11. 2019. FBA je izdala Rješenje za novog predsjednika uprave Amira Salkanovića

Prilog 2 – Bilanca stanja banaka u FBiH po shemi FBA (aktivna podbilanca)

-u 000 KM-

R. br.	Opis	31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks
1	2	3	4	5	6	7=5/3
	AKTIVA	Iznos	% u ukupnoj aktivi	Iznos	% u ukupnoj aktivi	
1.	Novčana sredstva i računi depozita kod depozitnih	6.591.117	29,8%	7.602.038	32,0%	115
	1.a. Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	2.975.624	13,4%	3.165.779	13,3%	106
	1.b. Kamatonosni računi depozita	3.615.493	16,4%	4.436.259	18,7%	123
2.	Vrijednosni papiri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak i po fer vrijednosti u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti	1.150.050	5,2%	1.233.841	5,2%	107
3.	Plasmani drugim bankama	270.604	1,2%	128.252	0,5%	48
4.	Kreditni, potraživanja po poslovima leasinga i dospjela potraživanja	14.325.634	64,8%	14.906.519	62,8%	104
	4.a. Krediti	13.211.045	59,8%	13.837.397	58,3%	105
	4.b. Potraživanja po poslovima leasinga	92.282	0,4%	71.315	0,3%	77
	4.c. Dospjela potraživanja po kreditima i poslovima leasinga	1.022.307	4,6%	997.807	4,2%	98
5.	Vrijednosni papiri po amortiziranom trošku	154.576	0,7%	158.899	0,7%	103
6.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	477.533	2,2%	537.934	2,3%	113
7.	Ostale nekretnine	54.234	0,2%	56.064	0,2%	103
8.	Investicije u ovisna i pridružena društva	12.065	0,1%	15.944	0,1%	132
9.	Ostala aktiva	328.491	1,5%	330.762	1,4%	101
10.	MINUS: Ispravke vrijednosti	1.270.169	5,7%	1.228.353	5,2%	97
	10.a. Ispravke vrijednosti za stavke pozicije 4. Aktive	1.190.760	5,4%	1.152.636	4,9%	97
	10.b. Ispravke vrijednosti pozicije Aktive osim pozicije 4. Aktive	79.409	0,3%	75.717	0,3%	95
11.	UKUPNA AKTIVA	22.094.135	100%	23.741.900	100%	107
	OBVEZE					
12.	Depoziti	17.604.487	79,7%	18.965.184	79,9%	108
	12.a. Kamatonosni depoziti	12.429.484	56,3%	13.784.243	58,1%	111
	12.b. Nekamatonosni depoziti	5.175.003	23,4%	5.180.941	21,8%	100
13.	Uzete pozajmice - dospjele obveze	150	0,0%	150	0,0%	100
	13.a. Stanje dospjelih, a neisplaćenih obveza	0	0,0%	0	0,0%	-
	13.b. Stanje neizmirenih-pozvanih za plaćanje izvanbilančnih obveza	150	0,0%	150	0,0%	100
14.	Uzete pozajmice od drugih banaka	0	0,0%	0	0,0%	-
15.	Obveze prema vladi	0	0,0%	0	0,0%	-
16.	Obveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	862.931	3,9%	797.155	3,4%	92
	16.a. s preostalim rokom dospijeca do jedne godine	178.386	0,8%	188.511	0,8%	106
	16.b. s preostalim rokom dospijeca preko jedne godine	684.545	3,1%	608.644	2,6%	89
17.	Subordinirani dugovi i subordinirane obveznice	124.181	0,6%	203.723	0,9%	164
18.	Ostale obveze	531.300	2,4%	616.559	2,5%	116
19.	UKUPNE OBVEZE	19.123.049	86,6%	20.582.771	86,7%	108
	KAPITAL					
20.	Trajne prioritetne dionice	8.828	0,0%	365	0,0%	4
21.	Obične dionice	1.290.872	5,8%	1.299.335	5,5%	101
22.	Emisioni ažio	137.290	0,6%	137.290	0,6%	100
	22.a. na trajne prioritetne dionice	88	0,0%	88	0,0%	100
	22.b. na obične dionice	137.202	0,6%	137.202	0,6%	100
23.	Neraspodijeljena dobit i rezerve kapitala	1.096.380	5,0%	1.329.051	5,6%	121
24.	Tečajne razlike	0	0,0%	0	0,0%	-
25.	Ostali kapital	256.236	1,2%	250.924	1,0%	98
26.	Rezerve za kreditne gubitke formirane iz dobiti	181.480	0,8%	142.164	0,6%	78
27.	UKUPAN KAPITAL: (20. do 25.)	2.971.086	13,4%	3.159.129	13,3%	106
28.	UKUPNE OBVEZE I KAPITAL: (19. + 27.)	22.094.135	100%	23.741.900	100%	107
	PASIVNA I NEUTRALNA PODBILANCA	707.503		715.642		101
	UKUPNO	22.801.638		24.457.542		107

Prilog 3 – Pregled aktive, kredita, depozita i financijskog rezultata banaka u FBiH – 30. 9. 2019.

-u 000 KM-

R. br.	Banka	Aktiva		Kredit		Depoziti		Financijski rezultat
		Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos
1.	ADDIKO BANK d.d. - SARAJEVO	947.945	4,0%	614.829	4,1%	702.107	3,7%	7.321
2.	ASA BANKA d.d. - SARAJEVO	522.293	2,2%	358.706	2,4%	441.849	2,3%	4.011
3.	BOSNA BANK INTERNATIONAL d.d. - SARAJEVO	1.199.483	5,1%	784.159	5,3%	922.143	4,9%	7.819
4.	INTESA SANPAOLO BANKA d.d. BOSNA I HERCEGOVINA	2.270.283	9,6%	1.621.631	10,9%	1.748.494	9,2%	30.460
5.	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA d.d. V.KLADUŠA	102.114	0,4%	54.420	0,4%	70.101	0,4%	942
6.	NLB BANKA d.d. - SARAJEVO	1.252.763	5,3%	834.005	5,6%	1.017.442	5,4%	17.682
7.	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO d.d. - SARAJEVO	496.916	2,1%	298.628	2,0%	395.323	2,1%	2.052
8.	PROCREDIT BANK d.d. - SARAJEVO	528.190	2,2%	404.931	2,7%	255.365	1,3%	-647
9.	RAIFFEISEN BANK d.d. BiH - SARAJEVO	4.698.107	19,8%	2.699.797	18,1%	3.869.398	20,4%	56.499
10.	SBERBANK BH d.d. - SARAJEVO	1.517.222	6,4%	1.026.858	6,9%	1.267.513	6,7%	9.143
11.	SPARKASSE BANK d.d. BOSNA I HERCEGOVINA- SARAJEVO	1.615.100	6,8%	1.106.118	7,4%	1.307.763	6,9%	17.398
12.	UNICREDIT BANK d.d. - MOSTAR	6.414.600	27,0%	3.903.191	26,2%	5.283.578	27,9%	94.784
13.	UNION BANKA d.d. - SARAJEVO	843.852	3,5%	253.212	1,7%	745.803	3,9%	1.478
14.	VAKUFKA BANKA d.d. - SARAJEVO	315.877	1,3%	206.497	1,3%	273.676	1,4%	572
15.	ZIRAATBANK BH d.d.- SARAJEVO	1.017.155	4,3%	739.537	5,0%	664.629	3,5%	1.410
	UKUPNO	23.741.900	100%	14.906.519	100%	18.965.184	100%	250.924

Prilog 4 – Klasifikacija aktive bilance banaka u FBiH – 30. 9. 2019.

– KLASIFIKACIJA STAVKI AKTIVE BILANCE –

-u 000 KM-

R. br.	Stavke aktive bilance	Klasifikacija					Ukupno
		A	B	C	D	E	
1.	Kratkoročni krediti	2.689.629	179.812	5.951	414	796	2.876.602
2.	Dugoročni krediti	10.158.882	529.902	111.827	74.031	10.113	10.884.755
3.	Ostali plasmani	421.603	624	20	156	2.280	424.683
4.	Obračunata kamata i naknada	42.118	3.340	2.196	3.746	41.111	92.511
5.	Dospjela potraživanja	38.400	22.757	13.356	243.741	650.638	968.892
6.	Potraživanja po plaćenim garancijama	0	0	0	451	28.462	28.913
7.	Ostala bilančna aktiva koja se klasificira	881.960	3.164	537	885	45.185	931.731
8.	UKUPNA BILANČNA AKTIVA KOJA SE KLASIFICIRA (zbroj pozicija od 1. do 7. - osnovica za obračun regulatornih rezervi za kreditne gubitke)	14.232.592	739.599	133.887	323.424	778.585	16.208.087
9.	OBRAČUNATE REGULATORNE REZERVE ZA KREDITNE GUBITKE PO BILANČNOJ AKTIVI	280.567	64.298	38.638	189.065	778.585	1.351.153
10.	ISPRAVAK VRIJEDNOSTI BILANČNE AKTIVE	222.528	64.218	75.450	184.755	675.535	1.222.486
11.	POTREBNE REGULATORNE REZERVE IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO BILANČNOJ AKTIVI	164.700	37.524	3.909	40.034	102.691	348.858
12.	FORMIRANE REGULATORNE REZERVE IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO BILANČNOJ AKTIVI	66.942	23.208	2.101	5.413	14.185	111.849
13.	NEDOSTAJUĆI IZNOS REGULATORNIH REZERV IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO BILANČNOJ AKTIVI						251.485
14.	BILANČNA AKTIVA KOJA SE NE KLASIFICIRA (bruto knjigovodstvena vrijednost)						8.762.167
15.	UKUPNA BILANČNA AKTIVA (bruto knjigovodstvena vrijednost)						24.970.254

PREGLED AKTIVE BILANCE KOJA SE NE KLASIFICIRA I IZNOSA PLASMANA OSIGURANIH NOVČANIM DEPOZITOM

14.a	Gotovina u blagajni i trezoru i novčana sredstva na računu kod Centralne banke BiH, zlato i drugi plemeniti metali	5.187.269
14.b	Sredstva po viđenju i oročena sredstva do mjesec dana na računima kod banaka s utvrđenim investicijskim rejtingom	2.263.460
14.c	Materijalna i nematerijalna imovina	564.730
14.d	Stečena finansijska i materijalna aktiva u procesu naplate potraživanja tijekom godinu dana od dana stjecanja	4.588
14.e	Vlastite (trezorske) dionice	0
14.f	Potraživanja za više uplaćene porezne obveze	25.090
14.g	Vrijednosni papiri namijenjeni trgovanju	11.844
14.h	Potraživanja od Vlade BiH, Vlade Federacije BiH i Vlade RS, vrijednosni papiri emitirani od strane Vlade BiH, Vlade Federacije BiH i Vlade RS i potraživanja osigurana njihovim bezuvjetnim garancijama plativim na prvi poziv	705.186
	UKUPNO pozicija 14	8.762.167
8a.	Iznos plasmana osiguranih novčanim depozitima	204.329

Prilog 4a – Klasifikacija aktive izvanbilančnih rizičnih stavki banaka u FBiH – 30. 9. 2019.

– KLASIFIKACIJA IZVANBILANČNIH STAVKI –

-u 000 KM-

R. br.	Izvanbilančne stavke	Klasifikacija					Ukupno
		A	B	C	D	E	
1.	Plative garancije	379.570	47.049	748	0	0	427.367
2.	Činidbene garancije	738.142	69.325	1.322	4.892	79	813.760
3.	Nepokriveni akreditivi	36.236	1.997	0	0	0	38.233
4.	Neopozivo odobreni a neiskorišteni krediti	2.011.549	82.902	357	51	146	2.095.005
5.	Ostale potencijalne obveze banke	13.845	419	406	143	76	14.889
6.	UKUPNE IZVANBILANČNE STAVKE KOJE SE KLASIFICIRAJU (zbroy pozicija od 1. do 5. - osnovica za obračun regulatornih rezervi za kreditne gubitke	3.179.342	201.692	2.833	5.086	301	3.389.254
7.	OBRAČUNATE REGULATORNE REZERVE ZA KREDITNE GUBITKE PO IZVANBILANČNIM STAVKAMA	62.694	13.132	683	3.049	301	79.859
8.	REZERVIRANJA PO GUBICIMA ZA IZVANBILANČNE STAVKE	32.870	2.656	1.836	4.924	211	42.497
9.	POTREBNE REGULATORNE REZERVE IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO IZVANBILANČNIM STAVKAMA	41.118	11.533	58	40	91	52.840
10.	FORMIRANE REGULATORNE REZERVE IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO IZVANBIL. STAVKAMA	21.455	8.829	25	4	2	30.315
11.	NEDOSTAJUĆI IZNOS REGULATORNIH REZERV IZ DOBITI ZA PROCIJENJENE GUBITKE PO IZVANBILANČNIM STAVKAMA						22.525
12.	IZVANBILANČNE STAVKE KOJE SE NE KLASIFICIRAJU						707.648
13.	UKUPNE IZVANBILANČNE STAVKE						4.096.902
6a.	Iznos potencijalnih obveza osiguranih novčanim depozitom						44.607
6b.	Iznos odobrenih a neiskorištenih kredita s klauzulom o bezuvjetnom otkazivanju						668.214

Prilog 5 – Račun dobiti i gubitka banaka u FBiH po shemi FBA – 30. 9. 2019.

-u 000 KM-

R. br.	Opis	30.9.2018.	%	30.9.2019.	%	Indeks
1	2	3	4	5	6	7=5/3
1.	PRIHODI I RASHODI PO KAMATAMA	Iznos	%	Iznos	%	
a)	Prihodi od kamata i slični prihodi					
1)	Kamatonosni računi depozita kod depozitnih institucija	3.183	0,4	4.075	0,5	128
2)	Plasmani drugim bankama	1.379	0,2	3.160	0,4	229
3)	Kreditni i poslovi leasinga	493.134	62,8	486.425	60,6	99
4)	Vrijednosni papiri koji se drže do dospjeća	2.510	0,3	3.234	0,4	129
5)	Vlasnički vrijednosni papiri	0	0,0	0	0,0	0
6)	Potraživanja po plaćenim izvanbilančnim obvezama	1	0,0	1	0,4	100
7)	Ostali prihodi od kamata i slični prihodi	54.767	7,0	52.393	6,5	95,7
8)	UKUPNI PRIHODI OD KAMATA I SLIČNI PRIHODI	554.974	70,7	549.288	68,4	99
b)	Rashodi po kamatama i slični rashodi					
1)	Depoziti	79.870	10,2	70.777	8,8	89
2)	Uzete pozajmice od drugih banaka	0	0,0	0	0,0	0
3)	Uzete pozajmice - dospjele obveze	0	0,0	0	0,0	0
4)	Obveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	6.835	0,9	6.878	0,9	101
5)	Subordinirani dugovi i subordinirane obveznice	5.859	0,7	5.581	0,7	95
6)	Ostali rashodi po kamatama i slični rashodi	6.174	0,8	12.686	1,5	205
7)	UKUPNI RASHODI PO KAMATAMA I SLIČNI RASHODI	98.738	12,6	95.922	11,9	97
c)	NETO KAMATA I SLIČNI PRIHODI	456.236	58,1	453.366	56,5	99
2.	OPERATIVNI PRIHODI					
a)	Prihodi iz poslovanja s devizama	45.651	5,8	47.758	5,9	105
b)	Naknade po kreditima	8.063	1,0	7.928	1,0	98
c)	Naknade po izvanbilančnim poslovima	16.549	2,1	16.961	2,1	102
d)	Naknade za izvršene usluge	218.336	27,8	239.957	29,9	110
e)	Prihod iz poslova trgovanja	306	0,0	1.319	0,2	431
f)	Ostali operativni prihodi	40.577	5,2	35.673	4,4	88
g)	UKUPNI OPERATIVNI PRIHODI a) do f)	329.482	41,9	349.596	43,5	106
	UKUPAN PRIHOD (1c + 2g)	785.718	100	802.962	100	102
3.	NEKAMATNI RASHODI					
a)	Poslovni i direktni rashodi					
1)	Trošk. ispr. vrijed. riz. aktive, rezerviranja za potenc. obveze i ost. vrijed. usklađenja	63.377	8,1	58.147	7,3	92
2)	Ostali poslovni i direktni troškovi	91.893	11,7	103.937	12,9	113
3)	UKUPNI POSLOVNI I DIREKTNI RASHODI 1) + 2)	155.270	19,8	162.084	20,2	104
b)	Operativni rashodi					
1)	Troškovi plaća i doprinosa	190.459	24,2	194.329	24,2	102
2)	Troškovi poslovnog prostora, ostale fiksne aktive i režija	112.560	14,3	114.495	14,3	102
3)	Ostali operativni troškovi	80.758	10,3	79.412	9,9	98
4)	UKUPNI OPERATIVNI RASHODI 1) do 3)	383.777	48,8	388.236	48,4	101
c)	UKUPNI NEKAMATNI RASHODI	539.047	68,6	550.320	68,6	102
	UKUPAN RASHOD (1b7+3c)	637.785	100	646.242	100	101
4.	DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	259.927	33,1	253.289	31,5	97
5.	GUBITAK	13.256	1,7	647	0,1	5
6.	POREZI	0	0,0	1.896	0,2	0
7.	DOBIT PO OSNOVI POVEĆANJA ODLOŽENIH POREZNIH SREDSTAVA I SMANJENJE ODLOŽENIH POREZNIH OBVEZA	0	0,0	208	0,0	0
8.	GUBITAK PO OSNOVI SMANJENJA ODLOŽENIH POREZNIH SREDSTAVA I POVEĆANJE ODLOŽENIH POREZNIH OBVEZA	0	0,0	30	0,0	0
9.	NETO-DOBIT (4.-6.+7.-8. ili 7.-5.-6.-8.)	259.927	33,1	251.571	31,3	97
10.	NETO-GUBITAK (4.-6.-7.+8. ili 6.+8.-4.-7.)	13.256	1,7	647	0,1	5
11.	FINANCIJSKI REZULTAT (9.-10.)	246.671	-	250.924	-	102

Prilog 6 – Ponderirane prosječne NKS i EKS na kredite i depozite sa 30. 9. 2019.

Ponderirane prosječne NKS i EKS na kredite

-u %-

R.br.	Opis	31.12.2018.		30.9.2019.	
		NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6
1.	Pon. kamatne stope na kratk. kredite	2,67	2,97	2,35	2,71
1.1.	Gospodarstvu	2,61	2,84	2,30	2,60
1.2.	Stanovništvu	7,53	14,66	7,22	13,53
2.	Pon. kamatne stope na dug. kredite	4,66	5,62	4,64	5,59
2.1.	Gospodarstvu	3,61	3,91	3,47	3,74
2.2.	Stanovništvu	5,55	7,06	5,40	6,77
3.	Ukupno pon. kamatne stope	3,56	4,15	3,32	3,93
3.1.	Gospodarstvu	2,88	3,13	2,56	2,85
3.2.	Stanovništvu	5,59	7,22	5,43	6,91

Ponderirane prosječne NKS i EKS na depozite

-u %-

R.br.	Opis	31.12.2018.		30.9.2019.	
		NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6
1.	Pon. kamatne stope na kratk. depozite	0,38	0,36	0,33	0,32
1.1.	Do tri mjeseca	0,41	0,39	0,33	0,32
1.2.	Do jedne godine	0,31	0,31	0,33	0,32
2.	Pon. kamatne stope na dug. depozite	1,15	1,16	1,26	1,20
2.1.	Do tri godine	0,99	1,01	1,13	1,04
2.2.	Preko tri godine	1,44	1,45	1,59	1,60
3.	Ukupno pon. kamatne stope na depozite	0,66	0,65	0,79	0,76

Prilog 6a – Ponderirane prosječne NKS i EKS na kredite i depozite po razdobljima

Ponderirane prosječne NKS i EKS na kredite po razdobljima

-u %-

R. br.	Opis	30.9.2015.		30.9.2016.		30.9.2017.		30.9.2018.		30.9.2019.	
		NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Pon. kamatne stope na kratk. kredite	5,16	5,56	4,14	4,58	3,25	3,53	2,71	3,00	2,35	2,71
1.1.	Gospodarstvu	5,13	5,47	4,10	4,45	3,19	3,39	2,64	2,87	2,30	2,60
1.2.	Stanovništvu	7,82	11,30	7,89	13,61	8,32	15,35	7,62	14,85	7,22	13,53
2.	Pon. kamatne stope na dug. kredite	6,67	7,64	6,23	7,33	5,49	6,56	4,74	5,73	4,64	5,59
2.1.	Gospodarstvu	5,73	6,39	4,98	5,29	4,16	4,46	3,69	4,00	3,47	3,74
2.2.	Stanovništvu	7,40	8,62	7,25	8,99	6,42	8,02	5,59	7,15	5,40	6,77
3.	Ukupno pon. kamatne stope	5,87	6,55	5,07	5,81	4,22	4,84	3,61	4,22	3,32	3,93
3.1.	Gospodarstvu	5,30	5,74	4,33	4,68	3,42	3,65	2,92	3,17	2,56	2,85
3.2.	Stanovništvu	7,41	8,71	7,28	9,14	6,46	8,18	5,64	7,31	5,43	6,91

Ponderirane prosječne NKS i EKS na depozite po razdobljima

-u %-

R. br.	Opis	30.9.2015.		30.9.2016.		30.9.2017.		30.9.2018.		30.9.2019.	
		NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Pon. kamatne stope na kratk. depozite	0,76	0,77	0,36	0,37	0,39	0,39	0,33	0,32	0,33	0,32
1.1.	Do tri mjeseca	0,33	0,34	0,28	0,28	0,36	0,36	0,37	0,34	0,33	0,32
1.2.	Do jedne godine	1,28	1,30	0,71	0,73	0,53	0,54	0,28	0,28	0,33	0,32
2.	Pon. kamatne stope na dug. depozite	2,41	2,43	1,80	1,82	1,36	1,38	1,10	1,12	1,26	1,20
2.1.	Do tri godine	2,21	2,24	1,60	1,63	1,24	1,26	0,93	0,95	1,13	1,04
2.2.	Preko tri godine	2,93	2,94	2,36	2,37	1,79	1,83	1,38	1,39	1,59	1,60
3.	Ukupno pon. kamatne stope na depozite	1,68	1,70	0,94	0,95	0,72	0,72	0,59	0,59	0,79	0,76

PRILOZI ZA MIKROKREDITNI SEKTOR

Prilog 7 – Osnovni podaci o MKO u FBiH na dan 30. 9. 2019.

R. br.	Naziv MKO	Direktor	Datum izdavanja dozvole za rad	Broj zaposlenih	Web adresa
1.	MKD "EKI" d.o.o. Sarajevo	Almir Sultanović	04.02.2008.	292	www.eki.ba
2.	MKF "EKI" Sarajevo	Esad Uzunić	20.08.2007.	205	www.eki.ba
3.	MKF "LIDER" Sarajevo	Džavid Sejfović	04.02.2008.	79	www.lider.ba
4.	"LOK MKF" Sarajevo	Elma Čardaklija - Bašić	04.02.2008.	73	www.lok.ba
5.	MKF "MELAHA" Sarajevo	Jakob Finci	09.10.2007.	6	www.melaha.ba
6.	MKF "MI-BOSPO" Tuzla	Safet Husić	09.07.2007.	185	www.mi-bospo.org
7.	MKF "MIKRA" Sarajevo	Sanin Čampara	19.03.2008.	133	www.mikra.ba
8.	MKF "MIKRO ALDI" Goražde	Ferida Softić	20.08.2007.	33	www.mikroaldi.org
9.	"PARTNER MKF" Tuzla	Senad Sinanović	20.08.2007.	291	www.partner.ba
10.	"PRVA ISLAMSKA MKF" Sarajevo	Edina Hadžimurtezić	10.12.2007.	8	www.mfi.ba
11.	MKF "SANI" Zenica	Sulejman Haračić	09.10.2007.	4	-
12.	MKF "SUNRISE" Sarajevo	Samir Bajrović	20.08.2007.	173	www.microsunrise.ba
13.	MKD „IUTECREDIT BH“ d.o.o. Sarajevo	Vilma Tunjić Juzbašić	28.02.2019.	28	www.iutecredit.ba
14.	MKD „CREDO CENTAR“ d.o.o. Mostar*	Mirko Ljubić	12.09.2019.	-	-
Ukupno				1.510	

*MKD Credo centar d.o.o. Mostar je dobilo dozvolu FBA za rad i osnivanje 12. 9. 2019., ali do 30. 9. 2019. nije započelo s obavljanjem poslovnih aktivnosti

Prilog 8 – Pregled ponderiranih NKS i EKS za MKO sa sjedištem u FBiH za isplaćene mikrokredite za razdoblje 1.1.-30.9.2019.

R. br.	Opis	Isplate mikrokredita u razdoblju 1.1.-30.9. 2019. (u 000 KM)	Ponderirana NKS (prosječna)	Ponderirana EKS (prosječna)
1.	Kratkoročni mikrokrediti za:	52.882	21,00%	31,22%
1.1.	uslužne djelatnosti	7.538	19,92%	26,85%
1.2.	trgovinu	2.203	19,88%	27,49%
1.3.	poljoprivredu	11.321	19,39%	26,19%
1.4.	proizvodnju	950	19,21%	26,11%
1.5.	stambene potrebe	9.334	19,01%	23,86%
1.6.	nenamjenski-osnovne potrebe	4.794	15,70%	48,73%
1.7.	ostalo	16.742	25,44%	36,46%
2.	Dugoročni mikrokrediti za:	304.338	19,31%	23,06%
2.1.	uslužne djelatnosti	58.688	18,85%	22,29%
2.2.	trgovinu	9.919	19,42%	23,31%
2.3.	poljoprivredu	94.773	18,08%	21,33%
2.4.	proizvodnju	6.956	18,82%	22,35%
2.5.	stambene potrebe	68.596	18,81%	22,10%
2.6.	nenamjenski-osnovne potrebe	11.390	19,30%	23,27%
2.7.	ostalo	54.016	22,65%	28,10%
3.	Ukupni mikrokrediti	357.220	19,56%	24,27%

Prilog 8a – Pregled ponderiranih NKS i EKS za MKO iz RS-a koje posluju u FBiH za isplaćene mikrokredite za razdoblje 1.1.-30.9.2019.

R. br.	Opis	Isplate mikrokredita za razdoblje 1.1.-30.9.2019. (u 000 KM)	Ponderirana NKS (prosječna)	Ponderirana EKS (prosječna)
1.	Kratkoročni mikrokrediti za:	19.150	15,36%	115,62%
1.1.	uslužne djelatnosti	1.699	17,57%	21,21%
1.2.	trgovinu	1.229	16,50%	19,10%
1.3.	poljoprivredu	1.854	17,32%	20,43%
1.4.	proizvodnju	488	15,79%	18,67%
1.5.	stambene potrebe	348	17,52%	23,69%
1.6.	nenamjenski-osnovne potrebe	10.720	17,77%	23,69%
1.7.	ostalo	2.812	2,68%	653,47%
2.	Dugoročni mikrokrediti za:	47.940	17,63%	20,86%
2.1.	uslužne djelatnosti	6.741	16,55%	18,59%
2.2.	trgovinu	2.284	16,50%	18,58%
2.3.	poljoprivredu	11.370	16,25%	18,22%
2.4.	proizvodnju	1.238	16,17%	18,16%
2.5.	stambene potrebe	10.938	18,30%	21,35%
2.6.	nenamjenski-osnovne potrebe	15.088	18,55%	23,86%
2.7.	ostalo	281	22,70%	32,85%
3.	Ukupni mikrokrediti	67.090	16,98%	47,91%

Prilog 8b – Usporedni pregled prosječnih ponderiranih EKS za MKO sa sjedištem u FBiH za isplaćene mikrokredite

Prosječne ponderirane NKS na:	1.1.-30.9. 2015.	1.1.-30.9. 2016.	1.1.-30.9. 2017.	1.1.-30.9. 2018.	1.1.-30.9. 2019.
Krakoročne mikrokredite	18,59%	17,27%	19,74%	20,94%	21,00%
Dugoročne mikrokredite	20,86%	20,75%	20,43%	19,70%	19,31%
Ukupne mikrokredite	20,36%	20,08%	20,31%	19,88%	19,56%
Prosječne ponderirane EKS na:	01.01.-30.09. 2015.	01.01.-30.09. 2016.	01.01.-30.09. 2017.	01.01.-30.09. 2018.	01.01.-30.09. 2019.
Krakoročne mikrokredite	26,39%	26,16%	28,37%	28,20%	31,22%
Dugoročne mikrokredite	24,64%	24,66%	24,25%	23,39%	23,06%
Ukupne mikrokredite	25,02%	24,94%	24,91%	24,12%	24,27%

Prilog 9 – Zbirna bilanca stanja MKF – 30. 9. 2019.

-u 000 KM-

R. br.	Opis	31.12.2018.	%	30.9.2019.	%	Indeks
1	2	3	4	5	6	7=5/3
AKTIVA		Iznos	%	Iznos	%	
1.	Novčana sredstva (1a+1b)	48.291	11,1	38.068	8,1	79
1a)	Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	33.993	7,7	21.750	4,6	64
1b)	Kamatonosni računi depozita	14.298	3,4	16.318	3,5	114
2.	Plasmani bankama	210	0,0	2.150	0,5	1024
3.	Kreditni	322.370	74,4	367.896	78,7	111
3a)	Rezerve za kreditne gubitke	-2.232	-0,5	-2.545	-0,6	114
3b)	Neto krediti (3-3a)	320.137	73,9	355.351	76,1	111
4.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	24.918	5,8	30.077	6,4	121
5.	Dugoročne investicije	33.061	7,6	33.061	7,1	100
6.	Ostala aktiva	6.900	1,6	8.693	1,8	126
7.	Minus: rezerv. na ost. stavke aktive, osim kredita	-135	-0,0	-162	-0,0	120
8.	Ukupno aktiva	433.382	100	467.238	100	108
PASIVA						
9.	Obveze po uzetim kratkoročnim kreditima	69.189	16,0	72.943	15,6	105
10.	Obveze po uzetim dugoročnim kreditima	108.781	25,1	122.872	26,3	113
11.	Ostale obveze	21.647	5,0	25.802	5,5	119
12.	Ukupno obveze	199.617	46,1	221.617	47,4	111
13.	Donirani kapital	48.076	11,1	48.076	10,3	100
14.	Temeljni kapital	3.820	0,9	3.870	0,8	101
15.	Višak prihoda nad rashodima	243.189	56,1	254.497	54,5	105
15a)	za prethodne godine	230.646	53,2	243.153	52,0	105
15b)	za tekuću godinu	12.543	2,9	11.344	2,4	90
16.	Manjak prihoda nad rashodima	-62.021	-14,3	-61.512	-13,2	99
16a)	za prethodne godine	61.278	14,1	61.471	13,2	100
16b)	za tekuću godinu	743	0,2	41	0,0	6
17.	Ostale rezerve	701	0,1	690	0,2	98
18.	Ukupno kapital	233.765	53,9	245.621	52,6	105
19.	Ukupno pasiva	433.382	100	467.238	100	108
Izvanbilančna evidencija						
	- otpisani krediti	105.151	-	100.697	-	91
	- komisioni poslovi	421	-	359	-	98

Prilog 10 – Zbirna bilanca stanja MKD – 30. 9. 2019.

-u 000 KM-

R. br.	Opis	31.12.2018.	%	30.9.2019.	%	Indeks
1	2	3	4	5	6	7=5/3
AKTIVA		Iznos	%	Iznos	%	
1.	Novčana sredstva (1a+1b)	9.107	6,2	10.208	6,5	112
1a)	Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	9.107	6,2	9.708	6,2	107
1b)	Kamatonosni računi depozita	0	0,0	500	0,3	n/a
2.	Plasmani bankama	0	0,0	0	0,0	n/a
3.	Kreditni	134.551	91,6	138.990	89,5	103
3a)	Rezerve za kreditne gubitke	-672	-0,5	-913	-0,6	136
3b)	Neto krediti (3-3a)	133.879	91,1	138.077	88,9	103
4.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	1.751	1,2	4.549	2,9	260
5.	Dugoročne investicije	0	0,0	0	0,0	n/a
6.	Ostala aktiva	2.270	1,5	2.592	1,7	114
7.	Minus: rezervir. na ost. stavke aktive, osim kredita	-36	0,0	-59	-0,0	164
8.	Ukupno aktiva	146.971	100	155.367	100	106
PASIVA						
9.	Obveze po uzetim kratkoročnim kreditima	33.197	22,6	51.559	33,2	155
10.	Obveze po uzetim dugoročnim kreditima	68.515	46,6	51.780	33,3	76
11.	Ostale obveze	6.155	4,2	8.592	5,6	140
12.	Ukupno obveze	107.867	73,4	111.931	72,1	104
13.	Donirani kapital	0	0,0	0	0,0	n/a
14.	Temeljni kapital	30.600	20,8	31.100	20,0	102
15.	Emisioni ažio	0	0,0	0	0,0	n/a
16.	Neraspoređena dobit (16a+16b)	6.504	4,4	9.808	6,3	151
16a)	prethodnih godina	1.225	0,8	5.976	3,8	488
16b)	tekuće godine	5.279	3,6	3.832	2,5	73
17.	Zakonske rezerve	2.000	1,4	2.528	1,6	126
18.	Ostale rezerve	0	0,0	0	0,0	n/a
19.	Ukupno kapital	39.104	26,6	43.436	27,9	111
20.	Ukupno pasiva	146.971	100	155.367	100	106
Izvanbilančna evidencija						
	- otpisani krediti	1.506	-	2.309	-	153
	- komisioni poslovi	0	-	0	-	n/a

Prilog 11 – Pregled osnovnih finansijskih pokazatelja MKO – 30. 9. 2019.

-u 000 KM-

R. br.	Naziv MKO	Iznos aktive	Iznos bruto portfelja	Iznos kapitala	Višak (manjak) prihoda nad rashodima/ neto dobit (gubitak)	Plasmani u razdoblju 1. 1.- 30.9.2019.
1.	MKD "EKI" d.o.o. Sarajevo	153.319	137.917	43.897	4.793	79.589
2.	MKD „IUTECREDIT BH“ d.o.o. Sarajevo	2.048	1.073	-461	-961	1.336
3.	MKF "EKI" Sarajevo	87.997	35.915	68.447	1.302	32.187
4.	MKF "LIDER" Sarajevo	24.328	22.618	11.543	222	17.866
5.	"LOK MKF" Sarajevo	10.479	5.867	3.444	589	4.484
6.	MKF "MELAHA" Sarajevo	1.228	870	531	10	649
7.	MKF "MI-BOSPO" Tuzla	73.148	65.976	25.873	1.964	52.534
8.	MKF "MIKRA" Sarajevo	41.149	33.761	9.761	1.009	27.109
9.	MKF "MIKRO ALDI" Goražde	7.985	7.551	5.144	191	5.981
10.	"PARTNER MKF" Tuzla	157.729	138.026	90.052	5.207	89.556
11.	"PRVA ISLAMSKA MKF" Sarajevo	2.438	1.760	2.162	8	1.853
12.	MKF "SANI" Zenica	423	390	184	-41	379
13.	MKF "SUNRISE" Sarajevo	60.334	45.162	28.480	1.721	43.697
14.	MKD „CREDO CENTAR“ d.o.o. Mostar*	-	-	-	-	-
Ukupno		622.605	496.886	289.057	16.014	357.220

*MKD Credo centar d.o.o. Mostar, koje je dobilo dozvolu FBA za rad i osnivanje 12. 9. 2019. nije godine počelo s radom do 30. 9. 2019. i posljedično nema iskazanih bilančnih pozicija

Prilog 12 – Zbirni račun dobiti i gubitka MKF – 30. 9. 2019.

-u 000 KM-

R. br.	Opis	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2018.	%	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2019.	%	Indeks
1	2	3	4	5	6	7=(5/3)
I.	FINANCIJSKI PRIHODI I RASHODI	Iznos	%	Iznos	%	
1.	Prihodi od kamata i slični prihodi					
1.1.	Kamata po kamatonosnim računima depozita kod depozitnih institucija	8	0,0	8	0,0	100
1.2.	Kamate na plasmane bankama	13	0,0	6	0,0	46
1.3.	Kamate na kredite	46.808	98,1	48.630	98,2	104
1.4.	Ostali financijski prihod	890	1,9	883	1,8	99
1.5.	Ukupno prihodi od kamata i slični prihodi (1.1. do 1.4.)	47.719	100	49.527	100	104
2.	Rashodi po kamatama i slični rashodi					
2.1.	Kamate na pozajmljena sredstva	5.849	92,2	5.557	91,0	95
2.2.	Ostali financijski rashodi	497	7,8	547	9,0	110
2.3.	Ukupno rashodi po kamatama i slični rashodi (2.1. do 2.2.)	6.346	100	6.104	100	96
3.	Neto financijski prihodi (1.5. - 2.3.)	41.373	-	43.423	-	105
II.	OPERATIVNI PRIHODI I RASHODI					
4.	Operativni prihodi					
4.1.	Naknade za izvršene usluge	4.979	95,0	4.835	94,8	97
4.2.	Ostali operativni prihodi	261	5,0	265	5,2	102
4.3.	Ukupno operativni prihodi (4.1. do 4.2.)	5.240	100	5.100	100	97
5.	Operativni rashodi					
5.1.	Troškovi plaća i doprinosa	26.879	66,4	27.713	67,8	103
5.2.	Troškovi poslov. prostora, ostale fik. aktive i režije	7.762	19,2	7.484	18,3	96
5.3.	Ostali operativni troškovi	5.853	14,4	5.703	13,9	97
5.4.	Ukupno operativni rashodi (5.1. do 5.3.)	40.494	100	40.900	100	101
6.	Troškovi rezerviranja za kreditne i druge gubitke	2.311	-	2.836	-	123
7.	Višak/manjak prihoda nad rashodima od redovnog poslovanja (3.+4.3.-5.4.-6.)	3.808	-	4.787	-	126
8.	Izvanredni prihodi	8.637	-	7.702	-	89
9.	Izvanredni rashodi	433	-	307	-	71
10.	Višak/manjak prihoda nad rashodima (7.+8.-9.)	12.012	-	12.182	-	101

Prilog 13 – Zbirni račun dobiti i gubitka MKD – 30. 9. 2019.

-u 000 KM-

R. br.	Opis	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2018.	%	Za razdoblje 1.1. - 30.9.2019.	%	Indeks
1	2	3	4	5	6	7=(5/3)
I.	FINANCIJSKI PRIHODI I RASHODI	Iznos	%	Iznos	%	
1.	Prihodi od kamata i slični prihodi					
1.1.	Kamata po kamatonosnim računima depozita kod depozitnih institucija	0	0,0	1	0,0	0
1.2.	Kamate na plasmane bankama	0	0,0	0	0,0	0
1.3.	Kamate na kredite	13.921	99,9	17.937	99,9	129
1.4.	Ostali finansijski prihod	8	0,1	17	0,1	213
1.5.	Ukupno prihodi od kamata i slični prihodi (1.1. do 1.4.)	13.928	100	17.955	100	129
2.	Rashodi po kamatama i slični rashodi					
2.1.	Kamate na pozajmljena sredstva	2.550	94,0	2.989	96,7	117
2.2.	Ostali finansijski rashodi	164	6,0	102	3,3	62
2.3.	Ukupno rashodi po kamatama i slični rashodi (2.1. do 2.2.)	2.714	100	3.091	100	114
3.	Neto finansijski prihodi (1.5. - 2.3.)	11.215	-	14.864	-	133
II.	OPERATIVNI PRIHODI I RASHODI					
4.	Operativni prihodi					
4.1.	Naknade za izvršene usluge	1.114	90,7	1.366	89,8	123
4.2.	Ostali operativni prihodi	114	9,3	155	10,2	136
4.3.	Ukupno operativni prihodi (4.1. do 4.2.)	1.228	100	1.521	100	124
5.	Operativni rashodi					
5.1.	Troškovi plaća i doprinosa	4.805	70,9	7.288	66,0	152
5.2.	Troškovi poslovnog prostora, ostale fiksne aktive i režije	1.057	15,6	1.814	16,5	172
5.3.	Ostali operativni troškovi	914	13,5	1.936	17,5	212
5.4.	Ukupno operativni rashodi (5.1. do 5.3.)	6.776	100	11.038	100	163
6.	Troškovi rezerviranja za kreditne i druge gubitke	986	-	1.151	-	117
7.	DOBIT/GUBITAK OD REDOVNOG POSLOVANJA (3.+4.3.-5.4.-6.)	4.681	-	4.196	-	90
8.	Izvanredni prihodi	36	-	214	-	594
9.	Izvanredni rashodi	102	-	45	-	44
10.	DOBIT/GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA	4.615	-	4.365	-	95
11.	POREZ	462	-	533	-	115
12.	Neto dobit/gubitak	4.153	-	3.832	-	92

PRILOZI ZA LEASING SEKTOR

Prilog 14 – Osnovni podaci o leasing društvima na dan 30. 9. 2019.

R. br.	Naziv leasing društva	Direktor	Datum izdavanja dozvole za rad	Broj zaposlenih	Web adresa
1.	MOGO d.o.o. Sarajevo	Marina Smailova	1.6.2018.	28	www.mogo.ba
2.	PORSCHE LEASING d.o.o.	Dejan Stupar	28.5.2015.	21	www.porscheleasing.ba
3.	RAIFFEISEN LEASING d.o.o. Sarajevo	Maja Jurčević	19.1.2010.	38	www.rlbh.ba
4.	SPARKASSE LEASING d.o.o. Sarajevo	Elma Hošo	11.2.2010.	25	www.s-leasing.ba
5.	Vantage LEASING d.o.o Sarajevo	Slobodan Vujić	12.1.2010.	11	www.vantageleasing.ba
Ukupno				123	

Prilog 15 – Pregled ponderiranih NKS i EKS za ugovore o finansijskom leasingu za razdoblje
 1.1. - 30.9.2019.

Prosječna nominalna i efektivna kamatna stopa za ugovore finansijskog leasinga zaključene u razdoblju 1.1.-30.9.2019.					
R. br.	O p i s	Broj ugovora	Iznos financiranja	Ponderirana NKS	Ponderirana EKS
1	2	3	4	5	6
1.	Kratkoročni leasing ugovor prema predmetu leasinga:	37	850	6,8%	13,8%
a.	putnička vozila	29	412	10,7%	21,7%
b.	vozila za obavlja. djelatnosti (terenska i putnička)	7	412	3,4%	6,5%
c.	strojevi i oprema	1	267	3,0%	6,2%
d.	nekretnine	0	0	0,0%	0,0%
e.	Ostalo	0	0	0,0%	0,0%
1.1.	Kratkoročni leasing ugovor prema korisniku leasinga:	37	850	6,8%	13,8%
a.	pravne osobe	19	748	3,2%	6,1%
b.	poduzetnici	0	0	0,0%	0,0%
c.	fizičke osobe	18	102	33,0%	69,8%
2.	Dugoročni leasing ugovor prema predmetu leasinga:	3.565	131.534	5,9%	9,2%
a.	putnička vozila	2.485	67.586	7,7%	12,3%
b.	vozila za obavlja. djelatnosti (terenska i putnička)	841	40.165	4,0%	6,3%
c.	strojevi i oprema	239	23.783	3,7%	5,2%
d.	nekretnine	0	0	0,0%	0,0%
e.	Ostalo	0	0	0,0%	0,0%
2.1.	Dugoročni leasing ugovor prema korisniku leasinga:	3.565	131.534	5,9%	9,2%
a.	pravne osobe	2.489	116.129	4,1%	6,0%
b.	poduzetnici	83	2.546	5,0%	7,3%
c.	fizičke osobe	993	12.859	22,3%	39,0%
	Ukupno (1+2)	3.602	132.384	5,9%	9,2%

Prilog 15a – Pregled ponderiranih NKS i EKS za ugovore o financijskom leasingu po razdobljima

Ponderirana prosječna NKS i EKS po ugovorima financijskog leasinga										
Opis	30.9.2015.		30.9.2016.		30.9.2017.		30.9.2018.		30.9.2019.	
	1	2	3	4	5	NKS	EKS	NKS	EKS	
I. Kratkoročni leasing ugovori										
1. Prema predmetu leasinga	4,8%	7,6%	7,7%	7,1%	3,6%	6,2%	4,5%	11,0%	6,8%	13,8%
a) Putnička vozila	5,2%	8,4%	4,9%	10,6%	5,0%	8,5%	4,6%	13,4%	10,7%	21,7%
b) Vozila za obavlj. djelatnosti	4,6%	7,4%	4,0%	5,3%	3,7%	6,2%	4,4%	7,6%	3,4%	6,5%
c) Strojevi i oprema	3,8%	5,2%	0,8%	2,2%	1,3%	2,6%	0,0%	0,0%	3,0%	6,2%
d) Nekretnine	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
e) Ostalo	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
1.1. Prema korisniku leasinga	4,8%	7,6%	3,7%	7,0%	3,6%	6,2%	4,5%	11,0%	6,8%	13,8%
a) Pravne osobe	4,7%	7,4%	3,6%	5,6%	3,5%	5,8%	4,3%	7,8%	3,2%	6,1%
b) Poduzetnici	0,0%	0,0%	5,9%	11,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
c) Fizičke osobe	7,6%	17,4%	5,9%	45,5%	6,5%	30,2%	7,4%	56,3%	33,0%	69,8%
II. Dugoročni leasing ugovori										
2. Prema predmetu leasinga	6,0%	8,2%	5,1%	8,2%	4,7%	7,1%	4,2%	6,6%	5,9%	9,2%
a) Putnička vozila	6,0%	9,1%	5,5%	9,6%	5,0%	8,1%	4,7%	7,8%	7,7%	12,3%
b) Vozila za obavlj. djelatnosti	5,5%	7,5%	4,7%	7,1%	4,4%	6,5%	4,0%	5,9%	4,0%	6,3%
c) Strojevi i oprema	6,3%	8,0%	5,2%	6,9%	4,4%	6,2%	3,5%	5,1%	3,7%	5,2%
d) Nekretnine	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,0%	4,2%	0,0%	0,0%
e) Ostalo	7,8%	11,4%	6,0%	9,2%	7,0%	36,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
2.1. Prema korisniku leasinga	5,9%	8,1%	5,1%	8,2%	4,7%	7,1%	4,2%	6,6%	5,9%	9,2%
a) Pravne osobe	5,9%	7,9%	5,1%	7,4%	4,6%	6,6%	4,1%	5,9%	4,1%	6,0%
b) Poduzetnici	6,9%	10,4%	6,4%	8,8%	5,9%	9,3%	5,1%	7,3%	5,0%	7,3%
c) Fizičke osobe	5,5%	11,1%	5,0%	20,8%	5,2%	17,8%	5,5%	19,9%	22,3%	39,0%
Ukupno	5,9%	8,2%	5,0%	8,1%	4,6%	7,1%	4,2%	6,6%	5,9%	9,2%

Prilog 16 – Pregled vlasničke strukture leasing društava – 30. 9. 2019.

R. br.	Leasing društvo	Ime-naziv vlasnika	% udjela
1.	MOGO d.o.o. Sarajevo	Pole Alberts, Riga, Latvija	100
2.	PORSCHE LEASING d.o.o.	PORSCHE BANK Aktiengesellschaft Salzburg Austrija	100
3.	RAIFFEISEN LEASING d.o.o. Sarajevo	RAIFFEISEN BANK d.d. Sarajevo, BiH	100
4.	SPARKASSE LEASING d.o.o. Sarajevo	STEIERMAERKISCHE BANK UND SPARKASSEN AG, Graz	51,0
		SPARKASSE BANK d.d. Sarajevo	49,0
5.	VANTAGE LEASING d.o.o. Sarajevo	VB LEASING INTERNATIONAL GmbH, Vienna	100

Prilog 17 – Zbirna bilanca stanja leasing društava – 30. 9. 2019.

- u 000 KM -

R. br.	Opis	31.12.2018.		30.9.2019.		Indeks 7=5/3
		3.	4.	5.	6.	
1.	2.	Iznos	% u ukupnoj aktivi	Iznos	% u ukupnoj aktivi	30.9.2019./ 31.12.2018.
	AKTIVA					
1.	Novac i novčani ekvivalenti	13.969	4,7	4.103	1,2%	29
2.	Plasmani bankama	17.235	5,8	21.625	6,5%	125
3.	Potraživanja po finansijskom leasingu, neto (3a-3b-3c-3d)	214.674	72,2	246.136	73,6%	115
3a)	Potraživanja po finansijskom leasingu, bruto	233.535	78,6	275.064	82,3%	118
3b)	Rezerve za gubitke	897	0,3	2.167	0,6%	242
3c)	Odgođeni prihodi po osnovi kamata	17.794	6,0	26.542	7,9%	149
3d)	Odgođeni prihodi po osnovi naknada	170	0,1	219	0,1%	129
4.	Potraživanja od supsidijarnih osoba	2	0,0	2	0,0%	100
5.	Materijalna i nematerijalna imovina, neto (5a+5b-5c-5d)	36.485	12,3	46.504	13,9%	127
5a)	Materijalna i nematerijalna imovina-vlastita sredstva	4.848	1,6	4.853	1,5%	100
5b)	Materijalna i nematerijalna imovina - operativnog leasinga	48.482	16,3	60.888	18,2%	126
5c)	Ispravak vrijednosti -vlastita sredstva	3.748	1,3	3.592	1,1%	96
5d)	Ispravak vrijednosti-operativni leasing	13.097	4,4	15.645	4,7%	119
6.	Dugoročne investicije	203	0,1	203	0,1%	100
7.	Ostala aktiva (7a+7b)	14.586	4,9	15.635	4,7%	107
7a)	Zajmovi, neto (7a1-7a2)	6.253	2,1	5.463	1,6%	87
7a1)	Zajmovi (dospjela potraž.+nedospjela glavnica)	12.130	4,1	11.340	3,4%	93
7a2)	Rezerve za zajmove	5.877	2,0	5.877	1,8%	100
7b)	Zalihe	1.339	0,5	973	0,3%	73
7c)	Ostala aktiva	6.994	2,4	9.199	2,8%	132
	UKUPNA AKTIVA	297.154	100	334.208	100,0%	112
	PASIVA					
9.	Obveze po uzetim kreditima, neto	252.389	84,9	298.262	89,2%	118
9a)	Obveze po kratkoročnim kreditima	0	0,0	0	0,0%	100
9b)	Obveze po dugoročnim kreditima	252.729	85,0	298.535	89,3%	118
9c)	Unaprijed plaćeni troškovi i naknada	340	0,1	273	0,1%	80
10.	Ostale obveze	7.997	2,7	8.030	2,4%	100
	UKUPNO OBVEZE	260.386	87,6	306.292	91,6%	118
11.	Temeljni kapital	33.925	11,4	20.762	6,2%	61
12.	Rezerve	4.547	1,5	5.994	1,8%	132
13.	Akumulirana dobit/gubitak	-1.704	-0,6	1.160	0,3%	-68
	UKUPNO KAPITAL	36.768	12,4	27.916	8,4%	76
	UKUPNO PASIVA	297.154	100	334.208	100,0%	112
	Otpisana potraživanja (početno stanje)	84.175	29,2	21.749	6,5%	26
	Novi otpis (+)	896	0,3	405	0,1%	45
	Naplata (-)	4.101	1,4	883	0,3%	22
	Trajni otpis (-)	8.033	2,8	3.180	1,0%	40
	Otpisana potraživanja (krajnje stanje)	72.937	25,3	18.091	5,4%	25

Prilog 18 – Pregled aktive, potraživanja po finansijskom leasingu i neto stanja sredstava danih u operativni leasing i finansijskog rezultata leasing društava na dan 30. 9. 2019.

R. br.	Leasing društvo	Bilančna suma		Potraživanja po fin. leasingu		Neto stanje sredstava danih u oper. leasing		Financ. rezultat
		Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos
1.	Mogo d.o.o. Sarajevo	9.090	2,7%	5.005	2,0	0	0,0	-2.166
2.	Porsche Leasing d.o.o. Sarajevo	116.216	34,8%	79.794	32,4	30.889	68,0	1.741
3.	Raiffeisen Leasing d.o.o. Sarajevo	130.588	39,1%	91.266	37,1	11.326	25,0	2.147
4.	Sparkasse Leasing d.o.o. Sarajevo	73.484	22,0%	68.252	27,8	3.022	7,0	796
5.	Vantage Leasing d.o.o. Sarajevo	4.830	1,4%	1.819	0,7	6	0,0	-1.058
	Ukupno	334.208	100%	246.136	100	45.243	100	1.460

Prilog 19 – Pregled osnovnih finansijskih pokazatelja leasing društava i banaka koje obavljaju poslove finansijskog leasinga – 30. 9. 2019.

R. br.	Leasing društvo/banka koja obavlja leasing poslove	Ukupni kapital (000 KM)	Rang po ukupnom kapitalu	Neto dobit/gubitak (000 KM)	Rang po neto dobiti/gubitku	Plasmani u prva tri kvartala 2019. (000 KM)	Rang plasmanima u prva tri kvartala 2019.	Broj ugovora u prva tri kvartala 2019.	Rang po broju ugovora u prva tri kvartala 2019.
1.	Mogo d.o.o. Sarajevo	0	5.	-2.166	5.	6.867	5.	815	3.
2.	Porsche Leasing d.o.o. Sarajevo	5.089	3.	1.741	2.	57.433	1.	1.599	1.
3.	Raiffeisen Leasing d.o.o. Sarajevo	14.067	1.	2.147	1.	41.017	2.	1.299	2.
4.	Sparkasse Leasing d.o.o. Sarajevo	7.126	2.	796	3.	31.938	3.	536	4.
5.	VB Leasing d.o.o. Sarajevo	1.634	4.	-1.058	4.	0	-	0	-
	Ukupno (sektor)	27.916		1.460		137.255		4.249	
	UniCredit Bank d.d. Mostar	-	-	-	-	17.597	4.	295	5.
	Ukupno (sistem)					154.852	-	4.544	-

Prilog 20 – Pregled rezervi za finansijski leasing – 30. 9. 2019.

-u 000 KM-

Dani kašnjenja	Stopa rezerv. za financ. leasing (pokretne stvari)	Stopa rezerv. za financ. leasing (nepokretne stvari)	Iznos potraživanja za pokretne stvari	Iznos potraživanja za nepokretne stvari	Iznos osnovice za pokretne stvari	Iznos osnovice za nepokretne stvari	Rezerve			
							Za pokretne stvari	Za nepokretne stvari	Više obračunate i izdvojene rezerve	Ukupne rezerve
1	2	3	4	5	6	7	8=6*3	9=7*3	10	11=8+9+10
0-60	0,50%	0,50%	242.461	1.783	38.486	772	192	4	642	838
60-90	10%	10%	1.315	0	212	0	21	0	116	137
90-180	50%	50%	2.254	84	702	9	351	4	431	786
preko 180	100%	75%	406	0	406	0	406	0	0	406
preko 360	100%	100%	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno			246.436	1.867	39.806	781	970	8	1.189	2.167

Prilog 21 – Pregled rezervi za zajmove – 30. 9. 2019.

-u 000 KM-

Dani kašnjenja	Stopa rezerviranja	Iznos potraživanja	Rezerve	Više obračunate izdvojene rezerve	Ukupne rezerve
1	2	3	4=3*2	5	6=4+5
0-60	0,05%	5.466	3	0	3
60-90	5%	0	0	0	0
90-180	10%	0	0	0	0
180-270	30%	0	0	0	0
270-360	50%	0	0	0	0
preko 360	100%	5.874	5.874	0	5.874
Ukupno	-	11.340	5.877	0	5.877

Prilog 22 – Zbirni račun dobiti i gubitka leasing društava – 30. 9. 2019.

- u 000 KM -

R. br.	Opis	30.9.2018.		30.9.2019.		Indeks 7=5/3
		Iznos	Udjel u ukupnim prihodima /rashodima	Iznos	Udjel u ukupnim prihodima /rashodima	
1	2	3	4	5	6	7=5/3
	Financijski prihodi i rashodi					
1.	Prihodi od kamata	8.189	34,4%	10.223	42,2%	125
1a)	Kamate po financijskom leasingu	6.799	28,6%	8.740	36,1%	129
1b)	Kamate na plasmane bankama	189	0,8%	299	1,2%	158
1c)	Naknade (za obradu leasing zahtjeva itd.)	459	1,9%	602	2,5%	131
1d)	Ostali prihodi po kamatama	742	3,1%	582	2,4%	78
2.	Rashodi po kamatama	2.396	11,7%	3.246	14,3%	135
2a)	Kamate na pozajmljena sredstva	2.325	11,3%	3.162	13,9%	136
2b)	Naknade za obradu kredita	68	0,3%	75	0,3%	110
2c)	Ostali rashodi po kamatama	3	0,0%	9	0,0%	300
3.	Neto prihodi od kamata	5.793	24,3%	6.977	28,8%	120
	Operativni prihodi i rashodi					
4.	Operativni prihodi	15.623	65,6%	13.993	57,8%	90
4a)	Naknade za izvršene usluge	1	0,0%	1	0,0%	100
4b)	Naknada za operativni najam	9.474	39,8%	10.866	44,9%	115
4c)	Prihod od prodaje leasing objekta	253	1,1%	131	0,5%	52
4d)	Ostali operativni prihodi	5.895	24,8%	2.995	12,4%	51
4d)1	Prihodi od naplaćenih otpisanih potraživanja	3.451	14,5%	718	3,0%	21
4d)2	Prihodi od opomena	144	0,6%	23	0,1%	16
4d)3	Ostalo	2.300	9,7%	2.254	9,3%	98
5.	Operativni rashodi	17.890	87,3%	17.869	78,5%	100
5a)	Troškovi plaća i doprinosa	4.891	23,9%	3.955	17,4%	81
5b)	Troškovi poslovnog prostora	7.412	36,2%	7.217	31,7%	97
5c)	Ostali troškovi	5.587	27,3%	6.697	29,4%	120
6.	Troškovi rezervi za gubitke	204	1,0%	1.641	7,2%	804
7.	Dobit prije poreza	3.322	16,2%	1.460	6,0%	44
8.	Porez na dobit	0	0,0%	0	0,0%	100
9.	Neto dobit	3.322	14,0%	1.460	6,0%	44

PRILOZI ZA FAKTORING SEKTOR

Prilog 23 – Osnovni podaci o društvu za faktoring i pregled vlasničke strukture na dan 30. 9. 2019.

R. br.	Naziv društva	Direktor	Datum izdavanja odobrenja	Br. zaposl.	Web adresa	Ime – Naziv vlasnika	Udio
1.	Batagon factoring d.o.o. Sarajevo	Đenan Bogdanić	28.12.2017.	4	www.batagon-factoring.ba	Batagon International AG, Zug, Švicarska	100%

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

IZDAVAČ
AGENCIJA ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Zmaja od Bosne 47b
71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel. +387 33 72 14 00
Faks +387 33 66 88 11
Web site: www.fba.ba
e-mail: agencija@fba.ba